

မြန်မာနိုင်ငံ ပုဂ္ဂန်ပုဂ္ဂန်

ရွှေအာချုပ်ကြောင်း ရောင်းစွဲလွှာ

ပါမဲ့အကြောင်း စာရေးရတေသနမှု

တနင်္လာ၏ 2009

დავძლიოთ გენდერული

ძალადობა

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ თ შ ი

ტრენინგის კურიკულუმი მომზადებულია გაეროს მოსახლეობის
ფონდის – UNFPA რეგიონული პროექტის – “დავძლიოთ
გენდერული ძალადობა ამიმრჩაგასიაში” – ფარგლებში.

კურიკულუმი მომზადდა კონფლიქტებისა და მოლაპარაკების საერთაშორისო
ცენტრის (ICCN) მიერ.

აგტორები:

ნანა ბერეკაშვილი
თინათინ ასათიანი
შორენა ლორთქიფანიძე
რუსულან გოცირიძე

თბილისი
2009

ICCN

UNFPA

სახელმძღვანელო “დაგძლიოთ გენდერული ძალადობა საქართველოში” შეადგინეს პროფესიონალმა ტრენერებმა - კონფლიქტებისა და მოლაპარაკებების საერთაშორისო ცენტრის (ICCN) თანამშრომლებმა, რომელთაც გენდერის საკითხებზე მუშაობის მრავალწლიანი და წარმატებული გამოცდილება აქვთ. ისინი ძალიან კარგად ერკვევიან გენდერის თეორიაში და ასევე ძალიან კარგად ფლობენ ფართო აუდიტორიისათვის ამ თეორიის მიწოდების პრაქტიკულ ინსტრუმენტებს. სწორედ ამიზომ მათ ძალიან კარგად გაართვეს თავი დასახულ ამოცანას და სახელმძღვანელოში თავი მოუყარეს კრცელ, მაგრამ ადგილად გამოსაყენებელ მასალას, რომელიც დაეხმარება მომავალ “განმანათლებლებს”, გაავრცელონ ცოდნა გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებული საკითხების შესახებ.

“უნდა აღინიშნოს, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია პროექტისა და, შესაბამისად, სახელმძღვანელოს შორსმიმავალი მიზანი, რაც ძალადობის მიმართ განწყობის შეცვლაზე და ახალი დამოკიდებულების გამომუშავებაზეა მიმართული. ავტორებს ძალიან კარგად აქვთ გაცნობიერებული, რომ ამ უძნელესი მიზნის მიღწევის ერთ-ერთ მთავარ და, შეიძლება ითქვას, აუცილებელ პირობას წარმოადგენს მოსახლეობისათვის ახალი ინფორმაციის მიწოდება და ახალი ცოდნის გადაცემა, რამაც, თავის მხრივ, უნდა განაპირობოს ჯგუფის შეტანა არსებულ სტერეოტიპებში და შემდგომ მათი რდგევა.

ის მასალა, რომელიც მოცემულია სახელმძღვანელოში და ის ფორმები, რომლითაც ამ მასალის გადაცემა არის რეკომენდებული (ვგულისხმობ, პირველ რიგ ში, გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლებისა და ინტერაქტიური სწავლების მეთოდებს), ნამდვილად შეუწყობს ხელს ამ პროცესს. არანაკლებ მნიშვნელოვანია სახელმძღვანელოს სტრუქტურა, რომელიც შეეხიტყვება “განმანათლებლების” მომზადების ეტაპებს.

სახელმძღვანელო “დაგძლიოთ გენდერული ძალადობა ამიურკავკასიაში” არა მარტო მომავალ “განმანათლებლებს” დაეხმარება, შეიძინონ ახალი ცოდნა და ამ ცოდნის სხვებისათვის გადაცემის უნარ-ჩვევები, არამედ გენდერის საკითხებით დაინტერესებულ კვლა ადამიანს გაუწევს კონსულტაციას.

**მანანა გაბაშვილი
ნორვეგიის ლტოლვილთა საბჭო**

ს ა რ ჩ ე გ ი

შესავალი

პროექტის აღწერა
კურიკულუმის კონცეფცია

ნაწილი 1. ძირითადი საკითხები

გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების პრინციპები
გენდერი, გენდერული თანასწორობა, გენდერული სტერეოტიპები
ძალადობა, გენდერული ძალადობა, არაძალადობის კონცეფცია
ადამიანის უფლებები, ქალის უფლებები

ნაწილი 2. ტრენინგის პროგრამა

5-დღიანი ტრენინგის პროგრამა
3-დღიანი ტრენინგის პროგრამა

ნაწილი 3. საგარჯიშოები

ინტერაქტიური სწავლება
გენდერი
ძალადობა
გენდერული ძალადობა
ადამიანის უფლებები

ნაწილი 4. დანართები

დამატებითი მასალები
თვალსაჩინოებანი
შეფასების ფორმები
ლექსიკონი

შესავალი

პროექტის აღწერა

UNFPA ახორციელებს ფართომასშტაბიან რეგიონულ პროექტს “დავძლიოთ გენდერული ძალადობა ამიერკავკასიაში”. პროექტი წარმოადგენს 3-წლიან მრავალკომპონენტიან ინიციატივას, რომელიც განხორციელდება ამიერკავკასიის სამივე ქვეყანაში. პროექტის მიზანია ოჯახური ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლა ადამიანის უფლებების, გენდერული თანასწორობისა და ქალთა მონაწილეობის მხარდაჭერით.

პროექტს ორი ძირითადი მიზანი აქვს:

1. სახელმძღვანელოს/ტრენინგის კურიკულუმის შექმნა გენდერული ძალადობის საკითხებზე;
2. საქართველოში გენდერული ძალადობის საკითხებში გარკვეული და მოტივირებული ადამიანების ჯგუფის მომზადება, რომლებიც მარტივი და მისაწვდომი ფორმებით გაავრცელებენ ცოდნას გენდერული ძალადობის, მისგან მიყენებული ზიანისა და მისი დაძლევის მეთოდების შესახებ საქართველოს მოსახლეობის უფრო ფართო წრეებში.

პროექტის ფარგლებში განხორციელდება “სამიზნე ჯგუფების განათლება”, რაც მოიაზრებს განმანათლებელთა განათლებას გენდერის, გენდერულ უფლებებსა და გენდერულ/ოჯახურ ძალადობასა და მამაკაცთა ჩართულობის საკითხებზე. UNFPA საქართველოს ოფისი ამ პროექტს ახორციელებს ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციის პოლიტიკური და მოლაპარაკებების სამრთაშორისო ცენტრის (ICCN) მეშვეობით.

ტრენინგის პროცესში მომზადდება 200 განმანათლებელი, რომლებიც სპეციალური კურიკულუმის საფუძველზე მიღებულ ცოდნას გენდერზე, გენდერულ უფლებებისა და თანასწორობის, გენდერულ/ოჯახური ძალადობისა და მამაკაცთა ჩართულობის საკითხებზე 2009-2010 წლისათვის გაუზიარებენ გაცილებით ფართო წრეს (დაახლოებით 4000 ახალგაზრდას, ქალსა და მამაკაცს).

პროექტის სამიზნე ჯგუფები:

- არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლები
- საგანმანათლებლო სექტორის წარმომადგენლები
- ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები

- § ახალგაზრდები
- § მედიის წარმომადგენლები
- § დევნილები (სამაჩაბლოდან) შიდა ქართლიდან
- § სამხედრო მოსამსახურები
- § რელიგიური ლიდერები

პროექტის რეგიონული დაფარვა

- § თბილისი (2 ტრენინგი)
- § გორი
- § ბოლნისი
- § ქუთაისი
- § ზუგდიდი
- § ბათუმი
- § გურჯაანი

წინამდებარე კურიკულუმი წარმოადგენს სახელმძღვანელო მასალას მათთვის, ვინც უნდა წარმართოს ტრენინგის პროგრამა გენდერული ძალადობის საკითხებზე. სახელმძღვანელოს მომხმარებლები, პირველ რიგში, იქნებიან პროგრამაში მონაწილე ტრენერები (განმანათლებლები), რომლებიც, თავის მხრივ, ამ სახელმძღვანელოთი იქნებიან მომზადებული. სახელმძღვანელო-კურიკულუმის ავტორების მიზანი იყო, ჩაედოთ მასში საკმარისად ვრცელი და, მეორე მხრივ, ადვილად გამოსაყენებელი მასალა. ეს დაეხმარებოდა განმანათლებლებს თავიანთი მისის შესრულებაში, რაც გულისხმობს საქართველოს მოსახლეობის უფრო ფართო წრეებში ცოდნის გავრცელებას გენდერული ძალადობის საკითხებზე.

ყველა, ვისაც გენდერული ძალადობის საკითხებზე უმჯგვარია, დაგვეთანხმება, რომ ადამიანთა მოტივირების და მათი განწყობა-დამოკიდებულებების შეცვლის გარეშე ამ დანაშაულებრივ, მტანჯველ და ჩვენს საზოგადოებაში ჯერ ცუდად გაცნობიერებულ მოვლენაზე მუშაობა არაეფექტურია. ამიტომ სახელმძღვანელოს როგორც თეორიულ, ისე პრაქტიკული ნაწილებში აქცენტი ხშირად სწორედ ახალი დამოკიდებულების გამომუშავებაზე კეთდება.

პროგრამით მომზადებულ ადამიანებს ცოდნის შემდგომი გადაცემის პროცესში მოუხდებათ ფასილიტატორისა და ტრენერის უნარ-ჩვევების გამოყენება, ამდენად, პროგრამა “განმანათლებლების” ამ ფუნქციის შესაბამისი მარტივი უნარების განვითარებაზეც და მეთოდებით მათ აღჭურვაზეც არის ორიენტირებული.

ამრიგად, სახელმძღვანელო უპასუხებს სამ ძირითად მიზანს:

1. ცოდნის გადაცემა;
2. განწყობის შეცვლა;
3. უნარ-ჩვევების გამომუშავება.

ეს მიზნები მიიღწევა შესაბამისი თეორიული ჩართვების თუ პრაქტიკული სავარჯიშოების საშუალებით. მეტაფორულად სასწავლო მიზანთა ეს სისტემა შეიძლება გამოისახოს სიტყვებით: “გიცოდე”, “გიყო” და “გაკეთო”. ეს სქემა გასდევს მთელ სახელმძღვანელოს.

სახელმძღვანელოს მასალები შემდეგ ნაწილებს მოიცავს:

- § ტრენინგის პროგრამა
- § ძირითადი თეორიული ნაწილი
- § ინტერაქტიური სავარჯიშოები და მათი ჩატარების ინსტრუქცია
- § თვალსაჩინოებანი
- § თემასთან დაკავშირებული დოკუმენტები, სტატისტიკა
- § ლექსიკონი.

სასწავლო პროგრამა მოიცავს როგორც თეორიულ მასალას გენდერული ძალადობის, გენდერის, ძალადობა-არაძალადობისა და მშვიდობის თემებზე, ისე სპეციალურად მომზადებულ სავარჯიშოებსა და აქტივობებს.

პროგრამა მოზრდილებისთვისაა გათვალისწინებული და ინტერაქტიური სწავლების მეთოდების გამოყენებას გულისხმობს. სასწავლო პროცესში თითოეული თემის გადაცემა აქტივობაზეა დაფუძნებული. პროგრამაში მრავლადაა დისკუსიები, როლური თამაშები, შემთხვევების შესწავლა და სხვ.

ძირითადი საკითხები

- გამოცდილებაზე დაცუმნებული სწავლების პრინციპები
- გენდერი, გენდერული თანასწორობა, გენდერული სტერეოტიკები
- ქალადობა, გენდერული ქალადობა, არაქალადობის გონიერებები
- ადამიანის უფლებები, ქალის უფლებები

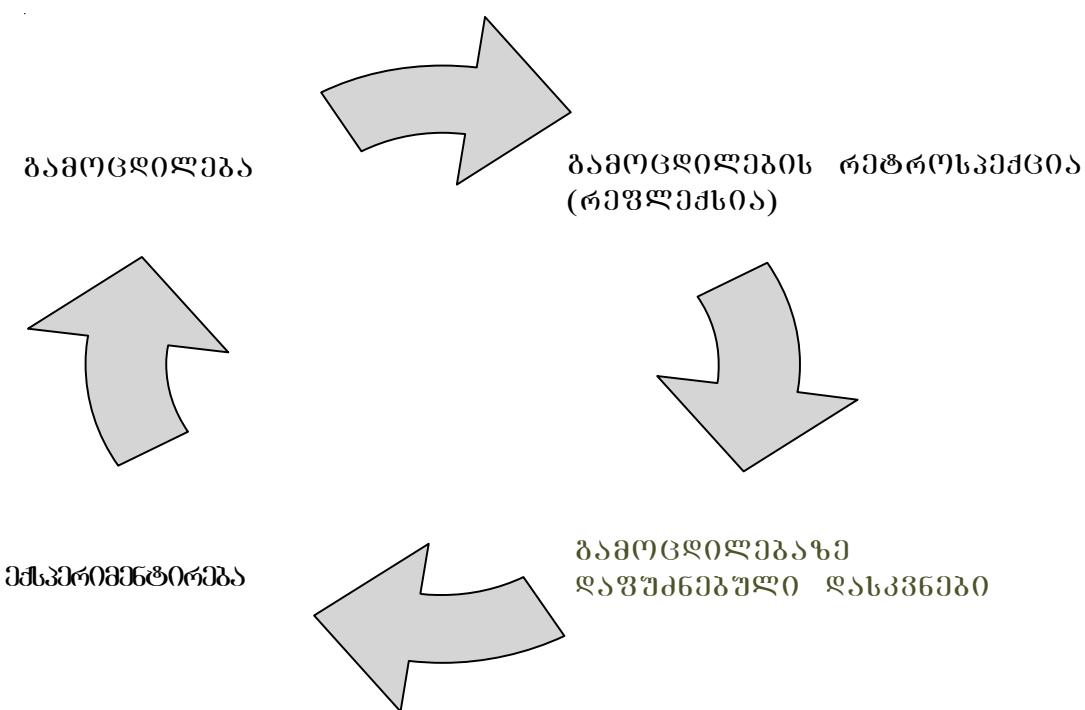
გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლება და ტრენინგი

გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების იდეა გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან მოღის. მისი ფუძემდებელი – დენის კოულბი – იმ თეორიული მოდელის აგზორია, რომელიც განმარტავს, თუ რატომ არ უნდა დაემყაროს სასწავლო პროცესი მხოლოდ ლექციებს, არამედ გამოიყენოს როლური (ან სხვა სახის) თამაშები და რეალური ცხოვრებისეული სიტუაციების სიმულაციები. მეტიც, იგი მასწავლებლებს/ტრენერებს ამგვარი გამოცდილების გამოყენების რეალურ ცხოვრებაში ძიებისაკენ უბიძგებდა.

გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების კონცეფციები თავდაპირველად მართლაც გარდატეხა იყო განათლების სფეროში. კოულბისათვის (1984) ამოსავალი დებულება ის იყო, რომ სწავლის პროცესი მხოლოდ განზოგადებულ კონცეფციებს, მზა განსაზღვრებებსა და უშუალოდ მიღებულ ინფორმაციას არ ეფუძნება. ადამიანი პრაქტიკითაც სწავლობს, დაკვირვებითაც და, გარდა ამისა, ცდილობს, ნასწავლი ისევ პრაქტიკაში გამოსცადოს. მხოლოდ ცოდნის (იგულისხმება თეორიული ცოდნა) ათვისება საჭრის არ არს

დ. ა. კოულბის სწავლის ციკლი ტრენინგის პროცესში

(ჯ. ვან დერ ალსტის მიხედვით)

კოლბის სწავლის ციკლი ოთხ კომპონენტს მოიცავს:

გამოცდილება (წარსული ან ახალი გამოცდილება, პრაქტიკული აქტივობით შეძენილი);

რეტროსპექტივა/რეფლექსია (მიღებული გამოცდილების ანალიზი, რისი სწავლა შეიძლება ამ გამოცდილებიდან გამომდინარე, რა აზრი უნდა გამოვიტანოთ, რას გამოვიყენებდით, უოველივეს გააზრება);

დასკვნა (მიღებული ცოდნის არსებულ სისტემაში ჩართვა);

ექსპერიმენტირება (გამოცდილების გამოყენება, ახალი უნარ-ჩვევების რეალობაში გამოცდა, შემდგომი ნაბიჯების დაგეგმვა).

გამოცდილებაზე დაფუძნებულ სწავლების პროცესს წამყვანსა და მოსწავლეს შორის ურთიერთობის სრულიად განსხვავებული სტილი ახასიათებს.

ტრენინგის დროს, ლექციებისა და გამოცდებისაგან განსხვავებით, უპირატესობა პრაქტიკულ საგარჯიშოებს (როლურ თამაშებს, სიმულაციებს და სხვ.) და ჯგუფურ მუშაობას ენიჭება. აქტიურობს/საუბრობს უმთავრესად მონაწილე და არა ტრენერი. მონაწილეებს შორის ინტერაქცია გაცილებით საინტერესოა, ვიდრე მონაწილის პირდაპირი ინტერაქცია ტრენერთან. ტრენინგის მონაწილის უპუპაგშირი და შეხედულებები ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორიც წამყვანის. იმისათვის, რომ თითოეული მონაწილის ურთიერთობა ჯგუფის დანარჩენ წევრებთან გაადვილდეს, მათ ერთმანეთის თვალებში შეძლონ ჩახედვა, მონაწილეთა რაოდენობა დაახლოებით 15 ადამიანი უნდა იყოს.

მუშაობის გარემოც განსხვავებულია. არსებობს მონაწილეთა განლაგების სხვადასხვა ვარიანტები (უფრო ხშირად, ეს არის ნახევარწრე ან ნალის ფორმის განლაგება, მაგიდების გარეშე) ძალიან ხშირად ხდება ჯგუფის დაყოფა წყვილებად ან 3-5-კაციან მცირე ჯგუფებად, რაც ზოგჯერ მეტ სივრცეს მოითხოვს, რათა მონაწილეებს მუშაობაში, პრაქტიკაში, ერთმანეთისათვის უპუპაგშირის მიცემაში არ შეეშალოთ ხელი. მცირე ჯგუფში მუშაობისას მათ უსაფრთხო, ინტიმური გარემო უნდა ჰქონდეთ.

ყველაზე მნიშვნელოვანი ისაა, რომ მონაწილეები აქტიურად იყვნენ ჩართული ტრენინგის პროცესში. ტრენერი მგრძნობიარე უნდა იყოს და რეაგირებდეს ჯგუფში მიმდინარე პროცესებზე. ამავე დროს, უნდა ისაუბროს მონაწილეებთან იმის თაობაზე, თუ რა ხდება და წაახალისოს მათი აქტიური მონაწილეობა. არსებობს მეთოდები, რომელიც ყოველივე ამას ემსახურება. გარდა სასწავლო დანიშნულების საგარჯიშოებისა, არსებობს სპეციალური, მამოტივებელი აქტივობებიც – “ყინულის გაღღობის საგარჯიშოები” და ე.წ. “გასამხნევებელი საგარჯიშოები”. პირველი გამოიყენება ტრენინგის ან ბლოკის დასაწყისში განტვირთვისა და გარკვეულ ტონალობაზე აწყობის მიზნით. გასამხნევებელმა საგარჯიშოებმა მონაწილეები უნდა “გამოაცოცხლოს”, დაღლილობისას ახალი ენერგიით დატვირთოს, დაეხმაროს მათ უურადღების კონცენტრაციაში, როდესაც იგი დაქვეითებულია. ყველა ეს ტექნიკა ნდობის ატმოსფეროს შექმნას,

გააქტიურებას, ენერგიის მომატებასა და შესუსტებული ყურადღების მობილიზებას ემსახურება.

გარდა ამისა, თამაშები, სტრუქტურირებული დისკუსიები (დამყარებული “კრიტიკულ შემთხვევებზე” ან სხვა მასტიმულირებელ იმპულსზე – ფილმი, ტექსტი, სურათი, მუსიკა, მოძრაობა, ცეკვა და ა.შ.), სასწავლო პროცესს მნიშვნელოვნად ამდიდრებს.

ტრენინგში გამოყენებული სხვა მეთოდები

ტრენინგის მსვლელობისას არა მხოლოდ თამაშების, არამედ სხვადასხვა მეთოდებისა და ხერხების გამოყენებაც ხდება, რაც იმის საშუალებას იძლევა, რომ ტრენინგი საინტერესო და დინამიკური იყოს.

ლექცია სწავლების კარგად ცნობილი, ტრადიციული მეთოდია. ინტერაქტიური სწავლების დროს ამ მეთოდის გამოყენების თავისებურება ისაა, რომ მაქსიმალურად წახალისებულია უკუკავშირი (კითხვები, კომენტარები) და მისი ხანგრძლივობა 15 წუთს არ უნდა აღემატებოდეს. ლექციის გასახალისებლად გამოიყენეთ ვიზუალური საშუალებები: სურათები, ცხრილები, გრაფიკები.

პრეზენტაცია – მასალის ან ნამუშევრის წარდგენა – ტრენინგის დროს ტრენერსაც უხდება და მონაწილეებსაც. ტრენერი წარადგენს თეორიულ საკითხს ან სქემას, ხოლო მონაწილეები – ინდივიდუალური ან ჯგუფური მუშაობის შედეგებს.

ამა თუ იმ მასალის წარდგენისას მნიშვნელოვანია პრეზენტაციის ძირითადი პრინციპების გათვალისწინება:

- § წინასწარ კარგად დაგეგმეთ პრეზენტაცია;
- § გაითვალისწინეთ აუდიტორია;
- § იყავით მსმენელზე ორიენტირებული;
- § ისაუბრეთ მსმენელისათვის გასაგებ ენაზე;
- § წაახალისეთ შეკითხვები;
- § გამოიყენეთ თვალსაჩინოება და სხვ.

დისკუსია ტრენინგის დროს რთულ საკითხებზე მსჯელობისას გამოიყენება.

შეიძლება გამოიყოს დისკუსიის რამდენიმე სტადია:

- § განსახილვები საკითხის ირგვლივ სხვადასხვა მოსაზრებების, იდეების შეგროვება (ამ სტადიას ეწოდება “გაფართოება”)
- § წინადადებების კლასიფიკაცია (დაჯგუფება) და რანჟირება (ამ სტადიას ეწოდება “შევიწროვება”)
- § დასკვნები (“გადაწყვეტილების მიღება”).

მიუხედავად იმისა, რომ დისკუსიის წარმართვა საკმაოდ მარტივ პროცესად აღიქმება, ტრენერი უნდა ფლობდეს გარკვეულ უნარებს და

მცირე ჯგუფებში მუშაობა

ტრენინგის დროს სხვადასხვა მიზნით ხორციელდება. კარგია ამ მეთოდის გამოყენება, როდესაც პარალელურად რამდენიმე საკითხის გადაწყვეტა გვინდა, ჯგუფური აზრის შექმნა გვსურს ან გვინდა, რომ საკითხი რამდენიმე მცირე ჯგუფში განიხილებოდეს პარალელურად. ამ დროს ყველა მონაწილეს აქვს აზრის გამოთქმის საშუალება. თუ ტრენინგში ათ კაცზე მეტი მონაწილეობს, მაშინ მცირე ჯგუფებში მუშაობა ტრენინგის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი ხდება. მცირე ჯგუფის მონაწილეთა ოპტიმალური რაოდენობა 3-7 ადამიანია.

რამდენიმე რჩევა მცირე ჯგუფებად დაყოფისათვის

მონაწილეების მცირე ჯგუფებად დაყოფა შესაძლოა მათვე მივანდოთ და ზოგჯერ ეს არ არის ცუდი. მაგრამ ხდება ხოლო, რომ ის მონაწილეები ჯგუფდებიან, ვინც ისედაც მეტობრობს, ხოლო სხვები იზოლირებულია კრძობენ თავს. ამ შემთხვევაში დროც მეტი გვეხარჯება.

შეიძლება გავითვალოთ და ნუმერაციით (შემთხვევით შერჩევით) დაყორთ ჯგუფები. ასეთ შემთხვევაში მეტად ერთად მჯდომი ადამიანების სხვადასხვა ჯგუფებში გაერთიანება გამოგვიანების, მაგრამ ესეცაა, რომ ზოგიერთი მონაწილე დაბნეული დარბის და ეძებს თავის ჯგუფს.

ქვემოთ მოტანილია ჯგუფებად დაყოფის რამდენიმე კომპრომისული ვარიანტი, სადაც არც სტიქიური დაყოფა ხდება და არც – მექანიკური.

ტვინის შტურმი

ამ მეთოდს სხვანაირად “ბრეინსტორმინგს” ან “გონებრივ იერიშსაც” უწოდებენ. იგი ჯგუფის მუშაობისას იდეების შეგროვების ყველაზე მნიშვნელოვანი და შემოქმედებითი მეთოდია. შეხვედრის დროს იგი თავიდან აგვაცილებს რომელიმე პიროვნების დომინირებისა და იდეების ბლოკირების პრობლემას. მეთოდი გამოსადეგია თითქმის ყველა სახის პრობლემის გადასაჭრელად.

ტვინის შტურმის ძირითადი წესები

- 1. არავითარი კრიტიკა –** კრიტიკა და შეფასება მოხდება მოგვიანებით. თავიდან მნიშვნელოვანია მხოლოდ იდეების რაოდენობრივი პროდუქცია. არსებითია, რომ იდეების ნაკადი არ შეფერხდეს. დრო არ უნდა იკარგებოდეს არგუმენტებზე, მობოდიშებაზე, ვერბალურ და არავერბალურ კრიტიკასა და თვითკრიტიკაზე, რაც მონაწილეობის ნაკადის ბლოკირებას იწვევს.
- 2. რაოდენობის სარისსხეული წინ დაყენება –** რაც მეტი იდეა იქნება, მით მეტია იმისი ალბათობა, რომ მათ შორის ოპტიმალური მოიძებნება.
- 3. ასოციაციების თავისუფალი მიმდინარეობა –** სასურველია აზრთა თავისუფალი მიმდინარეობა. რაც უფრო ძალდაუტანებელია იდეები, მით უკეთესი. მნიშვნელოვანია, რომ მიღებული იყოს ყველა ინიციატივა, როგორც ექსპერტების, ისე არასპეციალისტებისა.
- 4. სხვისი იდეების შემდგომი განვითარება –** ტვინის შტურმი გუნდური მუშაობაა. სხვების იდეების ატაცება და შემდგომი განვითარება არა მხოლოდ დაშვებულია, არამედ ძალზე სასურველიც.

ტვინის შტურმი სამ ძირითად ფაზად იყოფა:

I. მომზადების ფაზა

- § 5-7 (მაქსიმუმ 15) ისეთი მონაწილის მოწვევა, რომელთაც განსხვავებული ცოდნა და გამოცდილება აქვთ;
- § პრობლემის განსაზღვრა;
- § მონაწილეთა დროული მოწვევა ადგილის, დროის და პროცესის ხანგრძლივობის მითითებით;
- § შეკრებისათვის ოთახის მომზადება;
- § სამუშაო საშუალებების მომზადება (წყნარი ოთახი, სკამები, ფლიპ-ჩარტი, მარკერები, გამაგრილებელი სასმელები და სხვ.).

II. მიმდინარეობის ფაზა

- § პრობლემის წარდგენა;
- § იდეების დაფიქსირება შეთავაზებული ოთხი წესის შესაბამისად;
- § იდეების შეგროვების ხანგრძლივობა 30 წთ-ზე არ უნდა აღემატებოდეს;
- § შეკრების მიმდინარეობისათვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მშვიდი ატმოსფერო;
- § წამყვანი იწერს გამოთქმულ იდეებს. როდესაც ერთი ფურცელი შეივსება, იგი უნდა დაიკიდოს ყველასათვის თვალსაჩინო ადგილას, რათა ახალი იდეები მუდმივად თვალწინ დარჩეს. იდეების დაფიქსირება რაიმე სხვა ფორმით (მაგ., ხმის ჩამწერი მოწყობილობა, სტენოგრაფირება და სხვ.) რეკომენდებული არ არის;
- § ტვინის შტურმის დროს წამყვანის ამოცანებია:
  - წესების დაცვა;
  - დაძაბულობისა და დისპარმონიის გაწონასწორება;
  - იმპულსის მიცემა (მაგ., კითხვების დასმით) იდეების ნაკადის შესუსტების შემთხვევაში.

III. დამუშავების ფაზა

ხდება გამოთქმული იდეების დამუშავება და დალაგება. იკვეთება რამდენიმე კატეგორიის იდეები:

- § უშუალოდ გამოყენებადი იდეები
- § იდეები, რომლებიც შეიძლება განვითარდეს
- § გამოუსადეგარი იდეები.

სასარგებლო აღმოჩნდა ტვინის შტურმის მომდევნო დღეს შეკრების წევრებისათვის იდეების წარდგენა. გამოცდილება აჩვენებს, რომ ხშირად არსებული ჩამონათვალი ახალი იდეებითა და მოსაზრებებით ივსება.

შესაძლო შეცდომები ტვინის შტურმის მიმდინარეობისას:

- § მორიდებული ადამიანები, რომელთაც ხშირად ორიგინალური იდეები აქვთ, ჩუმად არიან;
- § პროცესი იდეების ნაკადის პირველივე შეფერხებისას წყდება;
- § მონაწილენი საკუთარ აზრს ვრცლად ყვებიან;
- § დგება იდეების არასრული ჩამონათვალი ან იწერება მხოლოდ საკვანძო სიტყვები.

ტრენინგის პროგრამის აუცილებელი კომპონენტები

1. **მონაწილეთა გაცნობას** ორმაგი მნიშვნელობა აქვს. ერთი მხრივ, მონაწილეები ეცნობიან ერთმანეთს, მეორე მხრივ, ამ გზით ტრენინგზე კეთილგანწყობილი და ლია ატმოსფერო ყალიბდება.
2. **მოლოდინების გარკვევა** ტრენერს ეხმარება იმაში, რომ მან ზუსტად დაადგინოს, თუ რას მოელიან მონაწილეები ამ ტრენინგისგან, რისი შესწავლა სურთ. მოლოდინები სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს: ურთიერთობა, ადამიანების გაცნობა, რადაც კონკრეტული ცოდნის შეძენა.
3. **ერთობლივი მუშაობის წესების განსაზღვრა** – ეს ინტერაქტიური მეთოდების კიდევ ერთი სპეციფიკური ნაბიჯია. ტრენინგის შესავალ ნაწილში ამ კომპონენტის უგულებელყოფა, შესაძლოა, მოგვიანებით საქმაოდ სერიოზული გაუგებრობის მიზეზი გახდეს. ზოგიერთი ტრენერი წესებს თავად სთავაზობს. ეს, ერთი მხრივ, დროს დაგიზოგავთ, მაგრამ საფრთხე არ სებობს – მონაწილეები დიდი მონდომებით არდვევენ სხვის მიერ დადგენილ წესებს. ამიტომ უმჯობესია მათი ერთობლივი შემუშავება.
4. ტრენინგის დასკვნითი ნაწილია **შეფასება**.

ჯგუფთან მუშაობის ზოგადი წესები ფასილიტატორთათვის

- ჯგუფის მართვისათვის შეიმუშავეთ და გამოიყენეთ “ჯგუფის ნორმები”
- გახსოვდეთ, რომ არც ტრენერია მკაცრი მასწავლებელი და არც ტრენინგის მონაწილე – სკოლის მოსწავლე
- გაითვალისწინეთ, რომ ჯგუფში ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროს ჩამოყალიბებაზე პასუხისმგებელი არის ტრენერი
- გახსოვდეთ, რომ ტრენერს/ფასილიტატორს მონაწილეთა მიმართ აგრესიისა და უპატივცემულობის გამოვლენის უფლება არ აქვს
- შეეცადეთ, ბოლომდე მიიყვანოთ წამოწყებული საქმე (ტრენინგი, სემინარი) და დასახულ მიზანს მიაღწიოთ

კიდევ რამდენიმე რჩევა:

- აქტიურად მოუსმინეთ მონაწილეებს;
- გამოხატეთ ინტერესი და პატივისცემა თითოეული მონაწილისა და მისი იდენტისადმი;
- თუ თქვენით ვერ უძლავდებით სიტუაციას, მოიშველიეთ ჯგუფის აზრი, სემინარზე მოსული ხალხის დიდ ნაწილს სურს მუშაობა და მათაც აღიზიანებთ ის ადამიანები, ვინც ხელს უშლის ამ პროცესის მიმდინარეობას;
- ხშირად გამოიყენეთ იუმორი, ეს დაძაბული სიტუაციის განტვირთვის საუკეთესო საშუალებაა.

ტრენინგის გუნდური მუშაობა

ტრენინგის ჩატარება საკმაოდ რთული საქმეა და ტრენერს ბევრ მოთხოვნებს უყენებს. თუ თქვენ მარტო მუშაობთ, მაშინ ერთდროულად ძალზე ბევრი როლის შესრულება გიწვეთ: ტრენერის, ჩამწერის, კომენტატორის, დიზაინერის, მენეჯერის, ორგანიზატორის, ექსპერტის, შოუმენის და ა.შ.

თუ ტრენერები გუნდურად მუშაობენ, მაშინ ხდება ამ როლების გადანაწილება (რა თქმა უნდა, თუ ნამდვილ გუნდთან გვაქვს საქმე და არა უბრალოდ ადამიანების ჯგუფთან).

კარგია, თუ ისეთი პარტნიორი გყავთ, რომელსაც თქვენი კარგად ესმის, ფსიქოლოგიურადაც შეგესაბამებათ და ძალიან გიადვილდებათ მასთან ერთად მუშაობა. რეალურ ცხოვრებაში ასეთი შემთხვევები საკმაოდ იშვიათია, თუმცა ამგვარი პარტნიორობის გამონახვა პრინციპში შესაძლებელია.

ტრენინგის ერთობლივად წაყვანის დროს:

- ერიდეთ ურთიერთობების გარკვევას ჯგუფის თვალწინ
- ნუ შეაწყვეტინებთ ერთმანეთს საუბარს
- ერთად ნუ დადგებით დაფასთან, თუ, რა თქმა უნდა, ამის აუცილებლობა არ არის
- ნუ მიიღებთ გადაწყვეტილებას ერთპიროვნულად, თუ რაიმე ისე არ გამოდის, როგორც დაგეგმეთ
- არ მიიღოთ გადაწყვეტილება პარტნიორთან შეთანხმების გარეშე
- ნუ დაარღვევთ წინასწარ მიღებულ შეთანხმებას.

ტრენერების ერთობლივი მუშაობა საგრძნობლად ზრდის ტრენინგის ეფექტურობას. გარდა იმისა, რომ ხდება სამუშაოს განაწილება, ტრენინგიც უფრო მსუბუქი და საინტერესო გამოდის, რადგან საუბრის განსხვავებული მანერა და საკითხის მრავალმხრივი წარდგენა გაცილებით მიმზიდველია და ნაკლებად დამდლელი.

გენდერი

რა არის გენდერი

“გენდერი” ინგლისური სიტყვაა. ადრე იგი მხოლოდ გრამატიკაში გამოიყენებოდა და აღნიშნავდა არსებით სახელთა სქესს. XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან ცნება “გენდერი” შემოვიდა ხმარებაში სოციალურ მეცნიერებებში, რათა აღნიშნულიყო ქალისა თუ მამაკაცის ფუნქცია სოციალურ და კულტურულ გარემოში. გენდერის გასაგებად აუცილებელია, გავმიჯნოთ იგი ცნებისაგან “სქესი”.

რას ეხება სქესი და გენდერი

სქესი ეხება ქალისა და მამაკაცის ფიზიოლოგიურ ატრიბუტებს. ადამიანები იბადებიან მამაკაცებად ან ქალებად და ეს განაპირობებს იმას, რომ მათ შეუძლიათ მაგ: იმშობიარონ, ასწოო უფრო მძიმე საგნები, ძუძუთი კვებონ, იმდერონ უფრო მაღალ რეგისტრში და ა.შ. ამიტომ ვამბობთ, რომ სქესი ბიოლოგიით განისაზღვრება.

გენდერი ეხება შეხედულებებს, მოლოდინებსა და წესებს ქალებისა და მამაკაცებისათვის. იგი სოციალურად არის განპირობებული: ადამიანები იბადებიან ქალებად ან მამაკაცებად, მაგრამ მათ ასწავლიან და მათგან მოელიან, თუ როგორ უნდა მოიქცენ, რა თვისებები განივითარონ, რა ადგილი უნდა დაიკავონ ოჯახსა და საზოგადოებაში, როგორი ურთიერთობები იქონიონ, რა წესებს დაემოხილონ და ა.შ. ამ შეხედულებების გადამცემია ოჯახი, ავტორიტეტული ადამიანები, რელიგიური და კულტურული დაწესებულებები, სკოლა, მედია, თანატოლთა წრე და სხვ., ადამიანის სოციალიზაციისთვის მნიშვნელოვანი ადამიანები და ინსტიტუტები.

გენდერი სოციალურ-კულტურულ გარემოში ყალიბდება (ზოგჯერ ამბობენ, რომ გენდერი იქმნება ან “კეთდება”) და წარმოადგენს თვისებების, სოციალური ქცევების, როლებისა და სტატუსების ერთობლიობას, რომლებიც განსაზღვრულია ქალისა და მამაკაცისთვის კონკრეტულ საზოგადოებაში.

გენდერში ასევე იგულისხმება შეხედულებები ქალურობისა და მამაკაცურობის შესახებ;

ნასწავლი ქცევა ქმნის **გენდერულ იდენტობას** და განსაზღვრავს **გენდერულ როლს**. გენდერულ როლებზე მოქმედებს: ასაკი, ეთნიკური კუთვნილება, სოციალური კლასი, ეკონომიკური პირობები, რელიგია.

გენდერული როლები ქალებისა და მამაკაცებისთვის საკმაოდ განსხვავებულია სხვადასხვა კულტურაში და ასევე ერთი კულტურის (საზოგადოების) სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებში. ამასთან, კულტურა იცვლება, იგი დინამიკურია, იცვლება სოციალურ-ეკონომიკური პირობებიც, ამდენად, იცვლება გენდერიც.

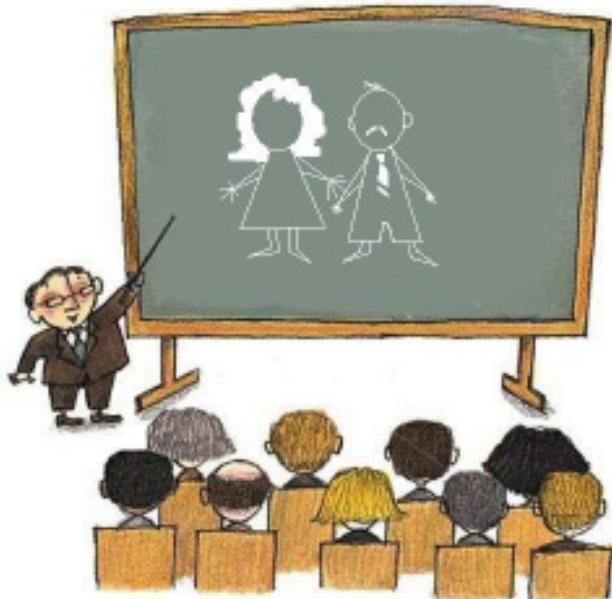
მცდარია, გავაიგივოთ გენდერი მხოლოდ ქალების საქითხთან. მის ფოგუსში ორივე სქესი და მათი ურთიერთმიმართვება ექვევა. გენდერი ნეიტრალური ცნებაა და არ გულისხმობს კარგს ან ცუდს, არამედ წარმოადგენს სოციალური პროცესების გაგების და კლასიფიკაციის ერთ-ერთ ინსტრუმენტს.

საინტერესოა, რომ, მიუხედავად კულტურათა განსხვავებისა, მათ უმრავლესობაში გაბატონებულია მამაკაცთა დომინირების სისტემები (პატრიარქალური წყობა), ამიტომ გენდერული როლები ასიმეტრიულია და არათანასწორი და მამაკაცთა პრივილეგირებული, ხოლო ქალების მეორეხარისხოვანი პოზიციების გამომხატველია. თუმცა ორივე პოზიციას თავისი პრობლემები აქვს და ამას ქვემოთ განვიხილავთ.

გენდერი გვაძლევს საშუალებას, გავიგოთ: როგორაა განაწილებული ქალაუფლება, ვინ დომინირებს და ვინ იღებს გადაწყვეტილებებს, ვინ არის კულტურაში “უზინარი”, ვინ ხდება დისკრიმინაციის ან ქალადობის ობიექტი და ა.შ.

ბანსევავება გენდერსა და სქეს გორის

როგორც ვთქვით, გენდერი ნეიტრალური ცნებაა და, თავისთავად, არც თანასწორობას მოიაზრებს, არც უთანასწორობას. რაც შეეხება გენდერულ მიღვომას, იგი ნამდვილად არ არის ნეიტრალური და მკაფიოდ ორიენტირებულია, ჩამოაყალიბოს და განამტკიცოს პიროვნების თვითრეალიზაციის თანასწორი და სქესისგან დამოუკიდებელი შესაძლებლობები ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში. გენდერული თანასწორობის საკითხი ამ მიღვომისთვის უპირატესია. გენდერული მიღვომის გამოყენება გულისხმობს ორივე სქესის პრობლემების და მოთხოვნილებების მუდმივ გათვალისწინებას, ქალებსა და მამაკაცებს შორის განსხვავებისა თუ მსგავსების, მამაკაცებს და ქალებს შორის ურთიერთობის დანახვასა და შესწავლას.

რატომ უნდა ვიმუშავოთ გენდერული მიღვომით? ამაზე სამი ძირითადი არგუმენტი არსებობს:

- 1. ადამიანის უფლებები** – როგორც მამაკაცისათვის, ისე ქალისათვის ადამიანის უფლებაა, თანაბრად ხელმისაწვდომი იყოს შესაძლებლობები და რესურსები, მათი განსხვავებული მოთხოვნილებები მხედველობაში იყოს მიღებული, მათ დირსეულად მოექცნენ და ისინი არ იყვნენ დისკრიმინირებულნი.
- 2. განვითარება** – ადგენს რა ქალისა და კაცისთვის ქცევის, თვისებების, პროფესიების და მისწრაფებების მისაღებობის და მართებულობის მკაცრ საზღვრებს, გენდერული ნორმები და სტერეოტიპები ზღუდავს მამაკაცებისა და ქალების პოტენციალის სრულ რეალიზაციას და მათი უნარებისა და მიღრეკილებების მიხედვით განვითარებას. ეს, თავის მხრივ, საზოგადოების სოციალურ და ეკონომიკურ განვითარებაზე უარყოფითად აისახება.
- 3. ევექტურობა** – გენდერული მიღვომის გარეშე შეიძლება დაიკარგოს მრავალი შემოქმედებითი იდეა, თუ არ იქნება გათვალისწინებული ქალებისა და კაცების განსხვავებული მოთხოვნილებები, მაგალითად, პრობლემათა “ქალური” გადაწყვეტის გზები.

რას ნიშნავს გენდერული თანასწორობა

გენდერული თანასწორობა გულისხმობს ქალებისა და მამაკაცების თანაბარ მატერიალურ კეთილდღეობას, თანაბარ შესაძლებლობებს, ისეთ ღირებულებებს, რომლებიც ემყარება ადამიანთა თანასწორობის რწმენას, თანაბარ მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღებაში და თანაბარ კონტროლს რესურსებსა და მოგებაზე.

თანასწორობა არ ნიშნავს, რომ ქალები და მამაკაცები ერთნაირები უნდა გახდნენ, ეს ნიშნავს, რომ ქალთა და მამაკაცთა უფლებები, მოვალეობები დაშესაძლებლობები არ იქნება დამოკიდებული იმაზე, ადამიანი ქალად დაიბადა თუ მამაკაცად.

თანასწორობას რაოდენობრივი და თვისებრივი მხარეები აქვს. რაოდენობრივი ასპექტი ნიშნავს ქალებისა და მამაკაცების რაოდენობრივად თანაბარ განაწილებას საზოგადოებრივი ფუნქციონირების ყველა სფეროში, ანუ იმ მდგომარეობას, როდესაც დაცულია ქალებსა და მამაკაცებს შორის რაოდენობრივი წონასწორობა, რაც განაპირობებს გადაწყვეტილების, ძალაუფლების, უფლებებისა და თვისეუფლებების თანაბარ განხორციელებას, მაგალითად, თანაბარი მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიმღებ სტრუქტურებში.

თანასწორობის **თვისებრივი ასპექტი** ნიშნავს, რომ ქალთა და მამაკაცთა ცოდნას, გამოცდილებასა და ღირებულებებს, თვით ქალურობასა და მამაკაცურობას, თანაბარი წონა ეძლევა.

გენდერული თანასწორობა არ ნიშნავს მხოლოდ ქალების ინტერესების დაცვას, არამედ – ქალებისა და მამაკაცების განსხვავებული მოთხოვნილებებისა და ინტერესების გაცნობიერებას.

გენდერული თანასწორობა წარმოადგენს საყოველთაო ღირებულებას, რომელიც საფუძვლად უდევს ადამიანის უფლებებს და დემოკრატიული ქვეყნების კონსტიტუციებს. გენდერული თანასწორობის მოთხოვნა ხაზგასმულია საერთაშორისო დოკუმენტებში.

რა უშლის ხელს გენდერული თანასწორობის განხორციელებას?

გენდერული თანასწორობის განხორციელებას აფერხებს გენდერულად უთანასწორო იდეებისა და პრაქტიკის არსებობა ადამიანთა არსებობისა და მოქმედების სხვადასხვა სფეროებში.

იდეებში ვგულისხმობთ სტერეოტიპულ აზრებს, შეხედულებებს, რომლებიც გამჯდარია ადამიანთა გონებაში, თავმოყრილია წიგნებში, ანდაზებში, სიმღერებში და რომლებიც გაერთიანებულია ე.წ. “ფარულ” ან “აშკარა” გენდერულ იდეოლოგიაში. აშკარა გენდერული უთანასწორობის იდეოლოგიის მაგალითია ზოგიერთი რელიგიური

შეხედულება ქალის არასრულფასოვნებაზე თუ მის მეორეხარისხოვან და დამორჩილებულ როლზე.

გენდერული სტერეოტიპები

გენდერული სტერეოტიპები ფართოდ გავრცელებული და ხშირად არაზუსტი შეხედულებებია ქალისა და მამაკაცის უნარებზე, თვისებებზე, სოციალურ ქცევასა და სოციალურ ფუნქციებზე.

რაც უფრო ტრადიციულია საზოგადოება, მით უფრო ძლიერია გენდერული სტერეოტიპები. ქალისა და მამაკაცის თვისებები და მათ მიერ შესრულებული როლები მკაცრად არის განსაზღვრული და ერთიმეორის საპირისპიროდ მიიჩნევა.

როგორია გენდერული სტერეოტიპების შინაარსი? გენდერული სტერეოტიპები მიგვითოთებს იმაზე, რომ **ქალის** ადგილი სახლშია, ხოლო მამაკაცისა – სახლს გარეთ; ქალი უნდა იყოს რბილი, დამთმობი, მზრუნველი, მას არ შეუძლია, წარმატებით მართოს და უხელმძღვანელოს დიდ საქმეს, მას ევალება მხოლოდ წვრილმანი, ყოველდღიური საქმის შესრულება, ის კარგი შემსრულებელია, მაგრამ არა შემოქმედი, მისი ინტელექტუალური შესაძლებლობები მამაკაცისას ჩამოუვარდება. ქალის მოვალეობაა, თავი მოაწონოს მამაკაცს, შეასრულოს რეპროდუქციული ფუნქცია (დაბადოს და გაზარდოს რაც შეიძლება მეტი შვილი), იზრუნოს ქმარზე, საკვებზე და სისუფთავეზე.

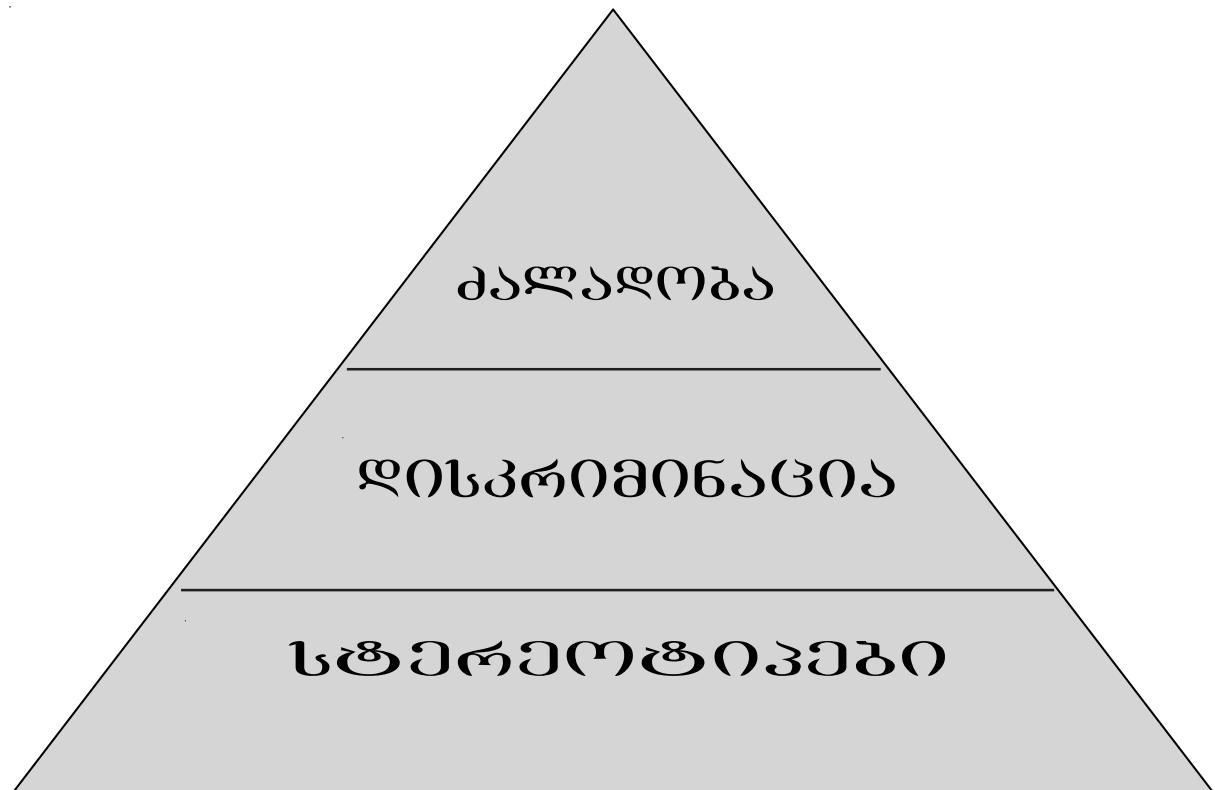
სტერეოტიპების თანახმად, **მამაკაცი** აგრესიული და უხეშია, აზროვნებს ლოგიკაზე დაყრდნობით, სწრაფად და ეფექტურად იღებს გადაწყვეტილებებს, არის უფრო ნიჭიერი, შემოქმედებითი, უყურადღებო და ნაკლებად ემოციური, შეუძლია პრობლემის არსის დანახვა და არ წვრილმანდება დეტალებზე და ა.შ. აქედან გამომდინარე, საზოგადოებრივი და პოლიტიკური გადაწყვეტილებები, თავისუფალი დრო, გართობა, გადაადგილების თავისუფლება, აგრესიულობის გამოხატვა, ინტელექტუალური საქმიანობა და ყოველდღიურობისგან გათავისუფლება – მამაკაცის პრეროგატივაა. ამასთან, სტერეოტიპი გვეუბნება, რომ ასეთი ვითარება ბუნებრივია, ყოველთვის ასე იყო და იქნება.

სტერეოტიპულ აზროვნებას საფუძველი ეყრება აღზრდის დროს, როდესაც ბიჭებს და გოგონებს ძველი წარმოდგენებით განსხვავებულ და არათანასწორ ადამიანებად ვზრდით.

საზოგადოება, რომელიც გენდერული სტერეოტიპებით იმართება, მრავალ შეზღუდვას უქმნის ქალებსა და მამაკაცებს იმაში, რომ იმოქმედონ ინდივიდუალური უნარებისა და შესაძლებლობების მიხედვით, რაც, თავის მხრივ, მათი ადამიანური უფლებების შელახვაა. ამიტომ მიზანშეწონილია, გაცნობიერდეს სტერეოტიპები და გარკვეული სტრატეგიები იქნას მიმართული მათ დასაძლევად.

გენდერული სტერეოტიპები უქმნის საფუძველს **სექსიზმს**, ანუ ადამიანთა დისკრიმინაციას მათი სქესის საფუძველზე. ეს ცნება შეიქმნა **რასიზმის** (დისკრიმინაცია რასობრივი კუთვნილების საფუძველზე) და **გივიზიზმის** (ხანდაზმულთა უფლებების დარღვევა ან შეზღუდვა) ანალოგით. სექსიზმის

ობიექტი შეიძლება გახდეს როგორც ქალი, ისე კაცი, მაგრამ მამაკაცთა დომინირების საზოგადოებებში სექსიზმის ადრესატი, როგორც წესი, ქალია. სექსიზმში შედის ქალისადმი დამამცირებელი და დამაკნინებელი მოპყრობა, ქალის მნიშვნელობის და წვლილის გაუფასურება, ქალთა უფლებების შეზღუდვა.

ე.წ. “სიძულვილის პირამიდის” მოდელი გვეუბნება, რომ ყოველგვარი ქალადობა უთანასწორობაზე აგებული სტერეოტიპებიდან იწყება. როცა არსებობს სტერეოტიპული შეხედულებები, რაც უარყოფით წინასწარგანწყობას ქმნის რაიმე ჯგუფის ან ადამიანის მიმართ—ჩვენ უკვე საფუძველი გვაქს, განსხვავებულად მოვექცეთ მათ, შევუზღუდოთ ან ავუკრძალოთ ყველასათვის საერთო თავისუფლებებითა და უფლებებით სარგებლობა, ანუ მოვახდინოთ დისკრიმინაცია. ამ განსხვავებული მოპყრობიდან ერთი ნაბიჯია მათ მიმართ პირდაპირი ქალადობის გამოყენებამდე. აქედან გამომდინარე, ქალადობამდე სტერეოტიპული აზროვნებით მივდივართ, თუკი ამას წინ არ აღვუდგებით.

გენდერული ქალადობის აღმოფხვრაზე ორიენტირებული განათლების მიზანია შევცვალოთ აზროვნების მოდელები და პირამიდის ყველაზე დაბალ დონეზე შევუშლოთ ხელი ქალადობის შემდგომ განვითარებას

ბენდერული ძალაუფლება

გენდერული უთანასწორობა ძირითადად გამოიხატება ძალაუფლების არათანაბარ განაწილებაში. რა არის ძალაუფლება? ეს არის უნარი, ჩამოაყალიბო პირადი მიზნები და მოახდინო გავლენა სხვებზე, რათა ამ მიზნებს მიაღწიო. ეს არის შესაძლებლობა, შეინარჩუნო, რაც გაქვს და მოახდინო გავლენა მოვლენებზე საკუთარი ინტერესების საპასუხოდ. მოკლედ რომ ვთქვათ, ძალაუფლება გულისხმობს გავლენას და კონტროლს მოვლენებზე და სხვებზე.

ბოროტად გამოყენებული ძალაუფლება საშუალებას იძლევა, აკონტროლო და შეზღუდო სხვათა უფლებები და თავისუფლებები, შეაფერო მათი განვითარება და მონაწილეობა საზოგადოების ცხოვრებაში და ა.შ. ეს კი იწვევს ამ სხვათა (მაგალითად, ქალების, ეროვნულ ან რელიგიურ უმცირესობათა) სოციალურ მარგინალიზაციას და დასუსტებას.

ძალაუფლება საზოგადოების დომინანტური ჯგუფის ხელშია თავმოყრილი. დომინანტური ჯგუფი აწესებს სტანდარტებს, მოვლენებს თავისი პერსპექტივიდან აფასებს, თავის უპირატესობაშია დარწმუნებული, აკონტროლებს, ახორციელებს თავისივე შექმნილ კანონებს, სჯის ან წაახალისებს, მდიდრდება და ძლიერდება.

ძალაუფლება შეიძლება იყოს რეალური ან წარმოსახული. ძალაუფლების სხვადასხვა სახეებია:

სოციალური ძალაუფლება (კლასი, უფრო მაღალი სტატუსის ჯგუფი);

- ეკონომიკური ძალაუფლება;
- პოლიტიკური ძალაუფლება;
- ფიზიკური ძალაუფლება;
- გენდერული ძალაუფლება;
- ასაკზე დაფუძნებული ძალაუფლება.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ძალაუფლების მქონე შეიძლება გახდეს მოძალადე, თუკი ის ძალაუფლებას ბოროტად გამოიყენებს.

რა არის ძალადობა

სიხონიმები: აგრესია, ძალმომრეობა, სახტიკი მოპერობა, შეურაცხოვა, იძულება, ხელყოფა, წამება, მუქარა.

რა არის ძალადობა და ვის მიმართ ხორციელდება იგი?

ძალადობის ბევრი განმარტება არსებობს, ზოგადად, ეს არის ძალის გამოყენება ადამიანისათვის ზიანის მიუენების, მისი განადგურების, ტანჯვის მიზნით.

ძალადობა შეიძლება იყოს ქმედება ან სიტყვა. ძალადობა ანგრევს, აზიანებს და შეურაცხეოფს ადამიანს. ძალადობის დროს ითრგუნება ადამიანის ნება, შელახულია მისი ხელშეუხებლობა, ღირსება, და თავისუფლება. ესენი კი ადამიანის განუყოფელი უფლებებია.

რა თქმა უნდა, ძალადობა შეიძლება განხორციელდეს არა მარტო ადამიანის მიმართ. ძალადობის მსხვერპლი ხშირად ხდება დაუცველი ცხოველი ან ბუნება. სასტიკი მოპყრობა განსაკუთრებით საზარელია, როდესაც მას სუსტი და დაუცველი არსებების მიმართ სჩადიან. როგორც წესი, სწორედ ასეც ხდება.

ძალადობას განვრცობა/გაფართოების ტენდენცია ახასიათებს – ძალადობა ძალადობას ბადებს. ძალადობით განიმსჭვალება მთელი საზოგადოება. ასე იქცევა ძალადობა ნორმად.

ძალადობის თავიდან ასარიდებლად, პირველ რიგში, აუცილებელია არსებული ძალადობისა და მისი განხორციელების ინსტრუმენტების ანალიზი.

ვინ ახორციელებს ძალადობას

ძალადობას შეიძლება ახორციელებდეს ერთი ადამიანი, ადამიანთა ჯგუფი ან მთელი საზოგადოება. მათი ძალადობრივი ქცევა შეიძლება მეორე ადამიანს ან ადამიანთა სხვა ჯგუფს ეხებოდეს.

ადამიანის უფლებების თვალსაზრისით ყოველგვარი ძალადობა დაუშვებელია. მას კრძალავს და სჯის კანონი.

მიუხედავად ამისა, ჩვენ გარშემო მაინც ბევრია ძალადობა. ძლიერი ძალადობს სუსტებე, უფროსი – უმცროსებე, მაღალი სოციალური მდგომარეობის მქონე – თანამდებობის პირი ან მდიდარი ძალადობს დაუცველზე და დარიბზე, აგრესიული – არააგრესიულზე და ა.შ.

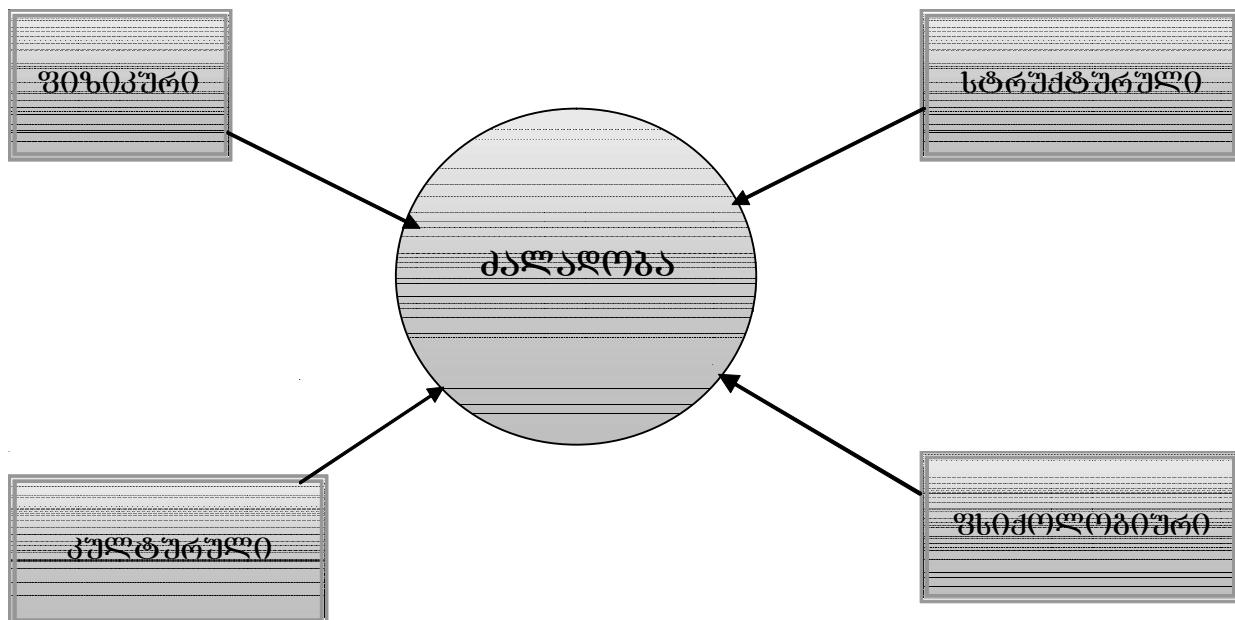
ძალადობას ასევე სჩადის ადამიანი, რომელმაც არ იცის, რომ ძალადობა ცუდია; ან არ იცის, რომ ის, რასაც ის სჩადის – ძალადობაა. ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვანია ცოდნა ძალადობის შესახებ.

ძალადობის ტიპები

ადამიანისათვის ზიანის მიუენების სხვადასხვა გზა არსებობს:

- § **ფიზიკური** ძალადობა ძალადობის ტიპებს შორის ყველაზე თვალსაჩინოა. ძალადობის ამ ტიპს შეუძლია შეაფეროს, შეაჩეროს, ფიზიკურად დააზიანოს ან გაანადგუროს ადამიანი.

- **ფსიქოლოგიური** ძალადობაც ერთ-ერთი გავრცელებული ფორმაა ადამიანების ურთიერთობაში, რომელიც უფრო დაფარულია, მაგრამ არანაკლებ მძლავრი. იგი მიზნად ისახავს ადამიანის გონებასა და გულზე ზემოქმედებას და ხშირად ადამიანის გონებრივ და სულიერ ტანჯვას, შიშსა და სიძულვილს იწვევს.
- **სტრუქტურული** ძალადობა განსხვავდება ზემოთ აღწერილი ორი ტიპის ძალადობისაგან. ეს არის არაპირდაპირი ძალადობა, რადგან არსებულ სოციალურ სტრუქტურაშია ჩაშენებული და მისგან მომდინარეობს. სტრუქტურული ძალადობა ნაკლებად თვალსაჩინოა, ვიდრე ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური ძალადობა.

- **კულტურული** ძალადობა ძალადობის კიდევ ერთი ტიპი და, ამავდროულად, ინსტრუმენტიცაა (ტრადიციები, წეს-ჩვეულებები, კულტურული ნორმები). იგი კულტურის იმ ასპექტებს ეფუძნება, რომელიც ზემოთ ნახსენები ინსტრუმენტების ლეგიტიმაციას ახდენს. ძალადობა დადასტურებულია ისეთ დასახელებებში, როგორებიცაა: რევოლუცია, რელიგიური ფანატიზმი, პოლიტიკური იდეოლოგიები (ნაციონალიზმი, კომუნიზმი) (ნახ. 1).

რა არის გენდერული ძალადობა

ხშირად ძალადობას სქესისმიერი ხასიათი აქვს. რას ნიშნავს ეს?

- მეზობლებს ხშირად ესმით მამაკაცის ყვირილი, უშვერი სიტყვები და საგნების ლეწვის ხმა, რომელიც მეზობლად მცხოვრები ცოლ-ქმრის ბინიდან გამოდის.

- მაღალანაზღაურებად სამსახურში უფროსი თანამშრომელ ქალებთან სექსუალურ ხუმრობებს ხმარობს, ხელებს უცაცუნებს, დროს რომ მოიხელოთებს, უხერხულ შეთავაზებებს უკეთებს. თანამშრომლებს სამსახურის დაკარგვის ეშინიათ და ამაზე არსად ლაპარაკობენ.
- § ავღანეთში, რელიგიური წესის თანახმად, ქალი არ უნდა გამოჩნდეს საზოგადოებრივ ადგილებში, თუ ჩაითვალა, რომ ქალმა დაარღვია ქცევის წესები, საზოგადოებას, გარეშე პირებს, სხვა მამაკაცებს უფლება აქვთ, ჩაქოლონ და ამგვარი ფაქტები ხშირია.
- § ზოგიერთ საზოგადოებაში გაგრცელებული პრაქტიკა ქალის მოტაცება და მისი ცოლად შერთვა.
- § ქვეყანაში ლტოლვილი ქალების და ბავშვების ჯგუფის საზღვარზე გადაყვანის საფასურად მესაზღვრები ქალებისგან სექსუალურ მომსახურებას ითხოვდნენ.
- § ქმარი უკრძალავს თავის ცოლს სწავლის გაგრძელებას და ეუბნება, რომ სამსახურსაც არ დააწყებინებს, რადგან მას საკმარისი შემოსავალი აქვს და ცოლმა კი ოჯახს და ბავშვებს უნდა მიხედოს. მაგრამ როდესაც ცოლი ფულს ხარჯავს ოჯახის საჭიროებებისთვის, ქმარი ეჭვობს, რომ ცოლი ფულს უყაირათოდ ხარჯავს ან სხვა დანიშნულებისთვის იყენებს. ქმარს სურს, მთლიანად აკონტროლოს ყველაფერი, რასაც ცოლი აქვთებს ან გრძნობს.

როგორც ვთქვით, უფრო მოსალოდნელია, რომ ძლიერი ძალადობდეს სუსტზე; ადამიანები ძალადობენ იმაზე, ვინც მათზეა დამოკიდებული და მათ გარეშე არსებობა გაუჭირდება.

პირველ რიგში ძალადობა შედეგია ძალაუფლების არათანაბარი განაწილებისა მამაკაცებსა და ქალებს შორის.

როდესაც მამაკაცი ქალის მიმართ ძალადობრივ ქცევას ახორციელებს იმის გამო, რომ ის ქალია, მისი სტატუსიდან, როლიდან, ტრადიციებიდან გამომდინარე, ამას გენდერული ხასიათის ძალადობა, ანუ **გენდერული ძალადობა** ეწოდება.

გენდერული ძალადობა ზოგადი ცნებაა, რომელიც აღნიშნავს ადამიანის – ქალისა თუ მამაკაცის ნების წინააღმდეგ მისოთვის ნებისმიერი ზიანის მიყენებას და რომელიც უარყოფით გავლენას ახდენს მის ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ჯანმრთელობაზე, განვითარებაზე და პიროვნულ მეობაზე. ოდონდ აქ მთავარი ისაა, რომ ძალადობა ხდება სწორედ იმის გამო, რომ ადამიანი ქალია ან კაცი. აქ არავითარ შემთხვევაში არ იგულისხმება ბიოლოგიურად ქალი და კაცი, აქ მოიაზრება ქალი ან მამაკაცი, მათი სოციალური, კულტურული და ოჯახური ფუნქციების გათვალისწინებით.

გაეროს კომიტეტმა, რომელიც ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ შეიქმნა, თავის მე-11 სესიაზე გენდერული ძალადობა ასე განსაზღვრა:

გენდერული ძალადობა არის ისეთი ძალადობა, რომელიც მიმართულია ადამიანის მიმართ მისი სქესის საფუძველზე. იგი შეიცავს იმგვარ ქცევას, რომელიც იწვევს ფიზიკურ, გონიერივ ან სექსუალურ ზიანს და ტანჯვას, ასეთი ქმედების მუქარას, ძალდატანებას ან თავისუფლების სხვაგვარ შეზღუდვას. თუმცა გენდერული ძალადობის მსხვერპლი, პრინციპში, შეიძლება გახდეს ყველა – ქალი, კაცი, გოგონა თუ ბიჭი, გენდერული ძალადობის პირველადი მსხვერპლები უფრო ქალები და გოგონები ხდებიან.

გენდერული ძალადობა არის ნებისმიერი აქტი (ქმედება), რომელიც იწვევს ანდა შეუძლია გამოიწვიოს ფიზიკური, სექსუალური ან ფსიქოლოგიური ზიანი ან ტანჯვა ქალებში, იმიტომ, რომ ისინი ქალები არიან ან მამაკაცებში, იმიტომ, რომ ისინი მამაკაცები არიან და რომელიც მოიცავს ასევე ამგვარი ქმედების მუქარას, ძალდატანებას ან თავისუფლების შეზღუდვას, მიუხედავად იმისა, თუ სად ხდება იგი, საჯარო თუ პირად ცხოვრებაში.

გენდერული ძალადობა მოიცავს შემდეგ შემთხვევებს (თუმცა არ შემოიფარგლება ამით):

1. ფიზიკურ, სქესობრივ, ფსიქოლოგიურ ძალადობას, რომელსაც ადგილი აქვს ოჯახში, ცემას, სქესობრივი კავშირის იძულებით დამყარებას ბავშვებთან, ცოლის გაუპატიურებას ქმრის მიერ, ქალის სქესობრივი ორგანოების დაზიანებას, ძალადობას ქორწინებაში არმყოფი პარტნიორის მხრიდან და ძალადობას ექსპლუატაციის მიზნით.
2. ფიზიკურ, სქესობრივ, ფსიქოლოგიურ ძალადობას, რომელიც ხდება საზოგადოებაში და რომელშიც იგულისხმება გაუპატიურება, სქესობრივი კავშირის დაძალება და არასასურველი შემოთავაზებანი სამსახურებში, საზოგადოებრივ ადგილებში, სამედიცინო და სახწაფლო დაწესებულებებში. ამაში შედის ტრაფიკინგი და პროსტიტუციაში ჩართვა.
3. ფიზიკურ, სქესობრივ, ფსიქოლოგიურ ძალადობას, რომელსაც ადგილი აქვს სახლმოვლის მხრიდან ან სახლმწიფოს უმოქმედობის გამო, სადაც არ უნდა ხდებოდეს (გაეროს გენერალური ასამბლეის დეკლარაციის საფუძველზე UNHCR-ის მიერ შემუშავებული განსაზღვრება, 1993 წ.).

გენდერული ძალადობის ვორმები

გენდერულ ძალადობას მრავალფეროვანი გამოვლინებები აქვს. ზოგჯერ მისი გარჩევა ძნელია ძალადობის სხვა ფორმებისგან, იმდენად მსგავსია სიმპტომები, მოძალადისა და მსხვერპლის მახასიათებლები, გარემო სიტუაცია და ძალადობის შედეგები. ალბათ, ყველაზე მნიშვნელოვანი, რაც უნდა გვახსოვდეს გენდერული ძალადობის ამოსაცნობად, ისაა, რომ ადგილი უნდა ჰქონდეს ერთი სქესის მიმართ **მისი ამ სქესისადმი (ოღონდ აქ გვულისხმობთ გენდერულ როლს)** მიერთვნებულობის გამო ჩადენილ ძალადობას. ნებისმიერი ძალადობა, რომლის მსხვერპლი ქალი იყო, როდის გენდერული ძალადობა. თუ ქალი გახდა მარცვის მსხვერპლი ან თუ მას კონფლიქტური ურთიერთობა აქვს მეზობლებთან ან ოჯახის წევრებთან, ეს სრულებით არ ნიშნავს, რომ ადგილი ჰქონდა გენდერულ ძალადობას. მაგრამ თუ ოჯახი ქალს სისტემატურად ავიწროვებს, რადგან ითვლება, რომ ქალი ვალდებულია, მორჩილი იყოს ოჯახის წევრი მამაკაცებისა, აიტანოს ტკივილი და თავისუფლების შეზღუდვა – აქ უკვე გენდერული ძალადობის ყველა ნიშანი აშკარაა.

ასევე ყოველი სიტუაცია, სადაც კაცი იჩაგრება ან მას ტკივილს და ტანჯვას აყენებენ, არ ჩაითვლება გენდერულ ძალადობად, ხოლო თუ ის ძალადობის მსხვერპლი იყო მისი სქესის გამო, მხოლოდ მაშინ ვამბობთ, რომ საქმე გენდერულ ძალადობასთან გვაქს. ქალისა და კაცის ურთიერთმიმართებაში ასეთი შემთხვევები არ არის

ტიპური, რადგან საზოგადოდ კაცი პრივილეგირებულ მდგომარეობაშია და მის ხელში იყრის თავს კონტროლისა და ძალაუფლების მექანიზმები. გაგვიჭირდება ისეთი საზოგადოების დასახელება, სადაც ქალი ფლობს სტრუქტურულ ძალაუფლებას და ამით ბოროტად სარგებლობს კაცის საზიანოდ.

კაცის მიმართ გენდერული ძალადობის მაგალითად შეიძლება გამოდგეს ზოგიერთ საზოგადოებაში ახალგაზრდა მამაკაცებისათვის ადრეული, მისი ნების წინააღმდეგ ქორწინება, სხეულის დაზიანების ტრადიციული პრაქტიკები და ა.შ. გენდერულ ძალადობას მამაკაცის მხრიდან შეიძლება მივაკუთვნოთ მამაკაცზე ფსიქოლოგიური ძალადობა ოჯახის წევრების მხრიდან, თუ ის მისი ტრადიციული გენდერული როლის მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებს, მაგალითად, არ შეუძლია, ოჯახი არჩინოს, ან ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობა თანატოლების მხრიდან ახალგაზრდა მამაკაცზე, თუ იგი არ არის საკმარისად აგრესიული.

ქვემოთ ჩამოთვლილია გენდერული ძალადობის ყველაზე გავრცელებული სახეები, რომლებიც მთელ მსოფლიოში გვხვდება. ისინი ერთიანდება 4 კატეგორიაში: ფიზიკურ, სექსუალურ ფსიქოლოგიურ და სტრუქტურულ შეიძლებაში. ძალადობის ეს ფორმები ან ცალ-ცალკე გვხვდება, ან რამდენიმე ფორმა ერთად მონაწილეობს.

- გაუპატიურება, მათ შორის გაუპატიურება მეუღლის მიერ;
- გაუპატიურების მცდელობა;
- სქესობრივი ექსპლუატაცია;
- იძულებით პროსტიტუციაში ჩაბმა;
- სექსუალური შევიწროვება (პარასმენტი);
- ფიზიკური შეურაცხყოფა;
- ტრეფიკინგი;
- სიტყვიერი შეურაცხყოფა;
- დისკრიმინაცია და შესაძლებლობების/ რესურსების შეზღუდვა;
- იზოლაცია, გამოკეტვა;
- კანონმდებლობის მხრიდან (გენდერულად დისკრიმინაციული, უსამართლო ან გენდერულად ბრმა კანონები);
- ადრეული ან იძულებითი ქორწინება;
- საზიანო ტრადიციები (მაგ. გენიტალიების დამახინჯება);
- დირსების მკვლელობა;
- ინფატიციდი (ახალშობილის მოკვდინება) და ბავშვის უარყოფა მისი სქესის გამო.

გენდერული ძალადობის კერძო სახეა ოჯახური ძალადობა. საქართველომ 2006 წელს მიიღო კანონი ოჯახური ძალადობის წინააღმდეგ, სადაც ოჯახურ ძალადობას დანაშაულად აღიარებს და გვთავაზობს პრევენციულ და დაცვით ღონისძიებებს (იხ. კანონი “**ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ**”
x ,

ოჯახში ძალადობა არ არის მხოლოდ გენდერული ძალადობა, რადგან მასში შედის ძალადობა ბავშვის მიმართ, ოჯახის ასაკოვანი წევრების მიმართ და, საერთოდ, ოჯახის ნებისმიერი წევრის მიმართ, მათი სქესისგან დამოუკიდებლად. თუმცა, როგორც სტატისტიკა გვეუბნება, აქაც რაოდენობრივად ქალის მიმართ ძალადობის მრავალფეროვანი ფორმები ლიდერობს.

ცალკე ადსანიშნავია ძალადობის ისეთი ფორმა, როგორიცაა ტრეფიკინგი. ტრეფიკინგი საქართველოს კანონმდებლობაში განისაზღვრება, როგორც “ადამიანის ყიდვა ან გაყიდვა, მის მიმართ სხვა უკანონო გარიგების განხორციელება, აგრეთვე იძულებით, შანტაჟით ან მოტყუებით ადამიანის გადაბირება, გადაყვანა, გადამალვა ანდა მიღება ექსპლუატაციის მიზნით”. ადამიანთა ტრეფიკინგის მნიშვნელოვანი წილი სექს-ტრეფიკინგზე მოდის და სწორებ ეს სახეა ჩვენთვის საინტერესოა, რადგან აქ სწორებ ძალადობა ქალის მიმართ ხდება.

ქალის მოტაცება კიდევ ერთი ფორმაა, რომელიც არ არის უცხო ჩვენი რეალობისთვის. ქალზე ძალადობის ეს სახეც კომპლექსურია, მას ხშირად ფიზიკურ ძალადობასთან ერთად, როგორც წესი, ერთვის გაუპატიურება და ფსიქოლოგიური/ემოციური ძალადობა. სამწუხარო ტენდენცია ის გახდავთ, რომ გენდერული ძალადობის ამ ფორმის მიმართ თუმც კანონი მკაცრია, საზოგადოება საკმაოდ ლოიალურია. აქაც განათლება მთავარ იარაღად გვევლინება. მანამდე კი ქალის მოტაცება მიღებული და ნორმალური მოვლენაა, რომელშიც მხოლოდ მოტაცებული ქალი იჩაგრება.

რას ეფუძნება გენდერული ძალადობა

ჩვენ უკვე ადგნიშნეთ, რომ გენდერული ძალადობის მიზეზები გენდერულად დისკრიმინაციულ სტერეოტიპებში, ანუ საზოგადოების განწყობებში და გავრცელებულ პრაქტიკაში უნდა ვეძოთ. ეს არის შეზღუდვების და პრივილეგიების, როლებისა და შესაძლებლობების სისტემა, რომელსაც მარტივად ვერ მოვერევით. ის საჭიროებს ხანგრძლივ და სისტემურ ცვლილებებს, რისი ძირითადი ელემენტიც განათლებაა.

განსაკუთრებული უფლებები, აღზრდა, ტრადიციები

ჩვენ გარშემო ხშირად გაიგონებთ, რომ კაცი უფრო თავისუფალი უნდა იყოს, უფრო დამოუკიდებელი, მისთვის ნებადაროთულია აგრესის გამოხატვა, მან უნდა აკონტროლოს სიტუაცია, მართოს ქალები, მამაკაცმა უნდა გადაწყვიტოს, რისი უფლება აქვს ქალს და რისი – არა, თქვას გადამწყვეტი სიტყვა, მოითხოვოს მორჩილება და დასაჯოს “ურჩი” – მოკლედ, ისარგებლოს განსაკუთრებული უფლებებით.

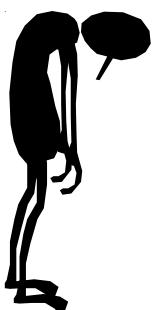
ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით, ჩვენი კონსტიტუციით, მრავალი სხვა სამართლებრივი დოკუმენტით და, რაც მთავარია, უბრალო ადამიანური სამართლიანობის წესით, “ყველა ადამიანი თავისუფალი და თანასწორია თავისი ღირსებით და უფლებებით, განურჩევლად რაიმე განსხვავებისა, მათ შორის სქესისა.” ამიტომ არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს არავითარი განსაკუთრებული უფლებები. ასევე დაუშვებელია რაიმე ძალადობა სწორებ ამ განსაკუთრებული უფლებებიდან გამომდინარე. არადა, მშობლები ხშირად ბიჭებს ისე ზრდიან, რომ მათგან მომავალი მოძალადები გამოიყვანონ. მათ არ უშლიან, იყვენენ აგრესიულები; მათ აქეზებენ პირველობისკენ; მათ შთააგონებენ, რომ სიბრალული და ნაზი გრძნობები არ არის ბიჭის საქმე; მათ შეუძლიათ, გამოხატონ ბრაზი და იყვირონ; მათ ასწავლიან, რომ გოგონებზე უგეოგები არიან. ეს ყველაფერი ქალების მიმართ გენდერული ძალადობის საფუძველია. გოგონებს, ამის საპირისპიროდ, ასწავლიან, რომ უნდა დაუთმონ, არ გამოიჩინონ ზედმეტი ინიციატივა, არ გამოხატონ თავიანთი უკმაყოფილება უთანასწორობის მიმართ, იყვენენ პასიურები. გოგონას შთაგონებული აქვს, რომ ბიჭზე რაღაცით ნაკლებია.

ძალიან დიდი ზიანის მომტანია ქალისათვის ის აზრი, რომ თუ მას ერჩიან და ცუდად ექცევიან, დანაშაული საკუთარ თავშივე უნდა ეძებოს. “კარგი ცხენი მათრასს არ დაირტყამს” – სწორედ ამ მორალს უნერგავენ ხშირად ქალებს – თუ მას ცუდად მოექცენ, სექსუალური შეურაცხეყოფა მიაყენეს ან, ზოგადად, რაიმე სახის ძალადობის მსხვერპლი გახდა – ეს მისი ბრალია. ესეც გენდერული ძალადობის კარგი საფუძველია, ოღონდ თუ ბიჭებისგან ასე მოძალადეები გამოდიან, გოგონებისგან – ძალადობის მსხვერპლები.

რა ფაქტორები შეიძლება უზყობდეს ხელს გენდერულ ძალადობას

ხელის შემწყობი ფაქტორები ისეთი ფაქტორებია, რომლებიც ზრდის გენდერული ძალადობის რისკს და გავლენას ახდენს ძალადობის ტიპზე და მისი გავრცელების ხარისხზე. ეს ფაქტორები, თავისთვად, არ იწვევს გენდერულ ძალადობას, მაგრამ ასოცირებულია ზოგიერთ ძალადობრივ ქმედებასთან. აი, რამდენიმე მაგალითი:

- ალკოჰოლი და ნარკოტიკები, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ყველა ნასვამი ადამიანი ან ნარკოტიკის მომხმარებელი სცემს ცოლს ან აუპატიურებს ქალს;
- ომი, დევნილობა, შეიარადებული ადამიანების არსებობა, მაგრამ ყველა მეომარი როდი აუპატიურებს მშვიდობიან მოსახლეობაში ქალებს;
- სიღარიბე, თუმცა ყველა გაჭირვებული ქალი არ გახდება სექსუალური ექსპლუატაციისა თუ ძალდატანებითი პროსტიტუციის მსხვერპლი.

გენდერული ძალადობის შედეგები

გენდერულ ძალადობას მრავალი ფსიქოლოგიური, ფიზიკური და სოციალური შედეგი შეიძლება მოჰყვეს, რომელთა მაგალითები ზემოთ მოვიყვანეთ. შედეგები განსხვავდება ხასიათისა და სიმძიმის მიხედვით და დამოკიდებულია ძალადობის ტიპზე და მის სიმძიმეზე. რა თქმა უნდა, მხედველობაშია მისაღები მსხვერპლის ფსიქოლოგიური თავისებურებაც. აი, გენდერული ძალადობის რამდენიმე შედეგი:

- **სიკვდილი** – მკვლელობა ან თვითმკვლელობა ერთ-ერთი უმძიმესი შედეგია გენდერული ძალადობისა. ყოველწლიურად მსოფლიოში ძალადობის შედეგად იღუპება მეტი ქალი, ვიდრე კიბოთი ან ავტოსაგზაო შემთხვევებით.
- **სტიგმა** – სირცხვილის დაღი, საზოგადოების ტენდენცია, ბრალი გენდერულ ძალადობაში თვით მსხვერპლს დასდოს და მსხვერპლის სირცხვილად გამოაცხადოს. ეს განსაკუთრებით ეხება გაუპატიურებას და სექსუალური ძალადობის სხვა შემთხვევებს. სტიგმა და დადანაშაულება უფრო მძიმე ფსიქოლოგიურ და ემოციურ ტანჯვაში გადადის. მსხვერპლი ხშირად ირიყება თავისი საზოგადოებიდან. ხშირად ამას ხელს უწყობენ ისინი, ვინც წესით უნდა ეხმარებოდეს მათ.
- გენდერული ძალადობის მსხვერპლის რისკი, რომ პვლავ გახდეს ძალადობის ობიექტი, მატულობს.

- **ჯანმრთელობის პრობლემები** – გენდერული და სექსუალური ძალადობა სერიოზულ ხიფათს უქმნის ჯანმრთელობას. ესაა ფიზიკური ტრავმებით მიეკებული ზიანი, გადამდები დაავადებების რისკი და ა.შ. ძალადობამ შეიძლება გამოიწვიოს როგორც მწვავე და მყისერი ზიანი, ისე ქრონიკული ხასიათისა: ინვალიდობა, ინფექციები, სომატური ჩივილები, კვებითი და ძილის დარღვევები, ალკოჰოლიზმი და სხვ.

ფსიქომოციური შედეგები – უმეტესწილად ფსიქოლოგიური და ემოციური შედეგები ნორმალური ადამიანური რეაქციაა შემაშინებელ, მტანჯველ და ექსტრემალურ მოვლენებზე, რომლისგანაც შედგება ძალადობა. თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში მსხვერპლი ფსიქიკურად ავადდება და ეს უკვე სამედიცინო ჩარევას საჭიროებს. ფსიქომოციური შედეგებიდან ძირითადია: პოსტტრავმატული სტრესი, დეპრესია, შფოთვა და მიშები, თვითგვემა, თვითმკვლელობის მცდელობა და თვითმკვლელობა, ფსიქიკური პათოლოგია.

სოციალური შედეგები – საზოგადოებათა უმეტესობა მიღრეკილია, მომხდარ ძალადობაში თვით მსხვერპლი დადანახაშაულოს. ეს განსაკუთრებით გაუპატიურების შემთხვევებს შეეხება. საზოგადოების მხრიდან გარიყვის შიშით მსხვერპლთა უმრავლესობა ერიდება მასზე მომხდარი ძალადობის შესახებ მოყოლას და არ მიმართავს ჯანდაცვისა თუ სამართალდამცავ ორგანიზაციებს. სოციალური შედეგების მაგალითებია: მსხვერპლის დადანახაშაულება, სოციალური სტიგმა, სოციალური იზოლაცია, საზოგადოებაში ნორმალური ფუნქციონირების უნარის დაკარგვა, ოჯახის (მეუღლის) მხრიდან უარყოფა, მარტივად რომ ვთქვათ, ოჯახიდან გაგდება.

გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ ევექტური მოქმედებისათვის საჭიროა როგორც მიზეზების, ისე შედეგების ანალიზი. თუ გავიგებთ მიზეზებს, შეგვეძლება განვახორციელოთ პრევენციული ზომები. თუ გვეცოდინება შედეგები, შევძლებთ საპასუხო ქმედებების მომზადება.

ოჯახური ძალადობა

ზემოთ აღნიშნეთ, რომ ოჯახური ძალადობა გენდერული ძალადობის კერძო ფორმაა. მისი განსაკუთრებული მახასიათებელი – ესაა აგრესიული და მაკონტროლებელი ქცევა, რომელსაც ოჯახში ერთი წევრი მეორის მიმართ სჩადის. რამდენად გავრცელებულია გენდერული ძალადობა? სტატისტიკა სხვადასხვა ქვეყანაში ვარირებს, მაგალითისთვის მოვიყვანო აშშ-ს, სადაც ქალების ერთი მეოთხედი, ანუ 12 მილიონზე მეტი იმყოფება იძულების მდგომარეობაში (ზოგჯერ მთელი ცხოვრების მანძილზე) ახლანდელი ან ყოვილი პარტნიორის მხრიდან. 5 მილიონზე მეტ ქალზე უხეში ძალადობა მიმდინარეობს.

ოჯახური ძალადობის ძირითადი ტიპები იგივეა, რაც გენდერული ძალადობისა: ეკონომიკური, ფიზიკური, ფსიქოლოგიურ-ემოციური, სექსუალური. მისი განსაზღვრულებაც მსგავსია.

ოჯახში ძალადობა არის განმეორებადი და ხშირი ციკლი ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, სექსუალური ანდა ეკონომიკური შეურაცხყოფისა, რომელსაც ოჯახის ერთი წევრი ახორციელებს მეორეზე მასზე კონტროლისა და ძალაუფლების მოპოვების მიზნით.

საქართველოს კანონი “ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვარპლითა დაცვისა და დახმარების შესახებ” ასეთ განმარტებას იძლევა:

მუხლი 3. ოჯახში ძალადობა

ოჯახში ძალადობა გულისხმობს ოჯახის ერთი წევრის მიერ მეორის კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევას ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, სექსუალური ძალადობით ან იძულებით.

საქართველოში 2005 წელს ჩატარებული მასშტაბური გამოკვლევის მიხედვით, რომელიც ქალზე ოჯახური ძალადობის პრობლემას ეხებოდა, მრავალი შემაშვილებელი ტენდენცია გამოჩნდა. მოვიყვანთ რამდენიმე მაგალითს:

ფიზიკური ძალადობის ობიექტი გამხდარა, სულ მცირე, რესპონდენტთა მეხუთედი მაინც. მათ შორის იკვეთება ქალთა გარკვეული ნაწილი, რომელიც საჭიროებს რაიმე სახის დაცვას სისტემატური ფიზიკური თავდასხმებისგან;

სურვილის საწინააღმდეგოდ სექსუალურ კონტაქტზე დათანხმება საქმაოდ ჩვეულებრივი მოვლენაა – რესპონდენტთა მეოთხედი მაინც ყოფილა ამგვარი იძულების ობიექტი, ქალთა გარკვეულ ნაწილს კი (ყოველი მეთორმეტე-მეცამეტე) აიძულებდნენ მათვის მიუღებელ სექსუალურ აქტივობას;

გამოვლინდა ცოლის მიმართ ეკონომიკური ძალადობის ფორმათა მთელი სპექტრი, რომელთა შორის ქრისტიანული ფინანსური კონტროლისა და მასზე მუდმივი ეკონომიკური დამოკიდებულების გვერდით მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს სხვადასხვა სახის ეკონომიკური ხასიათის აკრძალვებსა და შეზღუდვებს;

ზემოთ აღნიშვნული ფორმების პარალელურად საქმაოდ ხშირად აქვს ადგილი ეკონომიკური ძალადობის ისეთ დიად გამოვლენილ სახეებს, როგორებიცაა: ეკონომიკური ხასიათის აკრძალვები, ფინანსური რესურსებისაგან მოწყვეტა და დასჯის მიზნით ეკონომიკური შეზღუდვების განხორციელება;

გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობა ამა თუ იმ ხარისხით იმყოფება ფინანსური ზეწოლის ქავშ, რაც გულისხმობს მეუღლისგან ფულის თხოვნის საჭიროებას ნებისმიერი (საოჯახო თუ პირადი სარგებლობის) საყიდლებისათვის და მის წინაშე ანგარიშვალდებულებას დანახარჯების თაობაზე;

საერთო დანაზოგით თავისუფლად სარგებლობის უფლება აქვს ქალთა მცირედ ნაწილს (12,4%);

ქალთა მნიშვნელოვანი ნაწილი (არა ნაკლებ მესამედისა) იმყოფება მუდმივი ფსიქოლოგიური ზეწოლის ქავშ, რომელიც მოიცავს ძალადობის მთელ სპექტრს: ეჭვიანობა, საყვედურები, აკრძალვები, ქალის საურთიერთობო წრის შეზღუდვა მხოლოდ ოჯახის წევრებით, მოთხოვნებისა და მოლოდინების მთელი სისტემა. ყოველივე კი ემსახურება ქალზე ძალაუფლებასა და მასზე კონტროლს.

(ოჯახური ძალადობა ქალზე – მრავალკომპონენტიანი კლემა, ძაგლახის ქალთა კვლევითი და საკონსულტაციო ქსელი, 2006)

მოძალადის ძირითად მახასიათებლებად მიჩნეულია: კონტროლის სურვილი; ძალაუფლების სურვილი; დაბალი თვითშეფასება; სხვისი დადანაშაულების ტენდენცია.

ძალადობის მსხვერპლის ძირითადი მახასიათებლები – მოთმენა, დაბალი თვითშეფასება; დამნაშავეობის გრძნობა; სხვაზე დამოკიდებულება.

ძალადობრივი ქცევის ელემენტები:

დაშინება – მზერით, ქცევით, მიმიკით, ხმის აწევით, ნივთების მტკრევით.

მუქარა – თავის მოკვლით, რომ ბავშვებს წაართმევს და ა.შ.

იზოლაცია – კონტროლი იმაზე, თუ რას აკეთებს ქალი, ვისთან ურთიერთობს, სად დადის, ჩაკეტვა, არგაშვება.

ემოციური ძალადობა – დამცირება, დაცინვა, დააჯერო, რომ გიუია.

ეკონომიკური ძალადობა – ხელის შეშლა სამსახურის შოვნაში, იძულება, რომ გთხოვოს ფული, ფულის წართმევა.

სექსუალური ძალადობა – იქონიო სექსი ქალის ნების გარეშე, მოქცე, როგორც სექსუალურ ობიექტს.

ბავშვების გამოყენება – იძულება, რომ ბავშვების წინაშე დამნაშავედ იგრძნოს თავი, ბავშვის გამოყენება დანაბარების გადასაცემად...

მამაკაცის უპირატესობის გამოყენება – მოეპურო, როგორც მსახურს, დასცინოთ მის გადაწყვეტილებებს, მოიქცე, როგორც ბატონ-პატრონი.

ოჯახური ძალადობისთვის დამახასიათებელია ის, რომ ძალადობის მსხვერპლი ვერ თავისუფლდება ამ ძალადობისგან და რჩება ზეწოლის/იძულების პირობებში, ვერ მიმართავს დახმარებას და არავის აცნობებს ამის შესახებ. რატომ შეიძლება ეს ხდებოდეს?

შესაძლოა, ფინანსური დამოკიდებულების გამო.; შეიძლება, არის მუდმივი შიში და უნდობლობა სხვების მიმართ; შეიძლება იყოს ძალადობის ესკალაციის შიში; შეიძლება ჰყავდეთ შვილები, რომელიც მათზე არიან დამოკიდებული ფინანსურად და ემოციურად; შეიძლება, უხერხეულობას გრძნობდეს თავისი ოჯახის ან მეგობრების წინაშე; შეიძლება იყოს კულტურული ან რელიგიური შეხედულებების გამო, რომელიც ოჯახის შენარჩუნებას გულისხმობს, ნებისმიერ პირობებში. შეიძლება ჯერ კიდევ გიყვარდეს პარტნიორი; შეიძლება, თავად იყო აღზრდილი იძულებისა და ზეწოლის პირობებში და სხვანაირი ურთიერთობის შესახებ არაფერი იცოდე.

პრევენციული ზომები

მხოლოდ ხელშემწყობი და ზეგავლენის მქონე ფაქტორების გაგებით შევძლებთ გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ ეფექტური ზომების მიღებას. პრევენციული ზომები მიმართულია როგორც პოტენციური მოძალადების, ისე პოტენციური მსხვერპლების მიმართ და ასევე იმათ წინააღმდეგ, ვინც შეიძლება მათ ეხმარებდეს.

ეფექტური პრევენციული ღონისძიებები მოიცავს 5 ამოცანაზე მიმართულ ქმედებებს:

სოციოკულტურული ნორმების შეცვლა ქალთა გაძლიერების მიმართულებით; ოჯახური, საზოგადოებრივი და დახმარების სტრუქტურების გამყარება; ეფექტური

სამსახურების შექმნა; ფორმალურ და ტრადიციულ სამართლის სისტემებთან მუშაობა, რათა უზრუნველყოთ მათი შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტებთან. გენდერული ძალადობის შემთხვევების მონიტორინგი და დოკუმენტირება.

გენდერული ძალადობის ადსაკვეთად უნდა ვიცოდეთ, გვესმოდეს გენდერული ძალადობის ხელშემწყობი ფაქტორები და ვიმოქმედოთ მათ წინააღმდეგ.

გენდერული ძალადობა კონფლიქტის და ომის დროს

“მხოლოდ არ იქნება მშვიდობა და უსაფრთხოება, ვიდრე არ შეწყდება ძალადობა ქალის მიმართ”

თორაია აჭმედ ობაიდი

ძალადობა, თავისი სხვადასხვაგვარი გამოვლინებით, მშვიდობიან დროსაც არსებობს, მაგრამ განსაკუთრებულ სახეს და სიმძაფრეს იგი ომის დროს იძენს. ომის შედეგები არა მხოლოდ ინდივიდუალური დაზიანების ან განადგურების სახით ვლინდება, არამედ უფრო ფართო არეალსაც მოიცავს, მრავალ ადამიანს ანადგურებს და აზარალებს.

ომი ქალებისა და მამაკაცების ცხოვრებაზე განსხვავებულ ზემოქმედებას ახდენს. მას ყველასათვის ტანჯვა მოაქვს, მაგრამ ქალებზე მისი ზემოქმედება ორმაგია – მოკლევადიანიც და გრძელვადიანიც. ხშირად ქალები განაგრძობენ საომარ ტერიტორიაზე ცხოვრებას (იქ, სადაც ბრძოლა არ მიმდინარეობს), ცდილობენ, ძველებურად მართონ მეურნეობა; გარბიან სახიფათო ადგილებიდან და უსახლკარო დევნილების როლში აღმოჩნდებიან ხოლმე. ყველა შემთხვევაში, ქალები ძალადობის მსხვერპლს წარმოადგენენ. ისინი მსხვერპლად იქცევიან იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც არც გაუსვრიათ და არც ბრძოლის ველზე დაჭრილან. ისინი მსხვერპლი არიან საერთაშორისო ომებშიც და სამოქალაქოშიც, ეროვნულ ომებში, რელიგიურში და ეთნიკურშიც. ბრძოლის მოტივს მნიშვნელობა არა აქვს. ისინი ძალადობის სხვადასხვა ფორმების მსხვერპლი ხდებიან, რომელთაგან ბევრი “უჩინარია”. ქალს აქტიურ როლშიც შეუძლია ყოფნა, ბევრჯერ მას დაპირისპირების მოგვარებაშიც მიუღია მონაწილეობა და ყოველთვის “ფარდის უკან” რჩებოდა. არადა, ქალის სამშვიდობო პოტენციალი ძალზე დიდია.

ომის უნებლივ მსხვერპლი ბევრი მამაკაციც ხდება. მათ ხოცავენ, სახლიდან აგდებენ, აიძულებენ იომოს. მაგრამ არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავება ქალისა და მამაკაცის ომის გამოცდილების თვალსაზრისით. ომი ძალაუფლებისათვის ბრძოლაა და ძალაუფლებაზე მათ განსხვავებულად მიუწვდებათ ხელი. ამ ორი სქესის წარმომადგენლებს, განსხვავებული მდგომარეობიდან და როლიდან გამომდინარე, განსხვავებული მონაწილეობა უხდებათ. ქალისათვის კონფლიქტი ძალაუფლების დემონსტრირებაა. ფიზიკური ძალაუფლება, ძალაუფლება მაგერიალურ რესურსებზე ტრადიციულად მამაკაცების ხელშია. სწორედ მამაკაცებს სურთ, დაიმორჩილონ სხვები ამ რესურსების მეშვეობით. აქედან გამომდინარე, ომში აქტიური როლი სწორედ მამაკაცებს აქვთ. მათ სურთ, რომ იყვნენ გამარჯვებული და არა დამარცხებული, მოგებული და არა მსხვერპლი.

ქალებისა და მამაკაცების როლები ძალზე მნიშვნელოვანია და არც ერთი მეორეზე მეტი ან ნაკლები არ არის. საქმე ისაა, რომ “მამაკაცები თვად წერენ საომარ სცენარებს, რეუსურაც მათია და ქცევის ინტერპრეტაციაც. ისინი საკუთარ თავს ყველაზე საინტერესო, გმირულ როლებს ანიჭებენ, ხოლო ქალებისათვის მეორესარისხოვანი, მხარდამჭერი როლები ემეტებათ” (ლერნერი).

ომი აძლიერებს ქალის მარგინალიზაციას – ქალები საკუთარ თავს უფრო პასიურ მსხვერპლთან აიგივებენ, ვიდრე აქტიურ, გადარჩენისათვის მებრძოლ სტრატეგთან, რომელიც საკუთარ სახეს ომსა თუ დევნილობაშიც ინარჩუნებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ქალებს შეცვლილ სიტუაციაში სიძნელეებთან გამკლავების გაცილებით მეტი მზაობა და უნარი აქვთ, მეტი აქტიურობა ახასიათებთ, ისინი პოლიტიკაში ამინდს ვერ ქმნიან და იმ სასტიკი შედეგების მსხვერპლად იქცევიან ხოლმე, რაშიც ფაქტობრივად დანაშაული არ მიუძღვით.

სექსუალური ძალადობა შეიარაღებული კონფლიქტის დროს თავისებურ იარაღს წარმოადგენს. იგი მოსახლეობის მიზანმიმართულ შეურაცხყოფასა და დემორალიზებას ისახავს მიზნად. ამ დროს გამეფებული უკანონობის პირობებში მსხვერპლი დაუცველია და მოძალადეც დაუსჯელი რჩება.

ქალადობა – არაპალადობა, მშვიდობის პულტურის გენდერული პერსპექტივა

ადამიანების მისწრაფება მშვიდობისა და არაძალადობისაკენ არსებული ძალადობისა და ომის კულტურის ზემოქმედებით საუკუნეების განმავლობაში ფერხდებოდა, დღეს მშვიდობა წახალისებულია და მას მთელ მსოფლიოში უჭერენ მხარს. საერთაშორისო ორგანიზაციების (გაერო, იუნესკო და სხვ) მხარდაჭერით მიმდინარე საქმიანობა, გაკეთებული განცხადებები და მიღწეული შეთანხმებები, განხორციელებული პროექტები მთელ რიგ ცვლილებებს დაედო საფუძვლად ადამიანის უფლებების დაცვის, გენდერული თანასწორობის, გარემოს დაცვის, აგრეთვე, სიღარიბის დაძლევის, ჯანდაცვისა და განათლების მიმართულებით.

მიუხედავად ამისა, ომები მსოფლიოში კვლავ გრძელდება. ესაა ომები სახელმწიფოებს შორის და სახელმწიფოებს შიგნით. საზოგადოება დღესაც სერიოზული საფრთხის წინაშეა და ზარალდება მიმდინარე პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, ეკოლოგიური და გენდერული ძალადობის გამო.

იქმნება და ფართოვდება ძალადობის რკალი, თავისი პოლიტიკური და ეკონომიკური საფუძვლებით, რომელიც საზოგადოებებსა და მათ კულტურულ ტრადიციებზე მოქმედებს.

ომები გენდერულ სტერეოტიპებს ამბაფრებს და ქალებზე ძალადობას უწყობს ხელს. ძალადობის კულტურა მსოფლმხედველობის, მენტალობისა და პრობლემების გადაწყვეტის ძალადობრივი მიღვომების ერთობლიობაა, რომელიც მუდმივად ძალადობისა და შეიარაღებული ძალების გამოყენებისაკენ უბიძგებს მხარეებს. ამ ფონზე ადამიანები სულ უფრო მეტად ზრუნავენ მშვიდობის კულტურის დასამკვიდრებლად.

მშვიდობის კულტურის დამკვიდრება იოლი არ არის. კულტურა ფართო ცნებაა და მასში გადახლართულია ადამიანების მსოფლმხედველობა და ცხოვრების წესი, ღირებულებები და რელიგიური რწმენა, ისტორიული მემკვიდრეობა და კოლექტიური მეხსიერება, ხელოვნება, ენა, ლიტერატურა, სოციალური ინსტიტუტები, პიროვნული და სოციალური ურთიერთობები. არ არსებობს ადამიანის ცხოვრების რაიმე ასპექტი, რომელიც არ იქნებოდა გარემოს კულტურული ზემოქმედების ქვეშ. კულტურა მოქმედებს ადამიანების თვითმყოფადობასა და მათი ქცევის ნორმებზე. მისგან მომდინარეობს და ყალიბდება ადამიანის შეხედულებები მშვიდობაზე, არაძალადობაზე, ადამიანის უფლებებზე, გენდერზე. ადამიანები/საზოგადოებები იცვლებიან, თუმცა მათი ურთიერთობები (პიროვნული და ინსტიტუციონალური) ჯერ კიდევ ომისა და ძალადობის კულტურის ელემენტებითაა გაუდენოლი, ხოლო გენდერული როლები ამგვარი მყარი შეხედულებების პირობებში ყალიბდება.

საყოველთაოდ გავრცელებული ომის კულტურა ყველგანაა, მაგრამ, შესაძლოა, არ იყოს თვალშისაცემი ისევე, როგორც, მაგალითად, სამხედრო დაწესებულებების შემთხვევაში. მთელ მსოფლიოში არავის უკვირს ქალების სამხედრო სამსახურში ყოფნა, თუმცა იერარქიის სათავეში ქალებს ვერ ნახავთ.

ქალები რეალურად უმცირესობაში არიან იქ, სადაც ომისა და მშვიდობის საკითხები წყდება და იქაც, სადაც საჭმე უსაფრთხოებასა და მშვიდობას ეხება.

ამასთან, ომის უარყოფითი ზემოქმედება ქალებზე იზრდება. მე-20 საუკუნის დასაწყისში სამხედრო ოპერაციების ძირითად მსხვერპლს მამაკაცები წარმოადგენდნენ. მე-20 საუკუნის ბოლოს და 21-ე საუკუნის დასაწყისში ომში ძირითადად მშვიდობიანი მოსახლეობა და ინფრასტრუქტურა ნადგურდება. შეიარაღებული კონფლიქტის დროს დაზარალებულები, მათ შორის დაჭრილები და დახოცილები, უმეტესად ქალები და ბავშვები არიან.

დღეს საუბარია იმაზე, რომ გენდერული დისბალანსისა და ომის პრობლემები გადაჯაჭვულია ერთმანეთთან. მშვიდობის კულტურის დამკვიდრება გენდერულ სამართლიანობასა და თანასწორობაზე ისევეა დამოკიდებული, როგორც განიარაღებასა და დემილიტარიზაციაზე.

მშვიდობისა და არაძალადობის კულტურის დამკვიდრება ახალი საშუალებების ძიებას, ქალებისა და მამაკაცების ერთობლივ ძალისხმევას მოითხოვს. მით უმეტეს, რომ ქალების განსაკუთრებული როლი არაძალადობისა და მშვიდობის შენების პროცესში მრავალჯერ და ბევრ საერთაშორისო ფორუმზეა ხაზგასმული. მათ შორისაა გაერთს უშიშროების საბჭოს ცნობილი და **მნიშვნელოვანი რეზოლუცია №1325 (2000 წ.)**, რომელიც კონფლიქტების თავიდან აცილებასა და დარეგულირებაში ქალების უმნიშვნელოვანეს როლს აღიარებს; ასევე კარგადაა ცნობილი იუნესკოს განცხადება “ქალების წვლილის შესახებ მშვიდობის კულტურის საქმეში” ქალთა მეოთხე მსოფლიო კონფერენციაზე პეკინში (4 – 15 სექტემბერი, 1995) და სხვ.

მშვიდობის კულტურის დამკვიდრებისათვის მიღებულ დოკუმენტთან ერთად უდიდესი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოების განათლებას გენდერის, მშვიდობისა და არაძალადობის საკითხებზე.

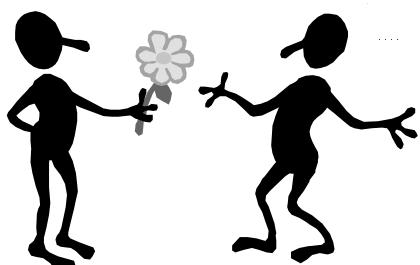
როდესაც 1994 წელს იუნესკოს გენერალურ კონფერენციაზე გაკეთდა განცხადება საგანმანათლებლო ამოცანების შესახებ მშვიდობის, ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის მიმართულებით, რითაც მან მხარი დაუჭირა განათლების მინისტრების დეკლარაციას (მასში არანაკლები ყურადღება დაეთმო გენდერულ მიკერძოებასაც), მონაწილე ქვეყნებმა აღიარეს საგანმანათლებლო საქმიანობის აუცილებლობა და ამგვარი განათლების ვალდებულება საკუთარ თავზე აიღეს.

გენერალური კონფერენციის 44-ე სესიის ფარგლებში შექმნილი ჩარჩო-ხელშეკრულება და მისი განხორციელების აუცილებლობა პააგაში 1999 წელს ჩატარებულ სამშვიდობო კონფერენციაზე 10 ათასმა ადამიანმა გაიზიარა.

მიღებულ დოკუმენტში მშვიდობისა და არაძალადობის დარგში განათლების აუცილებლობის მიზეზები მოკლედ და ყოვლისმომცველადაა ნაჩვენები. მასში ნათქვამია:

“მშვიდობის კულტურა რეალობად მხოლოდ მაშინ იქცევა, როდესაც მსოფლიოს მოქალაქეები განისაზღვალებიან გლობალური პრობლემების გაგებით, შეიძნენ კონფლიქტის კონსტრუქციული გადაწყვეტის უნარ-ჩვევებს, გაიზიარებენ ადამიანის უფლებების დაცვის, გენდერული და რასობრივი თანასწორობის საერთაშორისო სტანდარტებს, ისწავლიან კულტურული მრავალფეროვნების დაფასებასა და მთლიანად დედამიწის გაფრთხილებას.”

არაძალადობა ძალადობის საპირისპიროდ

ძალადობის საპირისპიროდ, არაძალადობა ადამიანთა ის ქცევაა, რომელიც ხასიათდება კონფლიქტურ სიტუაციებში ძალის გამოყენებაზე უარის თქმით. ეს არის უარი პრინციპული მოსაზრებების გამო და არა მხოლოდ იმიტომ, რომ ძალადობა მათ ქმედით იარაღად არ მიაჩნიათ.

ადამიანის სიცოცხლის შენარჩუნება არაძალადობრივი ქმედების ძირითადი მიზანია. ამ თვალსაზრისით, არ აძალადობა სიტყვასიტყვით იარაღის აღების, მკვლელობისა და ადამიანისათვის ფიზიკური ზიანის მიყენებაზე უარის თქმას გულისხმობს.

სიტყვა “არაძალადობა” მე-20 საუკუნეში გაჩნდა. ამ ტერმინს მე-17– მე-19 საუკუნეებში “მორჩილებასთან”, “პასიურობასთან” აიგივებდნენ. განსხვავებით “მორჩილებისაგან”, ტერმინი “არაძალადობა” სოციალური და ეკონომიკური უთანასწორობის ან ძალადობის სხვა მიზეზების აღმოფხვრას არაძალადობრივი გზებით ცდილობს.

ძალადობის წამალი ძალადობა და შერისგება ვერ იქნება. არაძალადობრივი ბრძოლის მიზანი შერიგების მიღწევაა.

არაძალადობა სამოქალაქო გაფიცვებისა და ლოკალური კონფლიქტების დროს გამოიყენება. ცვლილებების განხორციელების მიზნით, არაძალადობის სტრატეგიის განვითარება 20-იან – 40-იან წლებში მაკათმა განდიმ გამოიყენა. იგი იმედოვნებდა, რომ არაძალადობრივი მეთოდი საუკეთესო იარაღი იყო მოწინააღმდეგის ცნობიერებასა და სულზე ზეგავლენის მოსახდენად.

სევილის დეპლარაციაში არაძალადობის შესახებ ნათქვამია, რომ ძალადობა არ არის გარდაუვალი. არაძალადობის ძირითადი პრინციპი ისაა, რომ სხვას არ მიაყენო ზიანი. “უფლების ძალა” უფრო ეთიკური და ეფექტური არგუმენტია, ვიდრე “ძალის უფლება”. ეს ფილოსოფია უამრავი პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური ხასიათის ცვლილებასა და მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში განხორციელებულ გარდაქმნებს დაედო საფუძვლად.

ადამიანის ღირსება, კულტურული მრავალფეროვნება

ადამიანის ღირსება ადამიანის უფლებების მიმართულებით არსებული ყველა ნორმისა და წესის საფუძველია. იგი საყოველთაო და თანასწორ პატივისცემას გულისხმობს ყველას და თითოეული ადამიანის მიმართ. აგრეთვე ისეთ ქცევას, რომელიც გარშემოყოფებისგან პატივისცემას იმსახურებს. ღირსება კარგად ვლინდება იქ, სადაც არსებობს ურთიერთპატივისცემა და პასუხისმგებლობა.

ადამიანები დაობენ განსხვავებულობის გამო (კულტურული, რელიგიური, ასაკობრივი, რასობრივი, გენდერული და სხვ.) და ხშირად საკმაოდ მწვავედაც. თუმცა განსხვავებულობა მრავალფეროვნების საფუძველია, ხოლო სამყაროს მიმზიდველობა და მშვენიერება სწორედ მრავალფეროვნებაშია.

მრავალფეროვნება ჩვენგან დაფასებასა და პატივისცემას მოითხოვს. იგი მიზნების, გამოცდილების, რწმენის, ხელოვნების, ოჯახის ინსტიტუტისა და გენდერული ურთიერთობების ერთობლიობაა, რომელიც სხვადასხვა კულტურულ, ეთნიკურ და სახელმწიფო წარმონაქმნების არსებობს. მრავალფეროვნების დაფასება სხვადასხვა ხერხებისა და საშუალებების აღიარებაა, რომლითაც ადამიანები მათში არსებულ ზოგადსაკაცობრიო ფასეულობებს გამოხატავენ და თავიანთ ადამიანურ მოთხოვნილებებს იქმაყოფილებენ.

სოციალური პასუხისმგებლობა, ეკოლოგიური საკითხების ცოდნა

სოციალური პასუხისმგებლობა არის ადამიანების მზაობა და საზოგადოებაში შექმნილ საჭიროებებზე დროული, ეფექტური რეაგირების უნარი. ეს შეიძლება ეხებოდეს საზოგადოებაში ან რომელიმე ჯგუფში (თემში) არსებულ მოთხოვნილებებს/ მდგომარეობას (ლოკალურ ამბავს) ან გლობალური მაშტაბის/ მნიშვნელობის მოვლენას, რომელზეც მთელი მსოფლიოს მოქალაქეებმა უნდა მოახდინონ რეაგირება.

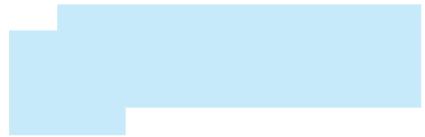
ამ ჭრილში ძალზე მნიშვნელოვანია საზოგადოებაში არსებული ცოდნა და პასუხისმგებლობა ეკოლოგიურ საკითხებზე, იმის გაგება და გათვალისწინება, რომ პლანეტა და მასზე არსებული სიცოცხლე ფაქტია.

ეკოლოგიური აზროვნება მშვიდობის სფეროში სწავლების აუცილებელი კომპონენტი უნდა გახდეს.

თავის ბიბლიოგრაფია

1. მულტისექტიორული პრევენცია და პასუხი გენდერულ ძალადობაზე კონფლიქტით დაზარალებულ მოსახლეობაში – ტრენინგის სახელმძღვანელო, JSI Research & Training Institute/RHRC Consortium, Washington DC, 2004.

2. Communication skills in working with survivors of gender based Violence – A five-day training of trainers workshop, FHI, RHRC Consortium, IRC.
3. Sexual and Gender-Based Violence against Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons, Guidelines for Prevention and Response, UNHCR, 2003.
4. ოჯახური ძალადობა ქალზე – მრავალკომპონენტიანი კვლევა, კავკასიის ქალთა კვლევითი და საკონსულტაციო ქსელი, 2006.
5. საქართველოს კანონი “ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ”.
6. UNFPA პროგრამის – “დაცლიოთ გენდერული ძალადობა ამიერკავკასიაში” – მასალები.

ადამიანის უფლებები

1. ადამიანის უფლებები – არსი და მნიშვნელობა

ადამიანის უფლებების დაცვასა და პატივისცემას ეფუძნება დღეს პროგრესული მსოფლიო. ტრანზიციაში მყოფი ქვეყნები, მათ შორის, ყოფილი საბჭოთა სახელმწიფოები, იმ შემთხვევაში ჩაითვლებიან დემოკრატიულ და პროგრესულ ქვეყნებად, თუ შეძლებენ ადამიანის უფლებების დაცვის საყოველთაოდ დადგენილი სტანდარტების უზრუნველყოფას. ადამიანის უფლებები დემოკრატიის, პოლიტიკური და სამოქალაქო კულტურის, უსაფრთხოებისა და კეთილდღეობის საზომთაგან უმთავრესია.

ადამიანის უფლებებზე საუბრისას ვგულისხმობთ იმ უფლებებს, რომელიც თითოეულ ინდივიდს ეკუთვნის – მამაკაცსა და ქალს, გოგონასა და ვაჟს, ბავშვსა თუ მოხუცს – უბრალოდ იმიტომ, რომ ისინი ადამიანები არიან. ადამიანის უფლებები გაუსხვისებელია, ისინი არავის უბოძებია – არც მონარქებს, არც მთავრობებსა და არც სულიერ წინამდოლებს. ადამიანის უფლებებს განასხვავებენ სამოქალაქო უფლებებისაგან, რომელთა ჩამონათვალი და თითოეულის შინაარსი სახელმწიფოების კონსტიტუციებსა და შესაბამის კანონმდებლობაში აისახება.

“ადამიანის უფლებები” – ეს სიტყვათშეთანხმება თითქმის ყოველდღე გვესმის, ჩვენს ყოველდღიურ დექსიკაშიც დამკვიდრდა. თუმცა სინამდვილეში რა ვიციო მათ შესახებ, რა უფლებებია ეს, რა ინსტიტუციური მექანიზმები არსებობს ადამიანის უფლებების დასაცავად მსოფლიოსა და საქართველოში, რას ნიშნავს ქალის უფლებები, რა უნდა ვიცოდეთ მასზე და რა კაგშირია გენდერულ ძალადობასა და ადამიანის უფლებებს შორის?

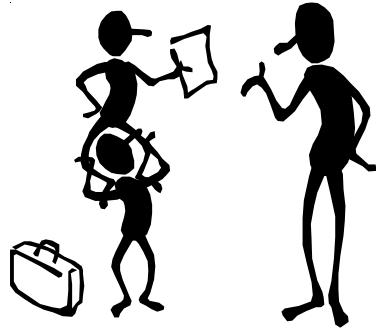
მირითადი კონვენციები ადამიანის უფლებების სფეროში

1. 1948 წელს გაერომ მიიღო ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაცია. www.unhchr.ch/undr
- ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი და კონვენციები www.un.org/law/
2. 1966 წელს მიღებული იქნა ორი უნიშვნელოვანების საერთაშორისო დოკუმენტი: “სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების” და “ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების კონვენციები”.
3. კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის უველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (CEDAW) მიღებული იქნა გაეროს მიერ 1979 წელს.

ადამიანის უფლებები შემდეგ ფუნდამენტურ პრინციპებს ეფუძნება:

1. თანასწორობა

ყველა ადამიანი დაბადებულია თავისუფალ და თანასწორ ინდივიდად. ადამიანის უფლებები საყოველთაოდ აღიარებულია, ეთიკური და მორალური ღირებულებები გაზიარებულია მსოფლის თითქმის ყველა რეგიონში.

2. არადისკრიმინაცია

ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაციაში ნათქვამია, რომ ყველა ადამიანი, განურჩევლად რასისა, სქესისა, ასაკისა, აღმსარებლობისა, თანასწორია.

3. განუყოფლობა

ადამიანის უფლებები კომპლექსური, მეტად ინტეგრირებული ცნებაა, რომელიც მოიცავს სამოქალაქო, პოლიტიკურ, სოციალურ, კულტურულ და კოლექტიურ უფლებებს. არ შეიძლება, ადამიანს ჩამოერთვას უფლება მხოლოდ იმის გამო, რომ ვიდაც გადაწყვეტს, ეს ნაკლებმნიშვნელოვანია ან არ არის ძირითადი და არსებითი. ყველა უფლება და თავისუფლება ერთნაირად მნიშვნელოვანია.

4. ურთიერთდამოკიდებულება

ადამიანის უფლებები ცხოვრების ყველა სფეროში გვხვდება – სახლში, სკოლაში, სამსახურში, სასამართლოში. ყველა უფლება ურთიერთკავშირშია, თუ ერთი ირდვევა, ე.ი. ირდვევა სხვა უფლებებიც.

5. პასუხისმგებლობა:

გამოყოფენ პასუხისმგებლობის რამდენიმე სუბიექტს:

- ა) **სახელმწიფო:** ადამიანის უფლებები მთავრობებისაგან არ არის ბოძებული. მთავრობებს კი უფლება არა აქვთ, თავიანთი სურვილისამებრ განკარგონ ისინი. მთავრობები ვალდებული არიან, უზრუნველყონ თანასწორობა ადამიანის უფლებების დაცვისას.
- ბ) **ინდივიდი:** ყოველი ადამიანი პასუხისმგებელია, ასწავლოს ადამიანის უფლებები, პატივი სცეს მათ და მათი დარღვევისთვის პასუხისმგებლობა დააკისროს ინსტიტუტებსა თუ ინდივიდებს.
- გ) **სხვა სუბიექტები:** საზოგადოების თითოეული ნაწილი, მათ შორის, კორპორაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები და საგანმანათლებლო ინსტიტუტები ინაწილებენ პასუხისმგებლობას ადამიანის უფლებების დაცვის სფეროში.

2. ადამიანის უფლებები და სოციალური ცვლილებები

როდესაც ადამიანის უფლებების უნივერსალურობაზე ვსაუბრობთ, საინტერესოა ვიცოდეთ, როგორ არის ეს კონცეფცია წარმოდგენილი სხვადასხვა კულტურებში. ადამიანები ათასწლეულების განმავლობაში სწავლობენ ადამიანის ბუნებას. სიკეთესა და ბოროტებაზე ბევრი რამ თქმულა და დაწერილა. ადამიანურ ბუნებას თავისი მოძღვრების ამოსავალ წერტილად განიხილავს სხვადასხვა რელიგია. კონფუციის მიმდევარი ჩინელი ფილოსოფოსი მენ ძუ (ძვ. წ. აღ. მე-3 საუკუნე) ამბობდა, რომ ადამიანი თავისი ბუნებით კეთილია და სოციალური ჰარმონიისაკენ ისწრაფვის. საკუთარი ბუნების გამოსამჯდავნებლად ადამიანს სჭირდება მშვიდობა და სამართლიანობა.

მენ ძუ ამბობდა, რომ ადამიანს უფლება აქვს, აღუდგეს ტირან მმართველს, უპირველესი ხალხია, შემდეგ მოდიან მმართველები. ადამიანები, რომლებიც ძალადობის მსხვერპლი არიან, მთელი გულით ვერ მოემსახურებიან თავიანთ ბატონს...

ისლამური ტრადიციის მიხედვით, ადამიანები თანასწორნი არიან რასის, რელიგიის, ეროვნებისა და სტატუსის მიუხედავად. სამართლიანობა ყოველგვარ ზიზღა და სიძულვილზე მაღლა დგას.

საინტერესოა ბერძნული სტოიციზმის შეხედულებები ადამიანის უფლებებზე. სტოიკონების აზრით, კაცობრიობა არც სიკეთეზე დგას და არც ბოროტებაზე.

ძვ. წ. აღ მე-5-მე-4 სს. ბერძნული ფილოსოფია უკვე ერთმანეთისაგან ასხვავებს ბუნებით სამართალსა და ადამიანების მიერ შექმნილ სამართალს.

შუა საუკუნეების ფილოსოფია მთლიანად ბიბლიას ეფუძნება. მოგვიანებით ჩნდება პირველი კრიტერიუმები იმის შესახებ, თუ რა ქმნის სტაბილურ საზოგადოებას. 1776 წლის ამერიკის დამოუკიდებელობის დეკლარაცია მთლიანად ბუნებითი სამართლის პრინციპების განხორციელება და მათი აღიარებაა.

ადამიანის ღირსების კონცეფცია ადამიანის უფლებების იდეის ქვაპუთხედია. თუ ძველ საბერძნეთში მხოლოდ თავისუფალი ადამიანის ღირსება იყო დაცული ძალადობრივი ქმედებისა და წამებისაგან და ეს პრინციპი არ ვრცელდებოდა მონებზე და არათავისუფალ ადამიანებზე, დღეს 1948 წლის ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაციის მიხედვით, ყველა ადამიანი თავისუფალია, მათი ღირსება თანასწორად უნდა იყოს დაცული.

1. რევოლუციური მისწრაფებები

ადამიანის უფლებების კონცეფცია სოციალური რევოლუციებისა და ცვლილებების ნაწილია.

“მაგნა ქარტა” ინგლისში მე-13 საუკუნეში საპარლამენტო სისტემას დაუდო საფუძველი. გარდა იმისა, რომ დიდგვაროვნებსა და მეფეს შორის შეთანხმება შედგა, დოკუმენტმა თავისუფალი ადამიანების უკანონოდ დაკავეთა. თავისუფალი ადამიანის დაპატიმრება მხოლოდ სპეციალური ვერდიქტის საფუძველზე უნდა მომხდარიყო.

1581 წლის გამოყოფის აქტის საფუძველზე ესპანეთის მეფე ფილიპე მე-2 საქვეუნოდ გაასამართლეს. აქტში ნათქვამია, რომ ღმერთის მიერ არის სუვერენი მოვლენილი

და მისი მოვალეობაა, დაიცვას ხალხი რეპრესიისა და ძალადობისაგან ისე, როგორც მწყემსი იცავს თავის სამწევოს. როდესაც მეფე წყვეტის ზრუნვას თავის ხალხზე, ის მეფე კი ადარ არის, არამედ ტირანი და ხალხს კანონიერი უფლება აქვს, ტირანისაგან გათავისუფლდეს და აირჩიოს ახალი ლიდერი. აქტი კაცობრიობის ისტორიაში აირველი დოკუმენტი იყო, რომელიც თვითგამორკვევის უფლებას აკანონებდა.

განმანათლებლობის ეპოქის ფილოსოფია და ესთეტიკა ადამიანს აღიარებდა რაციონალურ არსებად, რომელსაც შეეძლო, თავად განესაზღვრა თავისი ბედი და ცხოვრება, ეკლესიის ჩარევის გარეშე. რაციონალიზმის იდეალს ეფუძნებოდა პრუსიის, ავსტრიისა და საფრანგეთის კონსტიტუციები.

ამერიკის დამოუკიდებლობის დეკლარაციაში ადამიანის უფლებების ჩამონათვალია წარმოდგენილი: ყველა ადამიანი თანასწორია და მათ აქვთ სიცოცხლის, თავისუფლებისა და ბედის უფლება. დეკლარაცია ეკროპაში რევოლუციური იდეალის შთაგონების წყარო გახდა. 1789 წლის 26 აგვისტოს პარიზის ეროვნულმა ასამბლეამ მიიღო ადამიანისა და მოქალაქის უფლებების დეკლარაცია. პოლიტიკური და სამოქალაქო უფლებები გულისხმობდა: არაფერიდ აკრძალული გარდა იმისა, რაც კანონითაა აკრძალული; სასამართლოს გარეშე დაპატიმრება უკანონოა, ადამიანები უდანაშაულონი არიან ბრალის დამტკიცებამდე; ყველას აქვს რწმენის, რელიგიის, გამოხატვის თავისუფლება, თუ ეს კანონს არ არღვევს.

ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაციის მიღება მოხერხდა მხოლოდ 1948 წელს გაეროს მიერ.

რა არის ადამიანის უფლება?

პირველ რიგში, ეს სამართლებრივი კონცეფციაა, განსაზღვრული საკანონმდებლო სისტემის მიერ და გულისხმობს ადამიანისათვის მინიჭებულ უპირატესობას. მორალური თვალსაზრისით კი მასში მოიაზრება ყველაფერი სამართლიანი და ღირსეული.

ზოგადი უფლებები:

სიცოცხლის, კანონის წინაშე აღიარებისა და თანასწორობის, წამებისა და ძალადობისაგან დაცვის უფლება

თავისუფლებები:

ძირითადია რწმენის, რელიგიის და აზრის თავისუფლებები. გამოხატვის თავისუფლება მოიცავს: შეკრების, ინფორმაციისა და იდეალის მიღებისა და გადაცემის უფლებას.

მონაწილეობის უფლება:

მონაწილეობის უფლება გულისხმობს უფლებას, იყო ქვეყნის მმართველობის ნაწილი, იყო არჩეული, ასევე გქონდეს არჩევნებში მონაწილეობის უფლება.

4. კულტურული ღირებულებები და ადამიანის უფლებების უნივერსალურობა

არსებობს მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ადამიანის უფლებები კულტურების მიხედვით განსხვავდებულია და მათ კულტურული სპეციფიკურობა ახასიათებს. ამ მიღობას “კულტურულ რელატივიზმს” უწოდებენ. დისკურსში ადამიანის უფლებების უნივერსალურობის შესახებ აზიის ლიდერები მიჩნევდნენ და დღესაც აცხადებენ, რომ ადამიანის უფლებების საყოველთაოობა დასავლური იმპერიალიზმის ერთ-ერთი გამოვლინებაა, მეორე მხრივ, სწორედ ისინი იყენებენ ამ მიღობას რეპრესიული რეჟიმების გასაძლიერებლად მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში.

ადამიანის უფლებების არსებული კონცეფცია საუკუნეების მანძილზე ყალიბდებოდა. მისი დღევანდელი გაგება კი შედარებით ახალი ფენომენია. თანასწორობა და თავისუფლება ყველასთვის, სამართლიანობა და ღირსება ყველასთვის განურჩევლად სქესისა, რასისა, აღმსარებლობისა – თანამედროვეობის მიღწევაა. ჯონ სტიუარტ მილი¹, რომელიც თავისუფლების იდეის ერთ-ერთი უდიდესი შემქმნელი და მსარდამჭერი იყო, მიიჩნევდა, რომ “არაცივილიზებულ ხალხს” არა აქვს არავითარი უფლება საერთაშორისო სამართლის მიხედვით. ამერიკის 1776 წლის რევოლუციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მონაკოვარი, ვირჯინიის დეკლარაცია, სახალხო სუვერენიტეტისა და დემოკრატიული უფლებების შესახებ არაფერს ამბობდა მონობის შესახებ, რომელიც ამერიკაში თითქმის საუკუნის შემდეგ გაუქმდა სამოქალაქო ომის შედეგად. საფრანგეთის 1789 წლის რევოლუცია მხოლოდ მამაკაცის უფლებებს აკანონებდა, ფრანგმა ქალებმა უფლებები მხოლოდ 1945 წელს მესამე რესპუბლიკის კონსტიტუციით მოიპოვეს. ამით იმის თქმას კიდევ ერთხელ ვცდილობთ, რომ ადამიანის უფლებების უნივერსალურობა სრულიად ახალი კონცეფციაა. პოლოკოსტი, რომელმაც მიღიონობით ებრაელის სიცოცხლე შეიწირა, არც ისე დიდი ხნის წინ მოხდა და ერთი ერის დანარჩენებზე აღმატებულობის იდეის განხორციელების ძალადობრივი შედეგი იყო.

ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაციის შექმნის შემდეგ ჩამოყალიბდა. ადამიანის უფლებების შესახებ არსებული მრავალი დისკურსის მიუხედავად (განვითარების, სიღარიბის, ჩრდილოეთისა და სამხრეთის დაპირისპირების, შიდაპოლიტიკური ტრანზიციების, დემოკრატიული პროცესების კონტექსტში), “ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები კითხვის ნიშანის ქვეშ არ დგას” (1993 წლის ვენის დეკლარაცია ადამიანის უფლებების შესახებ).

5. რატომ ქალის უფლებები?

დღეს საერთაშორისო საზოგადოება ჯერ კიდევ ვერ ახერხებს ადამიანის უფლებების დაცვის სრულ უზრუნველყოფას. მიუხედავად უამრავი ინსტიტუციური და სამართლებრივი მექანიზმისა, ადამიანების უფლებები მრავალ ქვეყანაში უხეშად ირგვევა. განდერული ძალადობა ადამიანის უფლებების, კერძოდ, ქალის უფლებების დარღვევის ერთ-ერთი მაგალითია.

1 ჯონ სტიუარტ მილი (1806-1873)

– ბრიტანელი ფილოსოფოსი, საზოგადო მოღვაწე, ლიბერალიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, უტილიტარიზმის მოწინააღმდეგებელი. იგი სახელმწიფოს ჩარევის მოწინააღმდეგებელი იყო სოციალურ ცხოვრებაში.

ჯერ კიდევ 1948 წლის გაეროს ქარტიაში აღინიშნა, რომ მამაკაცი და ქალი თანასწორია, რომ უკელი ინდივიდი, რასის, რელიგიის, სტატუსის, ასაკისა და სქესის მიუხედავად, სარგებლობს დირსებითა და უფლებებით. თუმცა ეს განცხადება საკმარისი არ აღმოჩნდა საიმისოდ, რომ მსოფლიოში ქალების ცხოვრება და ბედი შეცვლილიყო. საყოველთაო დეკლარაციაში ვერ უზრუნველყო ღრმადგამჯდარი ტრადიციებისა და უსამართლობის აღმოფხვრა მსოფლიოს სხვადასხვა ხალხსა თუ კულტურებში, რაც ქალის მიმართ ძალადობას და მის დაბალ სტატუსს აღიარებდა. 1967 წლის 7 ნოემბერს გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ დამტკიცა დეკლარაცია ქალის დისკრიმინაციის უკელა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ. გაეროს წევრი სახელმწიფოებისათვის აღნიშნული დოკუმენტი სავალდებულო არ იყო. ამიტომაც აღნიშნულმა დოკუმენტმა ვერ უზრუნველყო ახალი, უფრო სამართლიანი გარემო, სადაც ქალები და მამაკაცები საერთო და თანასწორი უფლებებით ისარგებლებდნენ.

ქალის სტატუსზე მომუშავე გაეროს კომისიამ მთელი სამოცდათიანი წლები მოანდომა ქალების დამცველ კონვენციაზე მუშაობა, რომელიც გაეროს წევრი სახელმწიფოებისათვის სავალდებულო უნდა გამხდარიყო. საბოლოოდ, 1979 წელს დამტკიცდა კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის უკელა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ. დღეს კონვენცია რატიფიცირებულია 185 ქვეყნის მიერ. საქართველო ამ დოკუმენტს 1994 წელს მიუერთდა.

გაეროს ეგიდით პირველი კონფერენცია ქალის პრობლემების შესახებ 1975 წელს მეხიკოში მოეწყო. ამ კონფერენციამ ხელი შეუწყო მოგვიანებით ქალთა კონვენციის შექმნას. 1975-1985 წლები კონფერენციაზე გამოცხადდა ქალების ათწლეულად. მეხიკოს შეკრებას მოჰყვა კოპენაგენის, ნაირობისა და 1995 წელს პეკინის კონფერენციები. პეკინის კონფერენციამ საფუძველი დაუდო თანასწორობის, განვითარებისა და მშვიდობის ახლებურ კონცეფციას, რომელშიც ქალს განსაკუთრებული როლი ეკისრებოდა.

პეკინის	კონფერენციის	სამოქმედო	პლატფორმა
ქალებთან	დაკავშირებული	პრიტიკული	საკითხების
სიდარიბე, განათლება, ჯანდაცვა, ქალის წინააღმდეგ ძალადობა, ქალი და შეიარაღებული კონფლიქტი, ქალი ხელისუფლებაში და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, ქალების განვითარების ინსტიტუციური მექანიზმები, ქალის უფლებები, ქალები და მედია, ქალი და გარემო, გოგონები.	ჩამონათვალი:		
დანართში იხილეთ ადამიანის უფლებათა საყველთაო დუკლარაცია			

კონვენცია ქალების მიმართ დისკრიმინაციის უკელა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

მუხლი 1

“ქალთა დისკრიმინაცია” ნიშნავს ნებისმიერ განსხვავებას, გამონაკლისობას ან შეზღუდვას სქესის ნიშნით, რომელიც ლახავს ან არარა აგდებს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, მოქალაქეობრივ ან სხვა რაიმე სფეროში ქალთა და მამაკაცთა თანასწორუფლებიანობას...

მუხლი 5

წევრი სახელმწიფოები უკელა საჭირო ზომას იდებენ, რათა: შეცვალონ ქალთა და მამაკაცთა ქცევის სოციალური და კულტურული მოდელები იმისათვის, რომ აღმოიფხვრას უკელა წინაგანსჯა, ადაო-წესი თუ ტრადიცია, რომელიც საფუძვლად უდევს მამაკაცის უპირატესობას ქალზე.

მუხლი 6

უნდა აიკრძალოს ქალებით ვაჭრობა და ქალთა პროსტიტუციისა და ექსპლუატაციის გოგილების სახე.

მუხლი 7

ქალებს უნდა ჰქონდეთ ხმის მიცემის უფლება და უნდა შეეძლოთ, კენჭი იყარონ არჩევნებში კანდიდატად, მათ, მამაკაცების მსგავსად, უნდა ჰქონდეთ თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები სამთავრობო თანამდებობების მისაღებად.

მუხლი 10

ქალსა და მამაკაცს თანაბარი უფლებები უნდა ჰქონდეთ განათლების მიღების, კარიერის წარმართვის, სწავლის, კურსისა და მასწავლებლის არჩევის პროცესში. სახელმძღვანელოებისა და სასწავლო ტექსტების რევიზია უნდა მოხდეს იმ შემთხვევაში, თუ მასში მოცემულია ქალისა და მამაკაცის როლების შესახებ სტერეოტიპული კონცეფციები.

მუხლი 11

ქალებისათვის ანაზღაურებადი სამუშაოს უფლება, უფლება თანასწორი ანაზღაურებისა ერთი და იმავე სამუშაოსათვის ქალისა და მამაკაცისათვის. ფეხმიმობის ან ოჯახური სტატუსის შეცვლის შემთხვევაში (გათხოვება, გაყრა და ა.შ.) ქალის სამუშაოდან დათხოვის უფლების აღმოფხვრა, ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულების უფლება.

მუხლი 14

წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ სოფლებში მოსახლე ქალების პრობლემები და ის განსაკუთრებული როლი, რომელსაც სოფელში მოსახლე ქალი ოჯახის ეკონომიკური გადარჩენისათვის ასრულებს, მათ შორის, აუზაზღაურებელი სამუშაო.

ბიბლიოგრაფია

1. იცისვე არბარიტყ ორ ლობალ ჩივილიზატიონ? თჲე ტჲიცალ იმენსიონს თვ შციენცე, რტ, ღელიგიონ ანდ ლოიტიცს, ნივერსიტყ რეს თვ არყდანდ.
2. ეალინგ წიტკ უმან ღიგჰტს, სიან ანდ ჭესტერ ვიეწს თნ ტჲე ვალუეს თვ უმან ღიგჰტს, ედიტედ ბჲ არტჲა ეიჯერ, 2001.
3. ატჲაყ ტო ენდერ ქუალიტყ, ჩ ჲ, ეიჯინგ ანდ ს, I , თდ.
4. ქალის უფლებები ნაბიჯ-ნაბიჯ, პრაგტიკული სახელმძღვანელო ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის გამოყენებისათვის ქალის უფლებების დასაცავად, საერთაშორისო ორგანიზაცია “ქალები, კანონი და განვითარება”.
5. თეაცინგ უმან რიგჰტს, ა პანდბორკ ფორ თეაცერს.
6. მპოწერინგ ოუნგ ჭომენ ტო ეად ჩანგე, თრაინინგ ანუალ ანდ ჭორლდ ჭე, 2006 628-ფილენამე-ემპოწერინგ-უოუნგ-წომენ-ენგ-პდფ.

ტრენინგის პროგრამა

5-დღიანი სატრენინგო პროგრამა

5-დღიანი სატრენინგო პროგრამა განკუთვნილია პროექტის – დაგძლიოთ გენდერული ძალადობა საქართველოში” – I ეტაპის მონაწილეებისათვის, რომლებიც უნდა მომზადდნენ განმანათლებლებად, მომდევნო II ეტაპის ტრენერებად. ვინაიდან ეს პროგრამა ორიენტირებულია როგორც ცოდნის და უნარ-ჩვევების გადაცემაზე, ისე მონაწილეთა გავარჯიშებაზე შემდგომი ტრენინგის ჩატარებაში, პროგრამის პირველი და ბოლო ნაწილები იტერაქტიული სწავლებისა და ტრენერთა მომზადების სესიებსაც მოიცავს.

მთლიანობაში სატრენინგო პროგრამის სტრუქტურა შედგება ცალკეული თემატური სესიებისაგან, რომლებიც, თავის მხრივ, შეიცავს ძირითადი საკითხების ჩამონათვალს, მსჯლელობის ხანგრძლივობას, აქტივობებისა და მიმღინარეობის მოკლე აღწერას. პროგრამაში მთთოთებული ყველა სავარჯიშო შეგიძლიათ იხილოთ კურიკულუმის “სავარჯიშოების” ნაწილში, ხოლო თეორიული პრეზენტაციების დროს დაუყრდენით “ძირითადი საკითხების” ნაწილში მოცემულ თეორიულ ჩართვებს.

I დღე

I სესია	შესავალი, გაცნობა, მოლოდინი	დრო
მოზანი	პროგრამის წარდგენა; გაცნობა; მოლოდინის პალება, მუშაობის ნორმების შემუშავება	75 წარმატების აღნიშვნისას
აქტივობები და მიმღინარეობა	ტრენერის პრეზენტაცია; სავარჯიშოები: “გაცნობა წყვილ ებზო”, “მოლოდინების მტევანი” “კონსტიტუცია”	
II სესია	ინტერაქტიული სწავლება და მისი	75 წარმატების აღნიშვნისას
მოზანი	ინტერაქტიული სწავლების ძირითადი პრინციპების, ტრენერის ხტილისა და ტრენინგის მეთოდების გაცნობა	
აქტივობები და მიმღინარეობა	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშოები: “ტრენერის პორტფელი”, “ვიზუალურ მეთოდებზე”	45 წარმატების აღნიშვნისას
III სესია	გენდერი	
მოზანი	“გენდერის” ცნების გააზრება, გენდერისა და სქესის შორის განსხვავების დანახვა; გენდერული მიღგომის არსის გაგება	75 წარმატების აღნიშვნისას
აქტივობები	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშო: “სქესი/გენდერი”	
IV სესია	გენდერული სტერეოტიპები	75 წარმატების აღნიშვნისას
მოზანი	გენდერული სტერეოტიპების გამოვლენა და გაცნობიერება სტერეოტიპის შემთხვედავი ზემოქმედების გამოვლენა შიდა ჯგუფური ნდობის განმტკიცება	
აქტივობები	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშოები: ა) სავარჯიშო წყვილ ებზო: “გენდერული სტერეოტიპები წვენს ცხოვრებაში” ბ) დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია გ) სავარჯიშო “ანდაზები”	30 წარმატების აღნიშვნისას
გავლილ მასალაზე რეალექსია/ანალიზი		30 წარმატების აღნიშვნისას

II დღე

I სესია	ძალადობა	დრო
მიზანი	ცნების დადგენა/გააზრება	75 ათასი
აქტივობები და მიმდინარეობა	ტრენერის პრეზენტაცია; სავარჯიშოები: “გაიხსენე შემთხვევა”, “კოლაჟი” ან ფილმი	75 ათასი
II სესია	ძალადობის ტიპები	75 ათასი
მიზანი	ძალადობის სხვადასხვა გამოვლინების გააზრება; ძალადობის ტიპების განსაზღვრა; ძალადობრივი ქმედების დაძლევის გზების განსაზღვრა	75 ათასი
აქტივობები და მიმდინარეობა	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშოები: “გადაიყვანე შენს მხარეს”, “სტუდიტურა”	75 ათასი
ს ა დ ი ნ ი ლ ი ს		45 ათასი
III სესია	არაძალადობა	75 ათასი
მიზანი	არაძალადობის არსის დადგენა, არაძალადობრივი ქმედებების გაცნობა	75 ათასი
აქტივობები	დისკუსია სავარჯიშო: “არაძალადობრივი ქმედებები”	75 ათასი
IV სესია	ძალაუფლება	75 ათასი
მიზანი	ძალაუფლების სხვადასხვა გამოვლინების აღმოჩენა; იმის გააზრება, თუ როგორ შეიძლება გადაჭიდეს ძალაუფლება ჩაგვრაში.	75 ათასი
აქტივობები	თეორიული პრეზენტაცია, სავარჯიშოები: ”ძალაუფლების სახეები”, “ქანდაკება - ძალაუფლება სხვაზე”, დისკუსია	75 ათასი
გავლილ მასალაზე რეფლექსია/ანალიზი		30 ათასი

III დღე

I სესია	გენდერული ძალადობა	დრო
მიზანი	გენდერული ძალადობის მიმართ მგრძნობელობის ამაღლება, პოტენციური შედეგების დანახვის და აღწერის უნარის განვითარება	
აქტივობები და მიმდინარეობა	საგარჯიშოები: ”მსხვერპლი და მოძალადე”, ”გენდერული ძალადობის შედეგები” მცირე ჯგუფებში მუშაობა, დისკუსია, თეორიული	75 წუთი
II სესია	გენდერული ძალადობის	
მიზანი	გენდერული ძალადობის მიზეზების და საფუძვლების აურნობითი გაცნობიერდება ის პოტენციური ფაქტორები,	75 წუთი
აქტივობები და მიმდინარეობა	საგარჯიშოები: ”გენდერული ძალადობის მიზეზები”, გენდერული ძალადობის ”ხის” მოდელის გამოყენება, ”გენდერული ძალადობის ხელშემწყობი ფაქტორები”, ”ძალადობა ჩვენს საზოგადოებაში”, დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	75 წუთი
ს ა დ ი პ ი		45 წუთი
III სესია	გენდერული ძალადობის ფორმები	
მიზანი	გენდერული ძალადობის სხვა სახის ძალადობისაგან გამოყოფის უნარის განვითარება, გენდერული ძალადობის ფორმების მრავალფეროვნების გააზრება	75 წუთი
აქტივობები	საგარჯიშო: ”გენდერული ძალადობის ტიპები”, დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	75 წუთი
IV სესია	ოჯახური ძალადობა	
მიზანი	ოჯახური ძალადობის, როგორც გენდერული ძალადობის გავრცელებული და სპეციფიკური ფორმის გაცნობიერება, პრევენციული სტრატეგიების გაცნობა	75 წუთი
აქტივობები	ფილმის ჩვენება, დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	30 წუთი
გავლილ მასალაზე რეფლექსია/ანალიზი		

VI დღე

I სესია	ადამიანის უფლებები	დრო
მიზანი	ცნების დადგენა/გააზრება	
აქტივობები და მიმდინარეობა	თემის პრეზენტაცია, ადამიანის უფლებათა კონვენციის გაცნობა. სავარჯიშო: ადამიანის უფლებათა კონვენციის მუხლები”	75 წუთი
II სესია	უფლებები და სოციალური	
მიზანი	ცნების დადგენა/გააზრება	75 წუთი
აქტივობები და მიმდინარეობა	თემის პრეზენტაცია,	75 წუთი
ს ა გ ი ნ ი		45 წუთი
III სესია	რატომ ქალის უფლებები?	
მიზანი	ცნების დადგენა/გააზრება	75 წუთი
აქტივობები	თემის პრეზენტაცია	75 წუთი
IV სესია	მზადება V დღისათვის	
მიზანი	გავლილი მასალის სატრენინგოდ გადანაწილება და ბოლო, პრაქტიკული სამუშაოების შესრულების დღის დაგეგმვა და დაგალებების გადანაწილება.	75 წუთი
აქტივობები		
გავლილ მასალაზე რეფლექსია/ანალიზი		30 წუთი

V დღე

I სესია	გენდერი	დრო
მიზანი აქტივობები და მიმდინარეობა	გავარჯიშება ტრენინგის წაყვანაში საგარჯიშო, პრეზენტაცია, ტრენერის უკუკავშირი მონაწილეთა სამეცნიერო წარადგენენ 1 წინასწარ არჩეულ საკითხს	09:00 ამის
II სესია	ძალადობა	09:00 ამის
მიზანი აქტივობები და მიმდინარეობა	გავარჯიშება ტრენინგის წაყვანაში საგარჯიშო, პრეზენტაცია, ტრენერის უკუკავშირი მონაწილეთა სამეცნიერო წარადგენენ 1 წინასწარ არჩეულ საკითხს	09:00 ამის
ს ა გ ი პ ი		14:00 ამის
III სესია	ადამიანის უფლებები	09:00 ამის
მიზანი აქტივობები	გავარჯიშება ტრენინგის წაყვანაში საგარჯიშო, პრეზენტაცია, ტრენერის უკუკავშირი მონაწილეთა სამეცნიერო წარადგენენ 1 წინასწარ	09:00 ამის
IV სესია	გენდერული ძალადობა	
მიზანი აქტივობები	გავარჯიშება ტრენინგის წაყვანაში ტრენერი მონაწილეებთან ერთად ახდენს ჩატარებული სამუშაოს შეჯამებას;	09:00 ამის
საბოლოო შეფასება და მომავლის დაგეგმვა		09:00 ამის

3-დღიანი სატრენინგო პროგრამა

I დღე

I სესია	შესავალი, გაცნობა, მოლოდინი	დღი
მიზანი	პროგრამის წარდგენა; გაცნობა; მოლოდინის ქვლევა, მუშაობის ნორმების შემუშავება	
აქტივობები და მიმდინარეობა	ტრენერის პრეზენტაცია; სავარჯიშოები: “გაცნობა წყვილებში”, “მოლოდინების მტევანი” “კონსტიტუცია”	75 ათასი
II სესია	ინტერაქტიური სწავლება და მისი	
მიზანი	ინტერაქტიური სწავლების ძირებული პრინციპების, ტრენერის სტილისა და ტრენინგის მეთოდების გაცნობა	
აქტივობები და მიმდინარეობა	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშოები: “ტრენერის პორტრეტი”, “ვიმსჯელოთ მეთოდებზე”	75 ათასი
ს ა პ ი პ ი ლ ი		45 ათასი
III სესია	გენდერი	
მიზანი	“გენდერის” ცნების გააზრება, გენდერსა და სქეს შორის განსხვავების დანახვა; გენდერული მიღვომის არსის გაგება	
აქტივობები	თეორიული პრეზენტაცია	75 ათასი
IV სესია	გენდერული სტერეოტიპები	
მიზანი	გენდერული სტერეოტიპების გამოვლენა და გაცნობიერება სტერეოტიპის შემზღვდავი ზემოქმედების გამოვლენა შიდა ჯგუფური ნდობის განმტკიცება	
აქტივობები	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშოები: ა) სავარჯიშო წყვილებში: “გენდერული სტერეოტიპები ჩვენს ცხოვრებაში” ბ) დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია გ) სავარჯიშო “ანდაზები”	75 ათასი
გავლილ მასალაზე რეფლექსია/ანალიზი		30 ათასი
	მონაწილეები ერთმანეთს უზიარებენ დღის განმავლობაში მიღებულ გამოცდილებას, განცდებსა და შთაბეჭდილებებს, საუბრობენ იმაზე, თუ რისი სწავლა შეიძლება ამ გამოცდილებიდან გამომდინარე და რას გამოიყენებენ სამომავლოდ	

II დღე

I სესია	ძალადობა	დრო 75 წელი
მიზანი	ცნების დადგენა/გააზრება	
აქტივობები და მიმდინარეობა	ტრენინგის პრეზენტაცია; სავარჯიშოები: “გაიხსენე შემთხვევა”, “კოლაჟი” ან ფილმი	
II სესია	ძალადობის ტიპები	75 წელი
მიზანი	ძალადობის სხვადასხვა გამოვლინების გააზრება; ძალადობის ტიპების განსაზღვრა; ძალადობრივი ქმედების დაძლევის გზების განსაზღვრა;	
აქტივობები და მიმდინარეობა	თეორიული პრეზენტაცია სავარჯიშოები: “გადაიყვანე შენს მხარეს”, “სტულპტურა”	
ს ა გ ი ლ ი		45 წელი
III სესია	არაძალადობა	75 წელი
მიზანი	არაძალადობის არსის დადგენა, არაძალადობრივი ქმედებების გაცნობა	
აქტივობები	დისკუსია სავარჯიშო: “არაძალადობრივი ქმედებები”	
IV სესია	ძალაუფლება	75 წელი
მიზანი	ძალაუფლების სხვადასხვა გამოვლინების აღმოჩენა; იმის გააზრება, თუ როგორ შეიძლება გადავიდეს ძალაუფლება ჩაგვრაში.	
აქტივობები	თეორიული პრეზენტაცია, სავარჯიშოები: ”ძალაუფლების სახეები”, ”ქანდაკება - ძალაუფლება სხვაზე”, დისკუსია	
გავლილ მასალაზე რეფლექსია/ანალიზი		30 წელი
<p>მონაწილეები ერთმანეთს უზიარებენ დღის განმავლობაში მიღებულ გამოცდილებას, განცდებსა და შთაბეჭდილებებს, საუბრობენ იმაზე, თუ რისი სწავლა შეიძლება ამ გამოცდილებიდან გამომდინარე და რას გამოიყენებენ</p>		

III დღე

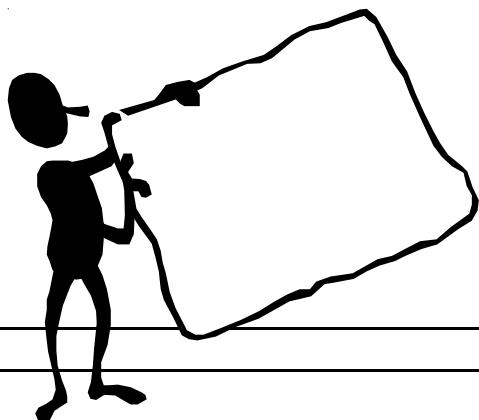
I სესია	გენდერული ძალადობა	დრო
მიზანი	გენდერული ძალადობის მიმართ მგრძნობელობის ამაღლება, პოტენციური შედეგების დანახვის და აღწერის უნარის განვითარება	75 წელი
აქტივობები და მიმდინარეობა	სავარჯიშოები: "მსხვერპლი და მოძალადე", "გენდერული ძალადობის შედეგები" მცირე ჯგუფებში მუშაობა, დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	
II სესია	გენდერული ძალადობის სელ შემწყობი ფაქტორები	
მიზანი	ენდერული ძალადობის მიზეზების და საფუძვლების გაცნობიერება. გაცნობიერდება ის პოტენციური ფაქტორები, რომლებიც ზრდის გენდერული ძალადობის რისკს	75 წელი
აქტივობები და მიმდინარეობა	სავარჯიშოები: "გენდერული ძალადობის მიზეზები", გენდერული ძალადობის "ხის" მოდელის გამოყენება, "გენდერული ძალადობის სელ შემწყობი ფაქტორები", "ძალადობა ჩვენს საზოგადოებაში", დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	
ს ა ს ლ ი		45 წელი
III სესია	გენდერული ძალადობის ფორმები	
მიზანი	გენდერული ძალადობის სხვა სახის ძალადობისაგან გამოყოფის უნარის განვითარება, გენდერული ძალადობის ფორმების მრავალფეროვნების გააზრება	75 წელი
აქტივობები	სავარჯიშო: "გენდერული ძალადობის ტიპები", დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	
IV სესია	ოჯახური ძალადობა	
მიზანი	ოჯახური ძალადობის, როგორც გენდერული ძალადობის გავრცელებული და სპეციფიკური ფორმის გაცნობიერება, პრევენციული სტრატეგიების გაცნობა	75 წელი
აქტივობები	ფილმის ჩვენება, დისკუსია, თეორიული პრეზენტაცია	
გავლილ მასალაზე რეფლექსია/ანალიზი		30 წელი
მონაწილეები ერთმანეთს უზიარებენ დღის განმავლობაში მიღებულ გამოცდილებას, განცდებასა და შთაბეჭდილებებს, საუბრობენ იმაზე, თუ რისი სწავლა შეიძლება ამ გამოცდილებიდან გამომდინარე და რას გამოიყენებენ სამომავლოდ		

საგარჯოშოები

- 0ნტერაქტიური სტაგლება
  - გენდერი
  - მალადობა
  - გენდერული მალადობა
- ადამიანის უფლებები

ინტერაქტიური სწავლების სავარჯიშოები

№1	
სახელი	გაცნობის საპარჯიშო
ხანძრდლივობა	35 წელი
მიზანი	ამ სავარჯიშოს შესრულებისას მონაწილეები შეეცდებიან, რაც შეიძლება უკეთ გაიცნონ ერთმანეთი.
სავარჯიშოს აღმოჩენა	<p>I მტაპი: მონაწილეები იყოფიან წყვილებად. წყვილებად დაყოფა რამდენიმეგვარად შეიძლება:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ უბრალოდ, მონაწილეები მეწყვილეებად ირჩევენ მის გვერდით მჯდომს.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ტრენერი წინდაწინ ამზადებს ფურცლებს (სიტყვების, ციფრების, ან გამოსახულებების წევილ-წყვილ ვარიანტს გააკეთებს პატარა ფურცლებზე, დაურიგებს მონაწილეებს და სთხოვს, ყველამ იპოვოს მეწყვილე: პირველმა პირველი, მეორემ მეორე ან ყვავილებმა, ცხოველებმა ერთმანეთი, ან გულებმა, სამკუთხედებმა ერთმანეთი...)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ოქმატიკის მიხედვით შერჩეულ გამონათქვამებს ან ანდაზებს ტრენერი ყოფს ორ ნაწილად და ცალ-ცალკე ფურცლებზე წერს და ისე ურიგებს მონაწილეებს. თითოეულმა უნდა იპოვოს საკუთარი ლექსის, ანდაზისა თუ გამონათქვამის მეორე ნაწილი.
	<p>II მტაპი: მას შემდეგ, რაც წყვილები ერთმანეთს იპოვიან, სთხოვეთ, რომ ერთმანეთის შესახებ გაიგონ შემდეგი ინფორმაციები (ეს ნუსხა თავადაც შეგიძლიათ შეადგინოთ, ოდონდაც ჩამონათვალი არ უნდა იყოს 3-4-ზე მეტი):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ სახელი, გვარი ▪ პროფესია ▪ საქვარელი საჭმელი ▪ პობი
	<p>III მტაპი: ყველა თავის მეწყვილეს წარუდგენს დანარჩენ მონაწილეებს.</p>
საჭირო მასალები	ფლიპჩარტი და მარკერები

№2	
სახელი	“კონსტიტუცია”
ხანძრდლივობა	10 წელი
მიზანი	მუშაობის შინაგანაწესის შემუშავება. მონაწილეებმა თავად უნდა გადაწყვიტონ, რამ შეიძლება შეუშალოთ ხელი ნაყოფიერ მუშაობაში.
საგარეოობრივი ფინანსი	ჯგუფური მუშაობა
საგარეოობრივი აღმოჩენა	<p>I პტაკი: ტრენერი აქეთებს “ქონსტიტუციის” იდეისა და საჭიროების პრეზენტაციას.</p> <p>II პტაკი: ფლიპჩარტზე, რომელიც მთელი ტრენინგის განმავლობაში კედელზე ეკიდება და მისი დარღვევის შემთხვევაში როგორც მონაწილეები, ისე ტრენერი მინიშნებას გააკეთებენ სწორედ მასზე გააკეთებენ, თითოეული მუხლი შემოთავაზებულია მონაწილეების მიერ (შეიძლება გამხნევებისა და ნიმუშის მიცემისათვის პირველი მუხლი ფასილიტატორმა დაწეროს).</p> <p>III პტაკი: თითოეულ მუხლს ასახელებენ მონაწილეები და ტრენერი (ან მუხლის ავტორი თავად), მიდიან და ფლიპჩარტზე წერენ. თითოეული მუხლი, მეტი სიცხადისათვის, დაიწეროს სხვადასხვა ფერის მარკერით.</p> <p>საგარეოობრივი გარიანტი:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ტრენინგი იწყება ზუსტად XX საათზე, მონაწილეებიც და ტრენერებიც დროულად ცხადდებიან. 2. მობილური ტელეფონები ვიბრო რეჟიმზეა გადაყვანილი. 3. პატივს კიერთ ყველას აზრს. 4. “ტვინის შტურმის” დროს არც ერთი მოხაზულება არ კრიტიკდება. 5. ყველა ატარებს დარიგებულ მასალებს (კ.წ. პუნდაუტებებს).
საჭირო მასალები	ფლიპჩარტი და მარკერები

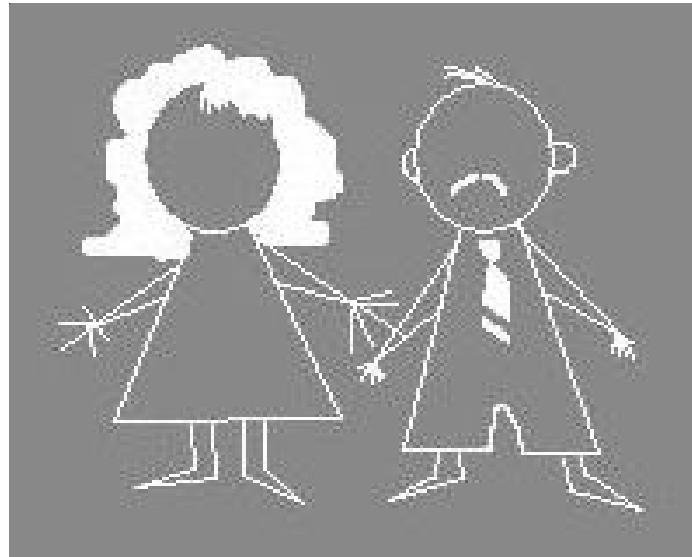
№3	
სახელი	ტრენერის პოზიცია
ხანძრძლივობა	75 წელი
მიზანი	ტრენინგი წარმოადგენს განსაკუთრებული სახის სწავლებას, რომელიც ინტერაქტიურ, მონაწილის გამოცდილებაზე დაფუძნებულ პროცესს გულისხმობს. მისი ეფექტურიანობა ტრენერისაგან გარკვეულ ცოდნას, ანუ ინფორმირებულობას, სწორ მიღომასა და უნარ-ჩვევებს მოითხოვს, ინტერაქტიური სწავლების ძირებული პრინციპების, ფასილიტირების სტილისა და ტრენინგის მეთოდების გაცნობას
	I მტაპი: ტრენერი მონაწილეებს ესაუბრება ინტერაქტიური სწავლების მეთოდებსა და მათ ეფექტურობაში ტრენერის როლზე.
საგარჯოებოს აღწერა	ტრენერი წერს შემდეგ სიტყვებს: “ტრენინგი” და “ტრენერი”. შემდეგ უხსნის მონაწილეებს, რომ ტრენინგი სწავლების ინტერაქტიურ პროცესს ეფუძნება, რომელიც ტრენერისა და ტრენინგის მონაწილეების ერთობლივ ძალისხმეულობას მოითხოვს. ტრენინგის დროს ტრენერი, ერთი მხრივ კარგად უნდა ერკვეოდეს საკითხები, მეორე მხრივ, შეკითხოს ჯგუფთან შეშაობა, აქტივობების წაყვანა, ჯგუფის მართვა.
	II მტაპი: მონაწილეებმა უნდა დაასახელონ სწავლების მათოვის ცნობილი მეთოდები. ოთახის სხვადასხვა კუთხეში განთავსებული ფლიპჩარტების გარშემო შექრებილი მცირე ჯგუფები მსჯელობებს მანამდე მათ მიერ დასახელებული მეთოდებიდან ერთ-ერთზე.
	III მტაპი: მცირე ჯგუფებში მუშაობის შედეგი ჯგუფის წარმომადგენელმა (სპიკერმა) უნდა წარუდგინოს მთელ ჯგუფს.
	III მტაპი: ტრენერი აჯამებს ყველა ჯგუფის მიერ წარმოდგენილ ნამუშევარს და საბოლოოდ აყალიბებს წარმოდგენილი მეთოდების არსეს.
	IV ეტაპი: მონაწილეები აგრძელებენ მცირე ჯგუფებში მუშაობას. ისინი 10-15 წთ-ის განმავლობაში ქმნიან ტრენერის პორტრეტს და შემდეგ წარადგენენ მთელი ჯგუფის წინაშე. მონაწილეებმა უნდა აღნიშნონ ის თავისებურებები და კომპეტენციები, რაც ტრენერისათვის უნდა იყოს დამახასიათებელი
საჭირო მასალები	ფლიპჩარტები და მარკერები

№4	
სახელი	ბუნდის შეკვრის საპარჯიშო
	“კვადრატი და სამკუთხედი”
ხანგრძლივობა	35 წელი
მიზანი	გუნდის შეკვრა
საპარჯიშოს აღწერა	<p>I მტაპი: გაყავით მონაწილეები ორ ჯგუფად და დააშორეთ ერთმანეთს. მიეცით ორივე ჯგუფს გრძელი თოკი. სთხოვეთ, რომ დახუჭონ თვალები და არ გაახილონ, სანამ ტრენერი არ დართავს ამის ნებას.</p>
	<p>II მტაპი: უთხარით ერთ ჯგუფს, რომ შეადგინონ კვადრატი, მეორეს – სამკუთხედი. ხაზი გაუსვით, რომ ერთობლივად და შემოქმედებითად იმუშაონ. თვალები დახუჭული ჰქონდეთ.</p>
	<p>III მტაპი: 2-3 წელის შემდეგ სთხოვეთ მონაწილეებს, რომ დარჩენ ადგილზე, გაახილონ თვალები და შეხედონ ფორმას, რომელიც შექმნეს. დასვით მონაწილეები და დაიწყეთ დისკუსია.</p>
	<p>შეკითხვები დასტურებისთვის:</p> <p>რას ფიქრობენ ამ საგარჯიშოზე?</p> <p>როგორ გრძნობნენ თავს საგარჯიშოს შესრულების დროს? რა რეაქციები გამოიწვია?</p> <p>რა გავლენა მოახდინა საგარჯიშოზ თითოეულზე ჯგუფზე?</p>
საჭირო მასალები	2 თოკი

№5	
სახელი	მეთოდების საპარჯიშო
ხანგრძლივობა	35 წელი
მიზანი	მონაწილეობის ცნობილი მეთოდების გარკვევა
საპარჯიშოს აღწერა	<p>I მტაპი: მოედ ჯგუფთან ტარდება პრეინსტორმინგი სწავლების მეთოდებზე. მონაწილეები ახდენენ იდეების გენერირებას იმის თაობაზე, თუ რა მეთოდები არსებობს სწავლების პროცესში.</p>
	<p>II მტაპი: ოთახის კუთხეებში ხდება 4 ფლიპჩარტის განლაგება ჩამონათვალიდან შერჩეული “ძირითადი” მეთოდების დასახელებით.</p>
საპარჯიშოს აღწერა	<p>III მტაპი: მონაწილეთა მცირე ჯგუფებს სთავაზობენ პრეზენტაციის მომზადებას მითითებული მეთოდის ირგვლივ. მონაწილეები განიხილავენ და წარადგენენ თითოეულს.</p>
საჭირო მასალები	2 თოკი

საგარჯოშოები ბენდერის საკითხებზე

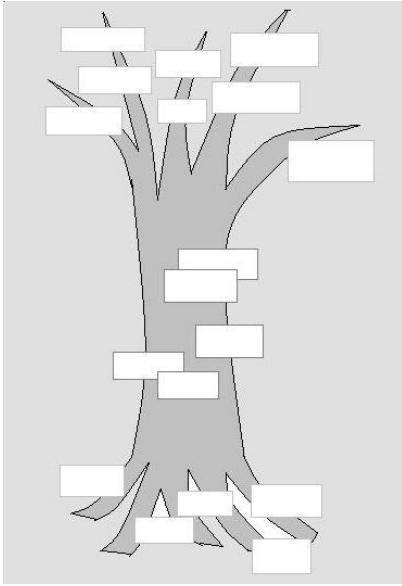
№6	
სახელი	სქისი/ბენდერი
ხანძრძლივობა	30 წეთი
მიზანი	ამ საგარჯოშოს შესრულებისას მონაწილეებს შესაძლებლობა ეძღვაოთ, კონკრეტული მაგალითების საფუძველზე გაიაზრონ გენდერსა და სქესს შორის სხვაობა.
	I ნტაპი: მონაწილეებს უნდა აუხსნან განსხვავება გენდერსა და სქესს შორის და დაურიგონ კითხვარი (იხილეთ დანართი №5).
	II ნტაპი: მონაწილეები პასუხების გრაფებში მონიშვნებს აკეთებენ იმის მიხედვით, თუ რომელი დებულება შეესაბამება გენდერის კვალიფიკაციას და რომელი – სქესისას.
საგარჯოშოს აღმერა	III ნტაპი: მას შემდეგ, რაც მონაწილეები მონიშვნებს გააკეთებენ, ტრენერი სწორ პასუხებს აჩვენებს.
	IV ნტაპი: შეაჯამეთ სწორი და არასწორი პასუხების რაოდენობა და გააანალიზეთ.
საჭირო მასალები	ამობეჭდილი დანართი

№7	
სახელი	შეუსატყვისეთ სიტყვა-თქმანი
სანბრძლივობა	15 წელი
მიზანი	მონაწილეებმა გაიაზრონ ის გენდერული სტერეოტიპები, რომლებიც არსებობს ხალხში.
	I მტაპი: დაწერეთ თითოეული გამოთქმის ერთი ნახევარი და მეორე ნახევარი ცალკე ფურცლებზე და დაურიგეთ მონაწილეებს. უთხარით მონაწილეებს, რომ ამ ფურცლებზე გამოთქმების (სიტყვა-თქმების) მხოლოდ ნახევრებია და სთხოვეთ, რომ იპოვონ შესატყვისი ნახევარი.
საგარჯომოს აღწერა	II მტაპი: როდესაც წყვილები იპოვიან ერთმანეთს, უნდა დადგნენ ერთად. სთხოვეთ, წაიკითხონ მიღებული გამოთქმა და ოქვან, თუ რას ნიშნავს თითოეული სიტყვა-თქმა. თუ გაუჭირდათ აზრის გამოცნობა, დაეხმარეთ.
	III მტაპი: გაუძეხით დისტუსიას იმაზე, თუ რატომ ჩნდება ასეთი აზრები და რა როლებს და დამოკიდებულებებს განსაზღვრავს მათი არსებობა.
	სიტყვა-თქმანი:
	1. მამაკაცი, რომელიც თავის ცოლს ეხმარება, მისი მონაა (გამოთქმა ინდოეთიდან)
	2. უპატრონო სახლი იგივეა, რაც უქმრო ქალი (შუმერული ანდაზა)
	3. მშიშარა ბიჭმა ხელზე სამაჯურები უნდა ატაროს (ინდოეთი)
	4. კინც ქალს დაუგდებს ყურს, მოსაგალს ვერ ედიორ ხება (ზამბია)
	5. ქალის აღგილი სამზარეულოშია (აშშ)
	6. კაცი მანქანაა, ქალი – მანქანის საღვრო (აზიური ქვეყანა)
	7. მახინჯი ცოლის ქმარს გადგიძების ეშინია (პრაზილია)
	8. ქმარი თავია, ცოლი – კისერი (ეს გამოთქმა ყველგან გვხვდება)
	9. ქალის სიმორცეები ქვეყნის ფასია, კაცის სიმორცეები კვერცხის ფასია (ქართული გამოთქმა)
	10. კაცი, რომელიც ომში არ წავა, თავზე ლენაქი უნდა დაიხუროს (ქართული)
	11. ღერაკაცი – თმაგრძელი და ჭკუამოკლე (ქართული)
	12. გოგოს დაბადება ოჯახის გაღარიბებაა, ბიჭის დაბადება კი – გამდიდრება (არაბეთი)
საჭირო მასალები	ჯამი/შეთი; ცალკე ამონტილი. ანდაზების ნაწილები

№8	
სახელი	სტერეოტიპები
ხანგრძლივობა	35 წელი
მიზანი	<p>ამ საგარჯოშოს შესრულებისას მონაწილეები მიზნის მისაღწევად შეეცდებიან, გამოიყენონ ის სტერეოტიპები, რაც საზოგადოებაში არსებობს.</p> <p>გენდერული სტერეოტიპების სხვადასხვა გამოვლინების გამოხატვა და მათ მიმართ მონაწილეობა დამოკიდებულების განსაზღვრა;</p>
	<p>I ეტაპი: მონაწილეები დაიყოფიან ორ ჯგუფად. თითოეული ჯგუფი ირჩევს ერთ წარმომადგენელს, რომელიც ტრენერისაგან იღებს დავალებას.</p>
საპარჯიშოს აღწერა	<p>II ეტაპი: ტრენერი ორივე წარმომადგენელს ჩუმად აძლევს დაგალებას, გამოსახონ ამა თუ იმ პროფესიის/ტიპის ადამიანი (დირექტორი, სპორტსმენი, მასწავლებელი, მშობელი, მეცნიერი, მრეცხავი, შვილი, გამყიდველი...)</p>
	<p>III ეტაპი: ჯერ ერთი და შემდეგ მეორე წარმომადგენელი საკუთარ გუნდს ხმის ამოუღებლად უხსნის ნახატის საშუალებით. ამოცნობის პროცესში იწერება ქულები.</p>
	<p>III ეტაპი: შეჯიბრის დასრულების შემდეგ ჯერ წარმომადგენელებმა და შემდეგ ჯგუფებმა უნდა უპასუხონ შემდეგ შეკითხვებს:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ რატომ გამოსახეთ ამ ტიპის ადამიანი ამ სქესის? ▪ რა მოხდებოდა, თუკი სხვა სქესის ადამიანს დახატავდით?
საჭირო მასალები	ფურცელი და მარკერი ნახატის შესასრულებლად

№ 10	
სახელი	რატომ/რატომ/რატომ
ხანგრძლივობა	40 წელი
მიზანი	<p>სტერეოტიპული მიდგომებისაგან გასათავისუფლებლად მათი ეჭვავებ დაყენება.</p> <p>როგორ გამოვიყენოთ სიტყვა „რატომ“ რაც შეიძლება ავექტურად (ნიმუშად იხილეთ დანართი № 6);</p> <p>I ეტაპი: ჯგუფი ასახელებს და ტრენერი ფლიპჩარტზე წერს რეგიონში არსებული გენდერული ტრადიციების ნუსხას.</p> <p>II ეტაპი: მონაწილეები იყოფიან წყვილებად და თითოეული წყვილი ირჩევს თითოეულ ტრადიციას საერთო ნუსხიდან. როდენ ერთი იქნება ამ ტრადიციის დამცველის როლში და მეორე დასახამს 5 შეკითხვას კითხვით „რატომ“. პირველი ცდილობები, გაამართლოს არსებული ტრადიცია, მეორე ცდილობები, ეჭვი შეიტანოს ამ ტრადიციის მართებულობაში.</p> <p>III ეტაპი: წყვილები როგორ ების ცდილიან და ახლა ის, ვინც იცავდა ტრადიციას, დასკამს შეკითხებს კითხვით „რატომ“ და მეორე შეეცდება, გაამართლოს. კითხვა-პასუხი მიმდინარეობს წყვილებში/მთელი ჯგუფის წინაშე</p> <p>IV ეტაპი: შეაჯამეთ მთელი პროცესი მთელ ჯგუფთან ერთად. უპასუხონ კითხვებს:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ როდის გაუჭირდათ ტრადიციის დაცვა უკალაზე მეტად? ▪ როდის გაუჭირდათ კითხვების დასმა კველაზე მეტად?
საჭირო მასალები	ფლიპჩარტი
საჭირო მასალები	

№9	
სახელი	გენდერული სტარეოტიპები II
ხანძობლივობა	35 წელი
მიზანი	გენდერული სტარეოტიპების გამოვლენა და გაცნობიერება სტარეოტიპის შემზღვდავი ზემოქმედების გამოვლენა შიდა ჯგუფური ნდობის განმტკიცება
	I ტაპი: დაყავით მონაწილეები წევილებად. სამი წელის განმავლობაში მათ უნდა გაისხენონ (თუ ასეთს პქონდა ადგილი) ამბავი, როდესაც მათ შეექმნათ დაბრკოლება მათი განზრახვის /მიზნის განხორციელებაში, იმის გამო, რომ იყვნენ ქალები/ქაცები (ბიჭი/გოგო).
	II ტაპი: თავდაპირველად წევილის ერთი წევრი უვაება მეორეს, ხოლო ეს უკანასკნელი უსმენს და შემდეგ უნდა შესაფასოს, იყო თუ არა ეს გენდერული სტარეოტიპი, რა სახის და როგორ შეიძლება მისი სიტყვიერად ჩამოყალიბდა. შემდეგ იგივე კეთდება მეორე მეწევილის მიმართ (სულ 10 წელი)
საგარეულოს აღმოჩენა	რჩევები ვასილიტატორისთვის:
	პეიონერი პირველი წევილის პირველ წევრს, თუ რა იდეა/შეხედულება/ქცევა იყო მათი მეწევილისთვის შემზღვდავი (არ მოაყოლოთ მთელი ისტორია, თუ ამის აუცილებლობა არ არის, ჩაიწერეთ მთელოდ განზოგადებული იდეა, რომელიც ამ ხელშეკრულების უკან იმაღლება, მაგალითად, „ქალი არ უნდა მუშაობდეს სახლიდან მოშორებით” ან “ოჯახში შემომტანი აუცილებლად კაცი უნდა იყოს” ან “გოგონამ არ უნდა ითამაშოს ფეხბურთი”. პეიონერი მეორე წევრს პირველზე და ასევე ჩაიწერეთ ფლიპჩარტზე გამოყითხეთ ყველა წევილი და გააკეთოთ შეხედულება/ქცევების ჩამონათვალი.
	საგითხები დისკუსიისათვის
	რა არის საერთო ჩამოთვლილ შეხედულებები?
	რას ეხება თითოეული, ადამიანის თვისებებს, უნარებს, როლებს თუ ვუნერებებს?
	რა შედებებს იწვევს ასეთი შეხედულების არხებობა?
	შეაჯამეთ და უთხარით, რომ ჩამოთვლილი წარმოადგენს გენდერულ ხელშეკრულების.
	განხაზღვრეთ, რა არის გენდერული სტარეოტიპები
	გენდერული სტარეოტიპი არის საზოგადოდ გავრცელებული და ხშირ შემთხვევაში არასწორი შეხედულებები იმის თაობაზე, თუ როგორი თვისებები, შესაძლებლობები, ქცევა, ხოციალური როლი და პასუხისმგებლობა ახასიათებს როგორც ქალებს, ისე მამაკაცებს. გენდერული სტარეოტიპი მამაკაცს მიაწერს აქტიურ, შემოქმედებით და აგრესიულ ბუნებას, ხოლო ქალებს – პასიურ და ემოციურ ბუნებას. ამის მიხედვით იყოფა კიდევ საქმიანობათა სახეებიც, ხოჯახო ვუნერებიც და ხოციალური ხტატუხიც.
საჭირო მასალები	

სავარჯიშოები გენდერული ძალადობის საკითხებზე

№11	
სახელი	ძალაუფლება
ხანგრძლივობა	45 წელი
მიზანი	<p>ამ მეცადინეობაზე მონაწილეები საკუთარ გამოცდილებაზე დაყრდნობით გაეცნობიან ძალაუფლების სხვადასხვა სახეს. გაკეთდება სავარჯიშო “ძალაუფლება სხვაზე” საილუსტრაციოდ.</p> <p>ძალაუფლების სხვადასხვა გამოვლინების აღმოჩენა; იმის გააზრება, თუ როგორ შეიძლება გადავიდეს ძალაუფლება ჩაგვრაში.</p>
საპარჯიშოს ფიზიკი	ლექცია, დისკუსია, ინდივიდუალური მუშაობა, არავერბალური სავარჯიშო
საპარჯიშოს აღწერა	<p>I ეტაპი: მონაწილეებმა უნდა გაიხსენონ ის სიტუაცია, როცა იგრძნეს, რომ ჰქონდათ ძალაუფლება (5-წელიანი ინდივიდუალური დავალება)</p> <p>II ეტაპი: მონაწილეებმა უნდა უპასუხონ კითხვას: რას ეფუძნებოდა ეს ძალაუფლება?</p> <p>III ეტაპი: ფასილიტატორი კიდებს წინასწარ მომზადებულ ფლიპჩარტს ძალაუფლების სახეების ჩამონათვალით და სთხოვს თითოეულ მონაწილეს, მოყვნენ თავიანთი შემთხვევა, მივიდნენ და გარსკვლავით აღნიშნონ, თუ ძალაუფლების რომელ სახეს ჰქონდა მათ შემთხვევაში აღგილი (ჩამონათვალი იხილეთ დანართში №3). სოციალურმა ფსიქოლოგებმა ფრენჩმა და ბერტრამ რაგენმა შეიმუშავეს ძალაუფლების ეს სქემა, რომელიც უჩვენებს, თუ 5 კატეგორიიდან რომელ წეაროს ეფუძნება ძალაუფლება.</p> <p>IV ეტაპი: ფასილიტატორი უნდა დაეხმაროს ძალაუფლების ფორმის იდენტიფიკაციაში.</p> <p>V ეტაპი: ფასილიტატორი აჯამებს ჩამონათვალს: პირველი შთაბეჭდილებები; ყველაზე ხშირად გამოყენებული ძალაუფლების ფორმები.</p>
საჭირო გასაღები	ფლიპჩარტი, ძალაუფლების ტიპების ჩამონათვალი, მარკერები

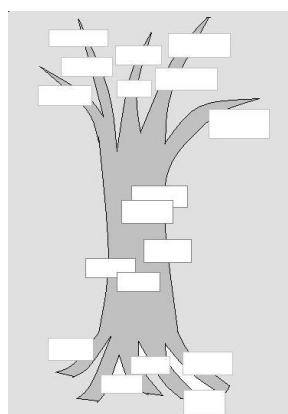
№12	
სახელი	ძალაუფლების ქანდაკება
ხანგრძლივობა	10 წეთი
მიზანი	<p>ამ საგარჯიშოს შესრულებისას მონაწილეები გუნდური მუშაობის საფუძველზე მოახდენენ ძალაუფლების სხვადასხვა სახის დემონსტრირებას არავერბალური საშუალებებით.</p> <p>ძალაუფლების სხვადასხვა გამოვლინების გამოხატვა და მათ მიმართ მონაწილეთა დამოკიდებულების განსაზღვრა;</p>
საგარჯიშოს ტიპი	გუნდური მუშაობა, არავერბალური საგარჯიშო, დისკუსია
	I ეტაპი: მონაწილეები უნდა დაიყონ 5 მცირე ჯგუფად. დაყოფის ხერხებს ირჩევს თავად ფასილიტატორი.
საგარჯიშოს აღწერა	II ეტაპი: დაგალება ექლევათ, შექმნან სკულპტურული კომპოზიცია, რომელიც ილუსტრაციას გაუკეთებს ძალაუფლების ფორმას – “ძალაუფლება ვინმეზე” (5 წეთი)
	III ეტაპი: თითოეულმა ჯგუფმა უნდა აჩვენოს თავისი ქანდაკება. პრეზენტაციის რიგს განსაზღვრავს თვითონ ფასილიტატორი. ჯგუფებმა, სკულპტურის პრეზენტაციის შემდეგ, სათითაოდ უნდა ახსნან, რას გამოხატავს ფიგურა.
	IV ეტაპი: აირჩიეთ სკულპტურა, რომელიც ყველაზე წარმატებით გამოხატავს “ძალაუფლებას ვინმეზე” და სოხოვეთ დანარჩენებს, თუ როგორ შეიძლება გადავიდეს ძალაუფლება ძალადობაში სკულპტურაში ერთი ცელიდების შეტანით. დაეხმარეთ მონაწილეებს იდეებით.
	V ეტაპი: შეაჯამეთ საგარჯიშო იმის თქმით, რომ ბოროტად გამოყენებული ძალაუფლება გენდერულ ძალადობას უხსნის გზას

№13	
სახელი	ძალადობა: “ბაიხსენე შემთხვევა”
ხანგრძლივობა	20 წეთი
მიზანი	ამ მეცადინეობაზე მონაწილეები შეეცდებიან, გააანალიზონ, რამდენად ყოველდღიური შეიძლება იყოს ძალადობის შემთხვევები ჩვენ გარშემო.
საგარჯიშოს აღწერა	I ეტაპი: მონაწილეები იყოფიან წყვილებად და ერთმანეთს უყვებიან შემთხვევებს, როდესაც თავად იყვნენ ძალადობის მსხვერპლი ან შემთხვევის მოწმე.
	II ეტაპი: წყვილებში მოყოლილი ისტორიებიდან თითო გამოაქვთ დიდი ჯგუფის წინაშე დისკუსიისათვის.
	III ეტაპი: ტრენინგი აჯამებს და აკეთებს სხვადასხვა ფორმის ჩამონათვალს.
საჭირო მასალები	ფლიპჩარტი

№ 14	
სახელი	მსხვერპლი და მოძალადე
ხანძრძლივობა	30 წელი
გთხოვთ	<p>ამ სავარჯიშოს შესრულებისას მონაწილეები განასხვავებენ ცნებების – “მოძალადისა” და “მაღალადობის მსხვერპლის” მნიშვნელობას. მონაწილეები გაარკვევენ, თუ ვინ შეიძლება აღმოჩნდეს “მოძალადისა” თუ “მაღალადობის მსხვერპლის” როლში.</p>
	<p>I მტაპი: დაწერეთ სიტყვა “მოძალადე”. ახსენით, რომ მოძალადე არის ადამიანი, რომელიც სხადის ძალადობრივ ქცევას. ძალადობას შეიძლება ახორციელებდეს ერთი ან მეტი ადამიანი.</p>
	<p>II მტაპი: სთხოვთ მონაწილეებს, ჩამოწერონ იმათი სია, ვინც შეიძლება გახდეს მოძალადე – არა კონკრეტული სახელი, არამედ ადამიანთა ტიპები. ჩაიწერეთ პასუხები იქმდე, ვიდრე არ შედგება გრძელი სია (ეს შეიძლება გაკეთდეს მცირე ჯგუფებში ან ერთ ფლიპჩარტზე ტრენერის დახმარებით). ჩამონათვალი დაახლოებით ასეთი გამოდის:</p>
საგარჯოებოს აღმოჩენა	<ul style="list-style-type: none"> ▪ პარტნიორი, მუზლუკ ▪ მახწავლებელი, ავტორიტეტული ადამიანი, პოლიტიკოსი ▪ პოლიცია, ხამბეჭრობელი, მშეიღვინებულებელი ▪ უცნობები ▪ ნათესავები ▪ თემატიკური, კონკრეტული აქტერი ▪ ნებისმიერი, ვისიც ძალაუფლება აქვთ <p>III მტაპი: ვაკითხებით ჯგუფს: რა აქვთ ამ ადამიანებს საერთო?</p>
	მთავარი მახასიათებელი ისაა, რომ მათ მსხვერპლით მიმართებაში რეალური ან წარმოსახული ძალაუფლება აქვთ, მათ უფრო მაღალი პოზიცია აქვთ და ისინი იდგენ გადაწყვეტილებებს.
	განვსაზღვროთ მოძალადე. განსაზღვრება დაახლოებით ასეთი იქნება: მოძალადე არის ადამიანი, ჯგუფი ან ინსტიტუცია, რომელიც იწვევს ან ხელს უწყობს ძალადობას, პიროვნების ან პიროვნებათა ჯგუფის ხელყოფას.
	<p>IV მტაპი: გაიმეორეთ იგივე პროცედურა სიტყვა “მსხვერპლის მიმართ”. ვინ შეიძლება იყოს მსხვერპლი</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბაგზები, უმეთვალყურეოდ მყოფი ბაგზები, ნაშვილები ბაგზები • ქალები, ქალების სოციალური უძნის და მდგრამარჯობის • ქალები, რომლებიც მარტო გადაადგინდებიან, მამაკაცთა მფარველობის გარეშე • მარტოხლა ქალი, უმამაკაცო უჯახები • ქაზღულები ქასაძლებლობების ქალები და მამაკაცები • ქაონომიკურად შეჭირულებული ადამიანები • ახალგაზრდა თანამშრომელები, ხტუფენტები, • კონკურენტი თუ რელიგიური ჯგუფების წარმომადგენლები • უთავშეაფროდ დარჩენილები, დენილები, ლიტოლისები
	<p>V მტაპი: ხაზი გაუსვით, რომ გენდერული ძალადობის პროცესში, ხულ მცირე, ორი ადამიანია ჩართული: ადამიანი, ვინც ამ ქვევას სხადის და ადამიანი, რომლის მიმართაც ჩადენილია ეს ქცევა, ამიტომ კველა პრევენციული ქმედება ორივეზე – პოტენციურ მოძალადეზე და პოტენციურ ძალადობის მსხვერპლზე უნდა იქნეს მიმართული.</p>
საჭირო გასაღები	ფლიპჩარტი და მარკერები

№ 15	
სახელი	ბენდერ ული ქალადობის ფიკები
სანბრძლო 039 ბა	45 წელი
გ0ზან0	<p>სავარჯიშოს შესრულებისას მონაწილეები გაეცნობიან გენდერული ძალა ადობის განსხვავებულ ხახებს, გამოიყენებენ თვალ საჩინოებას ("ხე"), რომელიც ადამიანთა უმრავლესობას დიდი ხანი ემახსოვრება.</p> <p>გაიზარდოს ცოდნა გენდერული ძალა ადობის ხევადასხვა ფორმის შესახებ, რომელსაც შეიძლება? ქონდეს ადგილი</p> <p>გაიზარდოს უნარი გენდერული ძალა ადობის ამოცნობისა და მისი გამოყოფისა სხვა სახის ძალა ადობებისაგან.</p>
	I მტავი:
სავარჯიშოს აღმოჩენა	<p>1. მონაწილეები უნდა მოიყვანოს გენდერული ძალა ადობის რამდენიმე მაგალითი, დისკუსია მაშინ შეიძლება დასრულდეს, როცა შეგროვდებ 5-8 მაგალითი, რომელიც მოიცავს 2 ეტაპზე მოყვანილი ძალა ადობის 5 ვორმას.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ადამიანის უნდა მაგალითები: გაუმატებულებაზე, ოჯახურ ძალა ადობაზე, ხელსუალურ გენდერული ძალი და ა.შ. ▪ შეიძლება ზოგიერთი მონაწილეები მოიყვანოს მაგალითები, რომელებიც არ მიეკუთვნება გენდერულ ძალა ადობას, მაგალითით, ბავშვის ცემა. ახერ შემთხვევაში ტრენინგი აჩვენებს მსჯელობას და უბრუნველება გენდერული ძალა ადობის განმარტებას და შეახენებს მონაწილეებს, რომ არ ხერობს მრავალ გვარი ძალა ადობა და რომ მკაფიო ხაზის გაყლება გენდერულ ძალა ადობასა და სხვა ძალა ადობებს შორის ძნელია. რეაგირების ფორმებიც ხაქმარისად მხვავია, თუმცა აქ კურადღება ხეროვნების გენდერულ ძალა ადობაზე უნდა გამახვილდება. <p>2. ტრენინგი ჩამოწერს ძალა ადობის შემდეგ ფორმებს ხის დეროზე და მონაწილეები განსაზღვრავენ, თუ სად მოთავსდება მოყვანილი მაგალითები:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ხელსუალური ▪ ვიზუალური ▪ ემოციური/ენერგეტიკური ▪ ემონომიკური ▪ ხოციალური ▪ ტრადიციული (ძალა ადობის შემცველი ტრადიციული კრაქტიკები) <p>3. აუსახვით, რომ ეს არის გენდერული ძალა ადობის ხე და რომ მას აქვს ფეხები, დერო და ტორები. დერო წარმოადგენს გენდერული ძალა ადობის ტიპებს. მოგვიანებით ფეხების და ტორების განვიხილავთ.</p>
	II მტავი:
	<p>1. მონაწილეები უნდა დაიყონ 5 მცირე ჯგუფად, თითოეულ ჯგუფი მიეცემა გენდერული ძალა ადობის თითოეული მსჯელობისათვის.</p> <p>2. ჯგუფი ტანინის ტეურმის მეთოდით ჩამოაფალი ძნელების გენდერული ძალა ადობის მაგალითების (დავალ ების შესრულებას დასჭირდება 20 წელი).</p> <p>3. თითოეული ჯგუფი საკუთარ ნამუშევარს დაიტანს პოსტერზე და მუშაობის დასრულების შემდეგ ნამუშევარს კედელზე მიამაგრებენ. ჯგუფის წარმომადგენელი უპასხებს კითხებზე.</p> <p>4. ყველა მონაწილე ათვალიერებს გაპრულ პოსტერებს (ე.წ. გამოფენის დათვალიერება), კითხულობენ სხვა ჯგუფების ნამუშევრებს და არჩევენ პლაკატას დარჩენილ ჯგუფის წევრთან კრთად. გამოფენის პროცესი გრძელდება 5-10 წელი, ტრენინგი კურადღებით ადგნებს პროცესს თვალი კურსს.</p> <p>5. მონაწილეები ბრუნდებიან საკუთარ ადგილებზე. ტრენინგი სვამს სადისკუსიო შეკითხებებს.</p> <p>იყო თუ არა ჩამოთვალი იღები, რომელიც თქვენ გამოიყენეთ?</p> <p>რამეთ ხომ არ გაგარებით?</p> <p>გენდერული ძალა ადობის რომელი მაგალითები გამოიყენდეთ?</p> <p>6. ახლა დაურიგეთ კენდაუტი, რომელიც თქვენ გაამზადეთ და მიეცით დრო, რომ თვალი შეავლოს ინფორმაციას. დატვეთ დამაგრებული ფლიპჩარტი შემდეგი მეცადინეობისთვის.</p>
საჭირო გასაღები	ვლინართი და გარკვევები, ბენდერული ძალა ადობის გაბალითები (შემთხვევების ნუსხა); ვურცელ დახატული გარტიზი ხე ვასხვათ, დაროვანითა და ტორებით ისახ, რომ საგარისი ადგილი იყოს გათვალისწინებული და გამოიყენებისთვის.

№16	
სახელი	ბენდურული ქალადობის მიზანები და ხელისშემზრდები ფაქტორები
ხანგრძლივობა	20 წელი
მიზანი	ამ საგარჯიშოს შესრულებისას გამოვლინდება სხვადასხვა ტიპის გენდერული ძალადობის საფუძვლები და მიმოიხილება ხელისშემწყობი ფაქტორები. ეს საგარჯიშო მოამზადებს ნიადაგს შემდგენ საგარჯიშოსათვის, რომელიც ძალადობის პრევენციას შეეხება. გაიზრდება ცოდნა გენდერული ძალადობის მიზეზების შესახებ. გაცნობიერდება ის პოტენციური ფაქტორები, რომლებიც გენდერული ძალადობის რისკს ზრდის.
საგარჯიშოს აღჭრა	I ეტაპი: ტრენინგი მონაწილეებს უხსნის გენდერული ძალადობის მიზეზებსა და გამომწვევე ფაქტორებს (იხილეთ დანართი)
საგარჯიშოს აღჭრა	II ეტაპი: წინა საგარჯიშოში გამოყენებული “ხის” გამოსახულებაზე დაკვირვებით ტრენინგი ცდილობს, მონაწილეებისაგან კითხვების მეშვეობით ამოიღოს ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რა შეიძლება იყოს გენდერული ძალადობის მიზეზები და ხელისშემწყობი ფაქტორები. მონაწილეები პასუხებს წერენ “ხის” ფესვებში. ტვინის შტურმით მონაწილეები ავსებენ ფესვებში არსებულ სივრცეს იქამდე, ვიდრე არ გავლენ იმ ნუსხაზე, რომელიც მითითებულია დანართში №9. ფასილიტატორს შეუძლია დაეხმაროს იდეებით.
	III ეტაპი: ტრენინგი ეკითხება მონაწილეებს, განსაზღვრონ განსხვავება გენდერული ძალადობის საფუძვლებსა და ხელისშემწყობი ფაქტორების შორის. განსხვავებების მნიშვნელობას ნათელი შეუძლია მოჰყონოს დისკუსიამ.
	IV ეტაპი: ტრენინგი უბრუნდება “ხის” გამოსახულებას და ფესვებში განსხვავებული ფერის მარკერით შემოხაზვს ყველა იმ მინაწერს, რომელიც მიზეზის კატეგორიას განეკუთვნება.
საჭირო მასალები	წინა საგარჯიშოში გამოყენებული “ხი”. ვლიპჩარტები, მარპერები

№17	
სახელი	ვაძტები გენდერულ ქალადობაზე
ხანძრძლივობა	35 წელი
მიზანი	<p>ამ სავარჯიშოს შესრულებისას მონაწილეები ინდივიდუალური დაკვირვების საფუძველზე მოახდენენ ძალადობის სხვადასხვა სახის შესწავლას.</p> <p>ძალაუფლების სხვადასხვა გამოვლინების გამოხატვა და მათ მიმართ მონაწილეობის დამოკიდებულების განსაზღვრა;</p>
	<p>I ეტაპი: ძალადობის ფორმებისა და შედეგებზე საუბრის შემდეგ მონაწილეებს ურიგდებათ კითხვარი რომელიც მოცემულია დანართში. ცხრილის შესავსებად (იხილეთ დანართი №7).</p>
საგარჯიშოს აღწერა	<p>II ეტაპი: მონაწილეები პასუხების გრაფებში მონიშვნებს აკეთებენ იმისდა მიხედვით, თუ რომელი დებულება შეესაბამება სიმართლეს და რომელი არა. ზოგი გრაფი მოითხოვს ჩამონათვალის გაკეთებას, ზოგიც – განმარტების მიცემას.</p>
	<p>III ეტაპი: მას შემდეგ, რაც მონაწილეები მონიშვნებს გააკეთებენ, ტრენერი სწორ პასუხებს აჩვენებს.</p>
	<p>IV ეტაპი: შეაჯამეთ სწორი და არასწორი პასუხების რაოდენობა და გააანალიზეთ.</p>
საჭირო გასასასხვა	ამობეჭდილი დანართი
№18	
სახელი	გენდერული ძალადობის შედეგები
ხანძრძლივობა	30 წელი
მიზანი	<p>გენდერულ ძალადობას მრავალი, ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული, ფსიქოლოგიური და სოციალური შედეგი მოჰყვება მსხვერპლისთვის. ეს სავარჯიშო ნათელს მოძველების ამ შედეგებს და მათ მოქმედებას დეტალურად განიხილავთ. ამით მონაწილეები გაიგებენ, თუ რა არის გადაუდებელი საჭიროება მსხვერპლის დასახმარებლად. პოტენციური შედეგების აღწერა გენდერული ძალადობის სხვადასხვა სახისთვის</p>
	<p>I ეტაპი: ტრენერი ფლიპჩარტზე ჩამოწერს გენდერული ძალადობის შედეგებს და ზემოქმედების მაგალითებს.</p> <p>მონაწილეებმა უნდა მოიყვანონ საკუთარი მაგალითები.</p> <p>გამოყენებული უნდა იქნეს სხვადასხვა ფერის მარკერი ჯანმრთელობის და ფსიქოლოგიური შედეგებისთვის. უნდა მოხდეს სხვა მაგალითების განხილვაც, რათა გაკუთდეს ყველა შედეგის ჩამონათვალი, რომელიც დისკუსიის დროს უნდა იქნეს განხილული.</p>
საგარჯიშოს აღწერა	
	<p>II ეტაპი: “ძალადობის ხეს”უნდა მიეწეროს ძირითადი მაგალითები ტოტებზე.</p>
	<p>III ეტაპი: სავარჯიშო უნდა დასრულდეს იმის ხაზგასმით, რომ გენდერული ძალადობა უშუალო კავშირშია ჯანმრთელობის გაუარესებასა და ფსიქოლოგიურ პრობლემებთან. სადისეკუსიო საკითხები იხილეთ თავში “გენდერული ძალადობის შედეგები”.</p>
საჭირო გასასასხვა	“ძალადობის ხე”. ვლინართები, მარკერები

№ 19	
სახელი	ფილმი “ბალადობა დანაშაულია”
ხანძრძლივობა	75 წუთი
გზაცადები	არაძალადობრივი მიღებობების განხილვა I ეტაპი: ფილმის ჩვენება.
	II ეტაპი: დაყავით ჯგუფი 3 მცირე ჯგუფად და თითოეულს დაურიგეთ შეკითხვები ყველა ერთად ან, თუ დრო შეზღუდულია, დაყავით შეკითხვები და მიეცით თითოეულ ჯგუფს 3-4 შეკითხვას. მიეცით ჯგუფებს 15 წუთი, რომ განიხილონ მცირე ჯგუფებში და დაწერონ პასუხები.
სავარჯიშოს აღმოჩენა	შეკითხვები: 1. ჩვენ ვამბობთ, რომ ოჯახური ძალადობა არ ეხება მხოლოდ მასში უშუალოდ ჩაბმულ ადამიანებს. • კის ეხება ძალად? • რატომ ეხებათ მათ? • რას წარმოადგენს ოჯახური ძალადობა ამ ადამიანებისა თუ ჯგუფებისთვის?
	ეს შეკითხვა შეგიძლიათ შემდგომ დაამუშავოთ. მაგალითად, დახირვეთ ცლიპჩარტზე შეაგენერირეთ მას და ჩატარეთ მას დამობის ან ჯგუფი, რომელსაც ეს ეხება. შეკითხვეთ „ოჯახური ძალადობის წრე“ „აქტორებთან“ და შეკითხების ხაზზე დაწერეთ ის, თუ რას ნიშნავს ამ ჯგუფისთვის/ადამიანისთვის ოჯახური ძალადობა, მაგალითად, თუ ესაა ოჯახში მცხოვრები ბავშვები, დამოკიდებულებები შეიძლება იყოს „მუდმივი შიში“ და ა.შ. იდეები აკრიფეთ ჯგუფიდან, თქვენ მხოლოდ დაეხმარეთ გაფორმებაში. მიღებული დამოკიდებულებებითა სიმრავლით თქვენ შეგიძლიათ ისაუბროთ ძალადობის შედეგებზე ან პრევენციის მრავალფეროვან შესაძლებლობებზე. ასევე დამოკიდებულებებიდან შეიძლება გაკეთდეს ანალიზი, თუ რატომ არის არაეფექტური აქამდე არსებული სტრატეგიები.
	2. ჩვენ ვამბობთ, რომ ოჯახური ძალადობა არ არის დამიკიდებული ეპონომიკურ, ნაციონალურ ან კულტურულ ფაქტორებზე. როგორ გეხმით ეს?
	3. „დედაშენი გაგიფდა, ის მაიძულებს, მე ასე მოვიქცე“ – რას ცდილობს ამით მოძალადე? როგორ აღიქვამს და ლაპარაკობს მოძალადე თავის მიერ განხორციელებულ ძალადობაზე?
	4. რისთვის ხორციელდება ოჯახური ძალადობა? ამ კონკრეტულ შემთხვევაში? ზოგადად?
	5. რა გზით ახორციელებს მოძალადე ძალადობას ოჯახში?
	6. რა ფაზებისგან შედგება ოჯახური ძალადობის ციკლი? აღწერეთ ეს ფაზები ფილმზე დაყრდნობით
	• მზარდი დაძაბულობა • მწვავე ვაზა • მოჩვენებითი სიმშვიდის ვაზა
	1. რატომ რეაგირებს პოლიცია ასე (როგორც მოთხრობილი იყო ფილმში)? გააკეთოთ მიზენების ჩამონათვალი
	2. დედა ეუბნება: ”თქვენი პრობლემა თქვენ თვითონ უნდა მოაგენტოთ“
	3. რას ფიქრობთ ამის შესახებ?
	4. უნდა ჩაერიოს თუ არა გინე თჯახური ძალადობის შემთხვევის დროს?
	5. ვინ შეიძლება ჩაერიოს?
	6. რატომ შეიძლება, რომ ქალი არ ტოვებდეს მოძალადე ქმარს?
	7. ”თუ ქალს სცემენ, მან ეს დაიმსახურა“. რას გამოიწვევს, თუ ამ შეხედულებას გავიზიარებთ?
	8. რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს თჯახურ ძალადობას?
საჭირო გასაღები	პროექტორი ან ტელეკონირი და DVD. საჭიროა თთახის ისე ორგანიზება, რომ ყველა ხედავდეს ეპრანს.

№20	
სახელი	შეცვალე ქალადობა
ხანძრძლივობა	35 წეთი
მიზანი	ამ სავარჯიშოს შესრულებისას მონაწილეებმა თავად გამონახონ გზები ძალადობის არაძალადობრივი მეთოდებით შეცვლისათვის.
	I მტაპი: მონაწილეები დაიყოფიან ორ ჯგუფად და ერთმანეთის პირისპირ დგებიან.
	II მტაპი: ჯგუფები ქმნიან ძალადობის სკულპტურას.
საგარჯიშოს აღწერა	III მტაპი: მონაწილეები უნდა შეეცადონ, არსებული სკულპტურა შეცვალონ და ძალადობის შინაარსი ამოაცალონ.
	IV მტაპი: მონაწილეები მსჯელობები ჯერ სკულპტურის შექმნისას საკუთარ ემოციებსა და დამოკიდებულებაზე და შემდეგ სკულპტურის შეცვლის იდეებზე.

№21	
სახელი	არაძალადობრივი ქმედებები
ხანძრძლივობა	40 წეთი
მიზანი	არაძალადობრივი მიდგომების განხილვა
	I მტაპი: მონაწილეები დაიყოფა ოთხ ჯგუფად და მცირე ჯგუფებში განიხილავენ არაძალადობრივ ქმედებებს .
საგარჯიშოს აღწერა	II მტაპი: ჯგუფიდან თითო სპიკერი დანარჩენ მონაწილეებს წარუდგენს ჯგუფში შედგენილ არაძალადობრივი ქმედებების ნუსხას.
	III მტაპი: ტრენერი შეაჯამებს ნუსხებს და ყველა მონაწილეს ურიგებს წინასწარ მომზადებულ არაძალადობრივი ქმედებების ნუსხას.
	IV მტაპი: არაძალადობრივი ქმედებების თეორიის პრეზენტაცია.
საჭირო მასალები	ფლიპჩარტები; მარკერები; არაძალადობრივი ქმედებების ნუსხა (იხ. დანართი).

საგარჯოშოები ადამიანის უფლებების საკითხებზე

№ 22	
სახელი	ადამიანის უფლებები
ხანძრმა 039 ბა	35 წელი
80 ზანი	საგარჯოშო მიზანია, გაირკვეს, რა იციან მონაწილეებმა ადამიანის უფლებებისა და ადამიანის უფლებების დამცველი ორგანიზაციების შესახებ. ცოდნის გაზიარება უნდა მოხდეს მოგლი ჯგუფის მიერ.
	<p>მცირე ჯგუფებში (4-5 ჯგუფი) ვანაწილებთ 7 კითხვისაგან შემდგრ კითხვარს და გთხოვთ მონაწილეებს, 10-15 წელში უპასუხონ კითხვებს და შემდგებ წარმოუდგინონ ჯგუფს.</p> <p>წარმოდგენის შემდგებ ცხრედით მოთხოვთ შეკითხვაზე და ტრენინგის ცდილობებს, მაქსიმალური ინფორმაცია მიაწოდოს მონაწილეებს ადამიანის უფლებების შესახებ კითხვებიდან გამომდინარე.</p>
	შეკითხები:
სავარჯიშოს აღმოჩენა	<ol style="list-style-type: none"> დაასახელეთ ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები, რომელიც ამ წელს გახსენდებათ დაასახელეთ ადამიანის უფლებების დამცველი ორგანიზაციები დაასახელეთ ადამიანის უფლებების დარღვევა, რომელიც კველაზე მეტად მოგადისავებია წევნის ქვეყნაში და რეგიონში დაასახელეთ ადამიანის უფლებების დაცვის საყოველთაო დოკუმენტი დაასახელეთ კვეყნები, სადაც ადამიანის უფლებები არ არის აღიარებული დაცული დაასახელეთ უფლება, რომელიც კველა ქალს აქვს დაასახელეთ ადამიანის უფლებათა ცნობილი დამცველები მსოფლიოში <p>ტრენინგისათვის განკუთვნილი ინსტრუქცია:</p> <p>კითხვა 1: ადამიანის უფლებების ჩამონათვალი. სასურველია, პასუხში წარმოდგენილი იქმოს ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეპლარაციის შეჯამება და ჩამოთვლილი იქმოს კველა უმთავრესი უფლება და თავისუფლება</p>
	<p>კითხვა 2: ადამიანის უფლებების დამცველი ორგანიზაცია.</p> <p>შესაძლოა, იქმოს ორგანიზაციების ჩამონათვალი, რომელ უფლებები ადამიანის უფლებების სფეროში მუშაობებს: Amnesty International, Human Rights Watch, Doctors without borders, და ა.შ. თუ დასახელდა უცხოუბი ორგანიზაცია, სთხოვთ ავტორს, გვიამდოს ამ ორგანიზაციის საქმიანობის შესახებ.</p>
	<p>კითხვა 3: ადამიანის უფლებების დარღვევის კველაზე ადმაშუთობები და უპატიჟები. სთხოვთ მონაწილეებს, გაიხსენონ ადამიანის უფლებების დარღვევის ფაქტები საკუთარი გამოცდილება.</p>
	<p>კითხვა 4: დოკუმენტები: მონაწილეებმა უნდა დაასახელონ დოკუმენტი, რომელიც ეძღვნება ადამიანის უფლებებს – ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეპლარაცია. თუ მონაწილეებს აქვთ ადამიანის უფლებების სფეროში უფრო დრმა ცოდნა, მათ შეუძლიათ ჩამოთვალონ სხვა დოკუმენტები, მაგალითად სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების კონვენცია, კონვომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების კონვენცია, კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ, კონვენცია ქალის მიმართ დისკრიმინაციის კველა ფორმის აღმოფხრის შესახებ. თუ ამ დოკუმენტთაგან რომელიმე გაედგრენ განხილვისას, სთხოვთ მონაწილეებს, განმარტონ.</p>
	<p>კითხვა 5: ადამიანის უფლებათა დამრღვევი ქვეყნები. მონაწილემა უნდა დაასახელონ ქვეყნას, სადაც ადამიანის უფლებები კველაზე ხშირად და სასტიკად იღრვევა.</p>
	<p>კითხვა 6: ქალთა უფლებები. მონაწილეებმა უნდა დაასახელონ უფლება, რომელიც კველა ქალს გააძლია.</p>
	<p>კითხვა 7: ადამიანის უფლებათა დამცველები. მონაწილეებმა უნდა დაასახელონ ადამიანის უფლებების ცნობილი დამცველები.</p> <p>ტრენინგის უნდა მიაწოდოს მონაწილეებს ინფორმაცია ნობეგლის მშვიდობის პრემიის დაურეაგების შესახებ, რომლებმაც პრემია ადამიანის უფლებების სფეროში მიიღებს: ნებლივონ მანდელა, შირინ ებადი, ვანგაი მააბაი. ასევე შესაძლოა დაურეაგეთ მონაწილეებს მცირე ბიოგრაფიული ცნობები ამ ადამიანების შესახებ.</p>
საჭირო მასალები	კითხვების ვარცელება

№23	
სახელი	ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეპლარაცია
ხანძრძლივობა	30 წეთი
მიზანი	მონაწილეებმა გაიცნონ ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეპლარაცია ინტერაქტიური მეთოდით.
	I ეტაპი: ტრენირი თითოეულ მონაწილეს აძლევს სასიგნალო ფურცელს, რომელზეც წერია ერთი ადამიანის უფლება.
სავარჯიშოს აღწერა	
	II ეტაპი: ტრენირი აძლევს ინსტრუქციას მონაწილეებს, მათ არავერბალური გზით, ჟესტების ენაზე უნდა წარუდგინონ აღნიშნული უფლება ჯგუფს გამოსაცნობად (5 წეთი მოსაფიქრებლად).
	III ეტაპი: თითოეული წარდგენისა და გამოცნობის შემდეგ ტრენირი უნდა დაეხმაროს მონაწილეს, მაქსიმალურად ამომწურავად მიაწოდოს ინფორმაცია აღნიშნული უფლების შესახებ, რას გულისხმობს, მისი ისტორია და ა.შ.
საჭირო მასალები	დასაჭრელი ვერსია იხილეთ დანართი №11

№24	
სახელი	ქალის უფლებები და ქალის მიმართ ქალადობა
ხანძრძლივობა	30 წეთი
მიზანი	ამაღლდეს ქალის უფლებების შესახებ ცოდნა საზოგადოებაში. ხელი შეეწყოს ადამიანის უფლებების ხედვას გენდერული პერსპექტივიდან. აღნიშნული სავარჯიშო ჯგუფის წევრებს შორის ახალისებს ურთიერთობას, იმადროულად, ჯგუფის წევრები მეტ ცოდნას იღებენ ქალის უფლებების შესახებ.
	I ეტაპი: ტრენირი კითხვებსა და პასუხებს ჭრის და სათითაოდ ურიგებს მონაწილეებს.
სავარჯიშოს აღწერა	
	II ეტაპი: მონაწილეები ფურცლების დარიგების შემდეგ იცვლიან ადგილებს.
	III ეტაპი: “კითხვა-პასუხმა” უნდა მოძებნონ ერთმანეთი და მოძებნის შემთხვევაში ხმამაღლა თქვან ”განძი“. წყვილი წარმოუდგენს ჯგუფს თავის განძს და ტრენირი აჯილდოვებს ჯგუფის წევრს პრიზით (შოკოლადი ან სხვა რამ).
	IV ეტაპი: გამარჯვებულის გამოვლენის შემდეგ ტრენირი შემდეგი კითხვებით მიმართავს ჯგუფს:
	ა) რამდენად იყო აღნიშნული ინფორმაცია და სტატისტიკა თქვენთვის შოკისმომგვრელი ან მოულოდნელი?
	ბ) აღნიშნული ინფორმაციის ფონზე, რა საკითხებზე ჟეიძლება ვიმსჯელოთ საქართველოსთან მიმართებაში?
	V ეტაპი: სავარჯიშოს ბოლოს ტრენირის პრეზენტაცია
საჭირო მასალები	ცალკე ამონტილი პილევები და პასუხები (დასაჭრელი ვერსია იხილეთ დანართი №12); შოკოლადი ან სხვა რამ გამარჯვებული გუნდისმიზნები

№25	
სახელი	ქალი და კონფლიქტი
ხანძრძლივობა	75 წუთი
მ0ზან0	<p>ქალის როლისა და მდგომარეობის გააზრება ომის პირობებში. ომი ქალებისა და მამაკაცების ცხოვრებაზე განსხვავებულ ზემოქმედებას ახდენს. მას ყველასათვის ტანჯვა მოაქვს, მაგრამ ქალებზე მისი ზემოქმედება ორმაგია – მოკლევადიანიც და გრძელვადიანიც. ქალები ძალადობის მსხვერპლად იქცევიან იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც არც გაუსვრიათ და არც ბრძოლის ველზე დაჭრილან. ბრძოლის მოტივს მნიშვნელობა არა აქვს. ისინი ძალადობის სხვადასხვა ფორმების მსხვერპლი ხდებიან, რომელთაგან ბევრი აშკარად არ ჩანს. ამავე დროს, მათ მნიშვნელოვანი და აქტიური როლი აქვთ როგორც კონფლიქტის თავიდან არიდების, ისე მისი მოგვარეობის თვალსაზრისით.</p>
	<p>I მტაპ0: მონაწილეები დაიყოფიან 3-4 მცირე ჯგუფად და ეძლევათ 10-15 წუთი პატარა სცენის მომზადებისთვის. რომელიც სპონტანურად გათამაშდება, ანუ არის როლები, ხოლო სცენარი მოვლენების თავისუფალ განვითარებას გულისხმობს.</p> <p>მონაწილეები გაითამაშებენ წინასწარ მომზადებულ სიმულაციებს შეთავაზებულ თემაზე.</p>
საგარევო აღმოჩენა	<p>II მტაპ0: მას შემდეგ, რაც თითოეული ჯგუფი წარმოადგენს საკუთარ ცენას, მონაწილეები იმსჯელებენ ქალის მდგომარეობასა და მის მრავალფეროვან როლებზე კონფლიქტსა და ომში.</p>
საჭირო გასაღები	ფლიპჩარტები და მარკერები

№26	
სახელი	რეაბილიტაციური განვითარებულ პალადობაზე
ხანძრძლივობა	20 წუთი
მ0ზან0	<p>ვაჩვენოთ მიმართება ძალადობის შედეგებსა და რეაგირებას შორის გამოვლინდეს საპასუხო ქმედებების და რეაგირების სახეები და შესაბამისი სექტორები, რათა მოხდეს ზიანის შემდგომი რისკის შემცირება</p>
	<p>I მტაპ0: ტრენინგი იყენებს წინა სესიაზე შემუშავებულ “გენდერული ძალადობის შედეგების” პოსტერს და ახალ ფლიპჩარტს, რომელზეც დაწერს “რეაგირება”.</p>
საგარევო აღმოჩენა	<p>II მტაპ0: ჰკითხეთ, თუ რა დახმარება შეიძლება სჭირდებოდეს მსხვერპლს დამაზიანებელი შედეგების შესაბირებლად. ტრენინგი წერს რამდენიმე მაგალითს და შემდეგ წერს 4 სექტორს ცალ-ცალკე კვადრატებში: ჯანდაცვა, უსაფრთხოება, ფსიქოსოციალური, სამართლებრივი.</p>
	<p>III მტაპ0: ტრენინგი ჰყოფს მონაწილეებს 4 მცირე ჯგუფად და 10 წუთის განმავლობაში აძლევს საშუალებას, მოიფიქრონ თითოეულისთვის ქმედებებისა და დახმარების სამსახურების/მომსახურების ნუსხა.</p>
	<p>ტრენინგი აჯამებს შედეგებს იმის ხაზგასმით, რომ თუ მოხდება მხოლოდ რეპორტინგი ძალადობის ფაქტების შესახებ, მაშინ იქნება შესაძლებელი ხარისხიანი და შესაბამისი დახმარების სამსახურების აწყობა. ამიტომ რეაგირება ასევე უნდა მოიცავდეს:</p>
	<p>ტრენინგს ყველა აქტორისთვის, რათა გასწიონ შესაბამისი, კონფიდენციალური და თანაგრძნობითი დახმარება;</p> <p>რეპორტინგის (აღნუსხვის) სისტემას და დოკუმენტაციას;</p> <p>კოორდინაციას და ინფორმაციის გაცემას</p>
საჭირო გასაღები	ზონა საგარევო გამოყენებულ ბაზობინ შემოიტანა და განვითარებულ პალადობაზე, მარკერები

ლ ა ნ ა რ თ ი

დანართი №1

ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაცია

- მუხლი 1** თანასწორობის უფლება
მუხლი 2 დისკრიმინაციისაგან თავისუფლება
მუხლი 3 სიცოცხლის, თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება
მუხლი 4 მონობისაგან თავისუფლება
მუხლი 5 წამებისა და დამამცირებელი მოპერობისაგან თავისუფლება
მუხლი 6 კანონის წინაშე პიროვნებად აღიარების უფლება
მუხლი 7 კანონის წინაშე თანასწორობის უფლება
მუხლი 8 კომპუტერზე სასამართლოს უფლება
მუხლი 9 უკანონო დაკავებისაგან ან გადახახლებისაგან თავისუფლება
მუხლი 10 სამართლიანი საჯარო მოხმების უფლება
მუხლი 11 ბრალის დამტკიცებამდე უდანაშაულოს ხტატუს ქონის უფლება
მუხლი 12 კერძო საჯუთრებაში, ოჯახში, კორესპონდენციებში ჩარევისაგან თავისუფლება
მუხლი 13 ქვეყნის შიგნით და მის გარეთ თავისუფალი გადაადგილების უფლება
მუხლი 14 დევნის შემთხვევაში ხევა ქვეყნაში თავშესაფრის უფლება
მუხლი 15 ეროვნების ქონის ან მისი შეცვლის უფლება
მუხლი 16 დაქორწინებისა და ოჯახის შექმნის უფლება
მუხლი 17 პირადი საჯუთრების უფლება
მუხლი 18 რწმენისა და რელიგიის თავისუფლება
მუხლი 19 აზრისა და ინფორმაციის თავისუფლება
მუხლი 20 მშვიდობიანი შეკრებისა და ასოცირების უფლება
მუხლი 21 მმართველობასა და თავისუფალ არჩევნებში მონაწილეობის უფლება
მუხლი 22 სოციალური უსაფრთხოების უფლება
მუხლი 23 სასურველი სამუშაოს ქონისა და პროფესიულ კავშირებში გაწევრიანების უფლება
მუხლი 24 დასვენებისა და შვებულების უფლება
მუხლი 25 აღეკატური საცხოვრებელი ხტატდარტების ქონის უფლება
მუხლი 26 განათლების უფლება
მუხლი 27 საზოგადოების კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობის უფლება
მუხლი 28 სოციალური წესრიგის უფლება
მუხლი 29 საზოგადოების მოვალეობები აუცილებელი, თავისუფალი და სრული განვითარებისათვის
მუხლი 30 აღნიშნული უფლებების განხორციელებისათვის სახელმწიფოსაგან და კერძო პირისაგან ჩაურევლობის თავისუფლება

მსოფლიო სტატისტიკა

- 1982 წლის კვლევებმა გვატემალაში აჩვენა, რომ ქალთა უმრავლესობისთვის ყველაზე დიდ პრობლემას ჟარმოადგენდა გაუკატიურების საჭროები.
- გოსნია-ჰერცოგოვინას ომის დროს 20000-დან 50000-მდე ქალი გააუკატიურებს.
- რუანდაში 1994 წლის გენოციდის დროს ტუცის ტომის ქალთა უმრავლესობა გენდერული ძალადობის მსხვერპლი გახდა. დადგინდა, რომ მათგან ნახევარ მიღიონამდე ქალი იქნა გაუკატიურებული.
- სიერა ლეონები 50000-60000 ქალი გახდა სიმუშალური ძალადობის მსხვერპლი ომის კორიოლში.
- ყოველწლიურად 40000 ბირმელი ქალი გადაჰყავთ ფაილადები ზაბრიკებში, ბორდელებსა და ოჯახებში სამუშაოდ.
- 1995 წლის ომის შემდგომი ნიკარაგუაში ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ ქალ რესპონდენტთა 50% ქმრისგან ყოვილა ნაცემი.
- რუანდის გენოციდს გადარჩენილი მემავი ქალების 76% შედების ვირშესით აღმოჩნდა დაავადებული.
- 1999 წელს მთავრობის ინიციატივით ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ სიერა ლეონეს მემავთა 37% 15 წელზე უმცოცი იყო.
- აზერბაიჯანში ჩატარებული 2000-რესარცხუნტიანი კვლევის შედეგად გამოკითხულთა 25%-მა აღიარა, რომ იძულებითი სესი ჰქონდა, მათგან უმეტმსობა იძულებით გადაადგილებული პირია; 23%-მა აღიარა, რომ ნაცემი იყო ქმრის მიერ.

ძალაუფლების ტიპები

- პოზიციური ან ლეგიტიმური ძალაუფლება – ძალაუფლება, რომელიც ადამიანს აქვს მისი პოზიციიდან და მოვალეობებიდან გამომდინარე. ეს არის ფორმალური ძალაუფლება, რომელსაც ხშირად ახლავს ძალაუფლების ატრიბუტები: უნიფორმა, კვერთხი, ტახტი და ა.შ.
- რეფერენტული ძალაუფლება – ძალა, მიიზიდო სხვები, ქარიზმა.
- ექსპერტული ძალაუფლება – “ბრმათა სამეფოში ცალთვალა ადამიანიც მეფეა”.

- ინფორმაციული ძალაუფლება – განსაკუთრებული ინფორმაციის, საიდუმლოს ფლობა.
- დაჯილდოვებაზე ორიენტირებული ძალაუფლება.
- ძალადობრივ მეთოდებზე დამყარებული ძალაუფლება.

დანართი №4

განასხვავებენ ძალაუფლების სახეებს იმის მიხედვით, თუ რაზეა მიმართული:

ძალაუფლება ვინმეზე – ძალაუფლების ყველაზე გავრცელებული გაგება, რომელსაც მრავალი უარყოფითი დატვირთვა ახლავს: დისკრიმინაცია, რეპრესია, ძალდატანება, კორუფცია, ძალმომრეობა. ეს არის მოგება-წაგების ურთიერთობა. ძალაუფლების ქონა ასევე მოიცავს ამ ძალაუფლების ვინმესგან ჩამორთმევა/წართმევას სხვებზე დომინირების განსახორციელებლად. პოლიტიკაში ის, ვინც აკონტროლებს რესურსებს და იღებს გადაწყვეტილებებს, ფლობს ძალაუფლებას სხვებზე.

ძალაუფლება ვინმესთან ერთიანობაში – კოლექტიური სიძლიერე, რომელიც ეფუძნება ურთიერთდახმარებას და სოლიდარობას. ხელს უწყობს სოციალური კონფლიქტების შემცირებას და თანასწორ ურთიერთობებს.

ძალაუფლება რომ – ყოველი ადამიანის განსაკუთრებული ძალა, შეცვალოს საკუთარი ცხოვრება თუ მთელი სამყარო.

ძალაუფლება რაიმეში – პიროვნების დირსებისა და საპუთარი ცოდნის დაფასების განცდა, წარმოსახვის უნარი და იმედი.

დანართი №5

რას ეხება შემდეგი დებულებები, გენდერს თუ სქესს?

	განლირი	სამსი
1 ძალი აჩვენ ბაზებს, მამაკაცები – არა		
2 პატარა გრებრები ნაზები არიან, ბიჭები კი – „ჟენები		
3 ძალს შეუძლია, ბაზები ძალუთი კვირს. მამაკაცს შეუძლია, ბაზები გოთლით გამოიხვალოს.		
4 ინდოეთის სოცლის შემრეობაში ძალი მამაკაცის ხელვასის 40%-ს ღებულობან.		
5 შემოხვევი მამაკაცები არიან.		
6 ძალ ებიპიზი მამაკაცები შე მუმობზენ, ძალებს რეასის პიზენის მიპავდათ. ძალს რჩებოდა მიმკიდრობით ქონება, მამაკაცს – არა.		
7 მამაკაცს გარდამავალ ასაკში ხმა უცვლება, ძალს – არა.		
8 224 პულტერის ბაზოვლების თანახმად, 5-ში მამაკაცი სხრალებს საჭალის მომსალების შველა უცნობის, 36-ში ძალი უძღვება შველა საშმებელო სამიანობას.		
9 გამორჩე სტატისტიკის თანახმად, ძალი მოზღვი მსოფლიოს საშუალო 67%-ს ასრულება, თუმცა მათი შემსაცლები მსოფლიო მასშტაბით მხოლოდ 10%-ს შეადგენს.		

დანართი №6

რატომ? რატომ? რატომ?

- § რატომ უნდა გააკეთოთ ეს ზუსტად ასე?
- § რატომ არ აქვს ქალს ამ საქმის კეთების უფლება?
- § რატომ არ უნდა აკეთოს კაცმა ოჯახის საქმე და მიხედოს ბავშვებს?
- § რატომ არ შეუძლია ქალს, იმუშაოს საპასუხისმგებლო პოზიციაზე?
- § რატომ არ შეიძლება, ქალი იყოს ჩვენი ქვეყნის პრეზიდენტი?
- § რატომ არ შეიძლება, ქალიც ისევე იყოს მემკვიდრე, როგორც კაცი?
- § რატომ არ იზიარებს კაცი ქალის ყოველდღიურ ოჯახურ ტვირთს?
- § რატომ ვეთანხმებით ამ ტრადიციას?
- § რატომ ვაკეთებთ ამას მხოლოდ იმის გამო, რომ ასე იყო უწინ?

დანართი №7

პირები:

პირები და ვაჭრები		
იწვევს თუ არა ალქოჰოლი და ნარკოტიკები ძალადობას?	კი	არა
მართალია თუ არა, რომ სქესობრივი ძალადობა გამოწვეულია თავად მსხვერპლის მიერ მისი ჩაცმულობით ან ქცევით?	კი	არა
მართალია თუ არა, რომ ოჯახური ძალადობის მსხვერპლი, როგორც წესი, ხდება ღარიბი, გაუნათლებელი და სოფლები ქალი?	კი	არა
მართალია თუ არა, რომ სქესობრივი ძალადობა წარმოადგენს მოძალადის სექსუალური სურვილების გამოხატულებას?	კი	არა
გლობალური სტატისტიკა და ინფორმაცია		
მართალია თუ არა, რომ მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციების ინფორმაციების მიხედვით, კიბოს, მაღარიის, საგზაო შემთხვევებისა და ომის შედეგად გაცილებით მეტი ადამიანი იხოცება, ვიდრე ძალადობის	კი	არა
მართალია თუ არა, რომ ბევრ ქვეყანაში კანონით ისჯება ცოლის გაუპატიურება?	კი	არა
მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციების ინფორმაციების მიხედვით, 5 ქალიდან რამდენი ყოვილა ცხოვრების რომელიმე ეტაპზე ფიზიკური	3	1
მსოფლიოში, განსაკუთრებით კი აფრიკაში, რა სახის ძალადობის მსხვერპლია 100-დან 180 მილიონამდე ქალი და გოგონა?	ცემა	გაუპატიურ ება
ძალადობის მახასიათებლები		
ჩამოთვალეთ ფიზიკური ძალადობის სამი ფორმა.		
დაასახელეთ სქესობრივი ძალადობის სამი ფორმა.		
განსაზღვრეთ, რა არის გენდერული ძალადობა.		
მართალია თუ არა, რომ ქალებისა და გოგონების სქესობრივი ძალადობის რისკი გაცილებით მაღალია, ვიდრე მამაკაცებისა და ბიჭების?	კი	არა

დალ ადობის შედებები	
დაასახელეთ მაღადობის შედებად ქალის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის დარღვევის სამი ფორმა.	
დაასახელეთ მაღადობით გამოწვეული ფსიქოლოგიური პრობლემების სამი ფორმა.	
დაასახელეთ სამი მიზეზი, რის გამოც მსხვერპლი არ ითხოვს დასმარებას.	
დაასახელეთ სამი პრობლემა, რომელიც ფეხმძიმე ქალის ცემამ შეიძლება გამოიწვიოს?	

დანართი №8

პასუხები:

მითები და ზარჩული	
იწვევს თუ არა ალკოჰოლი და ნარკოტიკები ძალადობას?	არა. ალკოჰოლსა და ნარკოტიკებზე დამოიდებულება <u>არ იწვევს ძალადობას.</u> თუმცა, მას შეუძლია არსებული ძალადობრივი საქციელის გამძაფრება.
მართალია თუ არა, რომ სქესობრივი ძალადობა გამოწვეულია თავად მსხვერპლის მიერ მისი ჩაცმულობით ან ქვევით?	მცდარია, არავის უნდა, რომ ფიზიკური ან სექსუალური თავდასხმის მსხვერპლი იყოს. გაუპატიურება კი ადამიანის სხეულზე, გონგბაზე და სულზე უმიმესი ძალადობაა და თავისი ნებით ამაზე არავინ წავა.
მართალია თუ არა, რომ ოჯახური ძალადობის მსხვერპლი, როგორც წესი, ხდება დარიბი, გაუნათლებელი და სოფლელი ქალი?	მცდარია. თუმცა ზოგიერთმა კვლევმა აჩვენა ურთიერთკავშირი სიღარიბესა და ძალადობის დონეებს შორის, სხვა კვლევები მიუთითებს, რომ ქალები, რომლებიც უფრო განათლებულნი არიან, ვიდრე მათი ქმრები,
მართალია თუ არა, რომ სქესობრივი ძალადობა წარმოადგენს მოძალადის სექსუალური სურვილების გამოხატულებას?	მცდარია. სექსუალური ძალადობა არ არის ვნების აქტი. ეს არის ძალადობრივი დანაშაული, როდესაც სესიი გამოიყენება, როგორც იარაღი.

გლობალ ური სტატისტიკა და 06 ვორმაცია	
მართალია თუ არა, რომ მსოფლიო ჯანმრთელობის მაცივი მაცივი მიზანის მიხედვით მის ეფექტურობის, კიბოს, მაღარის, საგზაო შემთხვევებისა და რმის შედებად გაცილებით მეტი ადამიანი იხოცება, კიდერე ძალადობის გამო?	არა. ძალადობა ქალების სიკვდილისა და ავადმყოფობის სხვა მიზეზთა შორის ეს ედან აზე მნიშვნელოვანია.
მართალია თუ არა, რომ ქეყრებებისა და კანონით ისჯება ცოდნის გაუმარტიულება?	მცდარია. მრავალ ქვეყანაში კანონით ნებადართული ია კაცის მიერ საქუთარი ცოდნის გაუმარტიულება.
მსოფლიო ჯანმრთელობის მაცივი მიზანის მიხედვით მის ეფექტურობის, კიბოს, მაგზავრების როგორც მსხვერპლის როგორც მაღარის კიბოს გაცილების მაღარის გაცილების გასახულების გასერვაცია?	კრთი -
მსოფლიო ჯანმრთელობის მაცივი მიზანის მიხედვით მის ეფექტურობის, კიბოს, მაგზავრების როგორც მსხვერპლის როგორც მაღარის კიბოს გაცილების მაღარის გაცილების გასერვაცია?	კალთა გენერაციური განვითარება.

ქალადობის მახასიათებლები

<p>ჩამოთვალეთ ფიზიკური ძალადობის უორმები.</p>	<p>სილის გაწნა; ხელის კრა; ცემა; პანდური; კბენა; დაკაწერა; ყელში ხელის წაჭერა; დაწვა; ფიზიკური თავისუფლების შეზღუდვა (ოთახში ჩაგეტვა, დაბმა); დანის, სასროლი იარაღის ან სხვა სახის იარაღის გამოყენება; სხვების იძულება, განახორციელონ მსგაცი აქტები;</p>
<p>დაასახელეთ სქესობრივი ძალადობის სამი ფორმა.</p>	<p>ფიზიკური ზიანის აქტიურად ან დასაშინებლად მიუენება, რათა აიძულოს ადამიანი, მიიღოს სექსუალურ აქტში მონაწილეობა საკუთარი სურვილის საწინააღმდეგოდ; სექსუალური აქტის მცდელობა ან ჩადენა იმ ადამიანთან, რომელსაც არ გააჩნია შესაძლებლობა, თავიდან აიცილოს მონაწილეობა, გამოხატოს წინააღმდეგობა ან გაიგოს აქტის ხასიათი.</p>
<p>განსაზღვრეთ, რა არის გენდერული ძალადობა.</p>	<p>გენდერული ძალადობა არის ძალადობა, რომელიც ხდება ადამიანის სურვილის საწინააღმდეგოდ და ეფუძნება მის გენდერულ როლებს, პასუხისმგებლობებს, მოლოდინებს, პრივატულობას და შეზღუდვებს. გენდერული ძალადობა შეიძლება იყოს ფიზიკური, სექსუალური, ქმრიცური ან სოციალური.</p>
<p>მართალია თუ არა, რომ ქალებისა და გოგონების სქესობრივი ძალადობის რისკი გაცილებით მაღალია, კიდრე მამაკაცებისა და ბიჭების?</p>	<p>დიას.</p> <p>ქალებისა და გოგონების სუბორდინატორული სტატუსის გამო მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში ისინი უფრო დიდი რისკის ქვეშ არიან, დაზარალდნენ გენდერულ ნიადაგზე.</p>

ძალადობის შეზღვები

<p>დაასახელეთ ძალადობის შედეგად ქალის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის დარღვევის ფორმები.</p>	<p>არასასურველი ორსულობა; გინეკოლოგიური პრობლემები; გადამდები ინფექციები, მათ შორის იმუნოდეფიციტის ვირუსი; არასამართლებრივი საქცევლი; წელის ქრონიკული ტეიკილი; დაუცველი სექსი; თვით-აბორტი; საშარდე გზების ინფექციები; ორსულთა სიკვდილიანობა და შიდები.</p>
<p>დაასახელეთ ძალადობით გამოწვეულ ფსიქოლოგიური პრობლემების ფორმები.</p>	<p>წესილი; შიში; დანაშაულის გრძნობა; სირცხვილი; თვითმეცნიელობისაქებ მიღერებულება; დარღვა; დაწრების; იზოლაცია; დაბალი თვითშეფასება; სექსუალური დისფუნქცია; ჭამის პრობლემები; ობსესიურ-კომპლექსიური დავადება (ნეგროზული აქციატები); ბრაზი/გაღიზიანება; პოსტტრაჭმატული სტრესი.</p>
<p>დაასახელეთ მიზეზები, რის გამოც მსხვერპლი არ ითხოვს დახმარებას.</p>	<p>სირცხვილი, სერვისების მოუწვდომლობა, რეპრესიის შიში, პრობლემის მინიმალზარი, რისკი ბავშვებისათვის, ოჯახის/კულტურული მოლოდინები.</p>
<p>დაასახელეთ პრობლემები, რომელიც ფეხმიმე ქალის ცემაშ შეიძლება გამოიწვოოს.</p>	<p>აღრე შშმბიარობა ან არასაკმარისი წონის ბავშვის შშმბიარობა.</p>

გენდერული ძალადობის ტიპები:

სექსუალური

გაუპატიურება
სექსუალური ზეწოლა
გაუპატიურების მცდელობა
გაუპატიურება ქორწინებაში
სექსუალური შეურაცხვოფა
ექსპლუატაცია
ბავშვის სექსუალური ხელყოფა
ძალდატანებითი პროსტიტუცია
სექსუალური ტრეჭიკინგი
საზიანო ტრადიციული პრაქტიკები

ვიზიონური

მეუღლის ცემა, ოჯახური ძალადობა
ფიზიკური ხელყოფა და ძალადობა, წვალება
საზიანო ტრადიციები (რომლებიც ერთ-ერთი სქესის მიმართ ფიზიკურ ძალადობას შეიცავს)

ემოციურ/ფსიქოლოგიური

სიტყვიერი შეურაცხვოფა
დამცირება
დისკრიმინაცია, ჩაგვრა
შესაძლებლობების შეზღუდვა ან აკრძალვა
მეუღლის შევიწროვება, შეზღუდვა
საზიანო ტრადიციული პრაქტიკები (რომლებიც შეიცავს ფსიქოლოგიურ/ემოციური სახის ძალადობის ელემენტებს ერთ-ერთი სქესის წარმომადგენლებზე)

სოციალურ - პონომიანური

(შეიძლება იყოს რომელიმე ზემოჩამოთვლილის კომპონენტი)
განათლების აკრძალვა ან შესაძლებლობის შეზღუდვა
ჯანმრთელობაზე ზრუნვის შესაძლებლობის მოკლება
მუშაობის აკრძალვა და დასაქმების შესაძლებლობების შეზღუდვა
საკუთრების უფლების არქონა ან შეზღუდვა

საზიანო ტრადიციული პრაქტიკები

(ადათ-წესები) შედის თითოეულ ზემოჩამოთვლილ ძალადობის კატეგორიაში.
როდესაც ამ საკითხზე ვსაუბრობთ, საჭიროა, კარგად ვიცნობდეთ კულტურას და
მგრძნობიარენი ვიყოთ გენდერისა და ძალადობის საკითხებისადმი. უნდა შეგვაძლოს,
თავი გავართვათ ისეთ ტრადიციულ პრაქტიკებზე დისკუსიას, როგორებიცაა:

- ადრეული ან ძალდატანებითი (ნების გარეშე) ქორწინებები
- ღირსების მკვლელობა
- ქვრივის შეზღუდული მდგომარეობა
- მზითვთან დაკავშირებული შევიწროება და ძალადობა
- ქალების დასჯა, რომლებმაც კულტურული ან რელიგიური წესები დაარღვიეს
- მოტაცება
- რესურსების შეზღუდვა ქალებისთვის (კულტურული ნორმების შესაბამისად)

დანართი №10

რა იწვევს გენდერულ ძალადობას ჩვენს საზოგადოებაში?

1. რა უწყობს ხელს გენდერულ ძალადობას ჩვენს საზოგადოებაში?
2. რა შედეგებს იწვევს გენდერული ძალადობა ადამიანებზე, ოჯახებზე, მთელ საზოგადოებაზე?
3. რა დამოკიდებულება აქვს საზოგადოებას გენდერული ძალადობის მიმართ?
4. რატომ არ მიმართავენ გენდერული ძალადობის მსხვერპლები დახმარებას?

დანართი №11

კონვენცია ქალების მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ მუხლი 1

"დისკრიმინაცია ქალთა მიმართ" ნიშნავს, ნებისმიერ განსხვავებას, გამონაკლისობას ან შეზღუდვას სქესის ნიშნით, რომელიც ლახავს ან არარად აქცევს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, მოქალაქეობრივ ან სხვა რაიმე სფეროში ქალთა და მამაკაცთა თანასწორუფლებისანობას..."

მუხლი 5

მონაწილე სახელმწიფოები ყველა საჭირო ზომას იღებენ, რათა:

შეცვალონ ქალთა და მამაკაცთა ქცევის სოციალური და კულტურული მოდელები, იმისათვის, რომ აღმოფხრას ყველა წინაგანსჯა, ადათ-წესი თუ ტრადიცია, რომელიც საფუძვლად უდევს მამაკაცის უპირატესობას ქალზე.

მუხლი 6

უნდა აიკრძალოს ქალებით ვაჭრობა და ქალთა პროსტიტუციისა და ექსპლუატაციის ყოველგვარი სახე.

მუხლი 7

ქალებს უნდა ჰქონდეთ ხმის მიცემის უფლება და უნდა შეეძლოთ, კენჭი იყარონ არჩევნებში კანდიდატად, მათ უნდა ჰქონდეთ თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები, როგორც მამაკაცებს, სამთავრობო თანამდებობების მიღებისათვის.

მუხლი 10

ქალსა და მამაკაცს თანაბარი უფლებები უნდა ჰქონდეთ განათლების მიღების, კარიერის წარმართვის, სწავლის, კურსისა და მასწავლებლის არჩევის პროცესში. სახელმძღვანელოებისა და სასწავლო ტექსტების რევიზია უნდა მოხდეს იმ შემთხვევაში, თუ მასში მოცემულია ქალისა და მამაკაცის როლების შესახებ სტერეოტიპები კონცეფციები.

მუხლი 11

ქალებისათვის ანაზღაურებადი სამუშაოს უფლება, უფლება თანასწორი ანაზღაურებისა ერთი და იმავე სამუშაოსათვის ქალისა და მამაკაცისათვის. ფეხმიმობის ან ოჯახური სტატუსის შეცვლის შემთხვევაში (გათხოვება, გაყრა და ა.შ.) ქალის სამუშაოდან დათხოვის უფლების აღმოფხვრა. ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულების უფლება.

მუხლი 14

წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ სოფლებში მოსახლე ქალების პრობლემები და ის განსაკუთრებული როლი, რომელსაც სოფელში მოსახლე ქალი ოჯახის ეკონომიკური გადარჩენისათვის ასრულებს, მათ შორის, აუნაზღაურებელი სამუშაო.

დანართი №12

კოტევები:

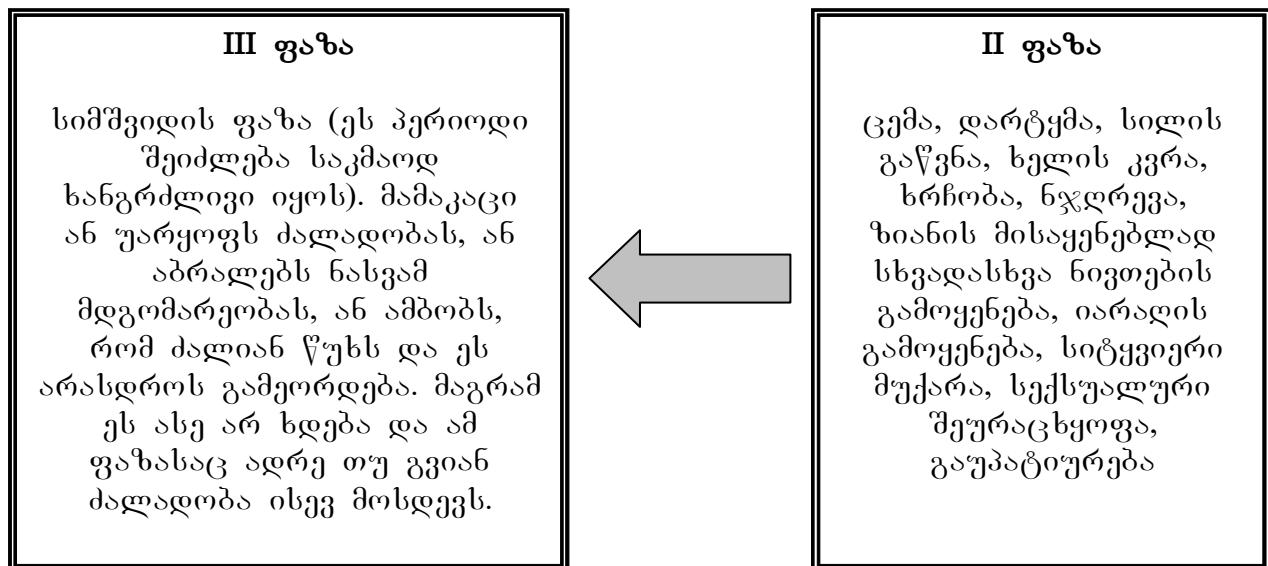
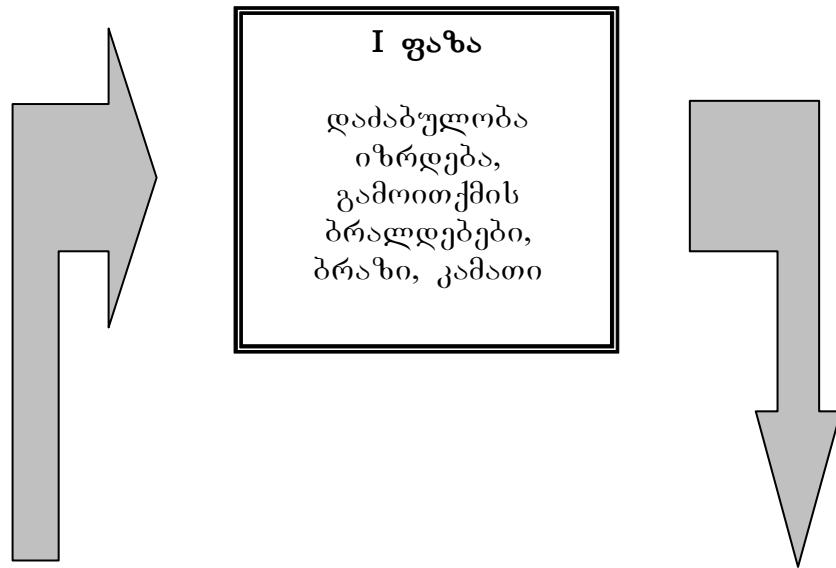
პირის 1 როგორი საერთაშორისო კონფერენცია იმუშავდება და როგორი ქადაგი მოიხდება?	პირის 2 აშშ-ის გოვილური ურად რამდენი ქალი ხდება რჯახური ძალადობის მსხვერპლი?
პირის 3 რამდენი ბობონა და ქალი ხდება ტრენინგების მსხვერპლი გოვილ უკლ დასაცლებ ეპორაზი?	პირის 4 რამდენი ქალი და ბობონა ხდება ბენიტალ იების დამახილების მსხვერპლი მსოფლიოზი?
პირის 5 როგორი ქვეყნა, სადაც გამარტინება გამოიყენება, როგორი რისი იარაღი ბოლო ათოლეულის განმავლობაზი?	პირის 6 მსოფლიოზი 130 ვილი იმუშავდან, როგორი არ დაღის დაწყებით სკოლოზი, რამდენი ბობონა?
პირის 7 ქალები მსოფლიოს მოსახლეობის ნახევარს შეადგენენ, რამდენია მათი კრიტიკული ზოლი საკანონმდებლო ორგანიზაციი?	პირის 8 ბოლო ათოლეულის განხავდობაზი 18 წლამდე რამდენი ბობონა დააჭრონებს გათი სურვილის მიუხედავად კულტურულ ორადიციონან გამომდინარე მსოფლიოზი?
პირის 9 დასახელები ეპენანა, სადაც ქალი ქმრის ნებართვის გარეშე სახლს ვერ დატოვებს.	პირის 10 დასახელები რისი ეპენანა, სადაც ქმრებს თავიანთი ცოლების გოვილა შეუძლიათ გრალის უახევების გარეშე.
პირის 11 როგორ ეპენანაზი ეპორალებათ ქალებს განეანის გართვა?	პირის 12 როგორ ეპენანაზი საჭირო რითხი გამაპატი მოწმე იგისათვის, რომ ქალება დაამტკიცოს თავისი გაუკატიშორების

პასუხისმის

კასშები 1 კონცენტრირებული და მიმდინარე განვითარების მიმღებად განვითარებული მიმღებად განვითარებული მიმღებად	კასშები 2 3-4 მილიონი კალი ამერიკაში თავისი მმრის ან პარტნიორის მხრიდან განვითარების გადაწყვეტილება
კასშები 3 120 000 კალისა და ბაზარის ფრენის მიმღებად განვითარებული დასაცავით გვივრებულ ჭერის	კასშები 4 130 მილიონი კალი და ბობონის არის გენერაციების დამახმარებელი მსხვერპლი
კასშები 5 გონიერი და კონკურენტული რესპუბლიკასა და აღმოსავლეთი ტიბორიზი ძალებისა და ბობონების გაუკატიურება რის იარაღად გამოიყენებოდა	კასშები 6 გონიერები იმ გავშვების 2/3-ს შეადგენერა, 3063 ვერ იღებს დატვირთვის განათლებას
კასშები 7 ძალები მსოფლიოს საკანონმდებლო მობილურები აღზიურების 16%-ს იკავებს	კასშები 8 100 მილიონი გონიერი ქორწინებება სრულყოვანებამდე მსოფლიოში არა საკუთარი სურვილით
კასშები 9 იებენი ძალებს არ შეუძლიათ მმრის გებარითი გარეშე სახლის დატოვება	კასშები 10 ჰავაის და სირიაში მამაკაცებს შეუძლიათ მოკლე ბრალის დაბენების გარეშე ცოლები, თუ მათ კატიონსენაში მცვს შეიტანეს
კასშები 11 საუდის არაბეთში კანონი კალის მიერ განვითარების ტარიებას კრძალავს	კასშები 12 ჰავაისტანი სასამართლო კროცესის დროს მიავის გაუკატიურების დასამტკიცებლად ძალის ოთხი მამაკაცი მოწვევ სჭირდება

დანართი №13

ძალადობის ციკლი ოჯახური ძალადობის დროს

მამაკაცი, რომელიც თავის ცოლს ეხმარება, მისი მონაა
(გამოთქმა ინდოეთიდან)

უპატრონო სახლი იგივეა, რაც უქმრო ქალი (შუმერული
ანდაზა)

მშიშარა ბიჭმა ხელზე სამაჯურები უნდა ატაროს
(ინდოეთი)

ვინც ქალს დაუგდებს ყურს, მოსავალს ვერ ეღირსება
(ზამბია)

ქალის ადგილი სამზარეულოშია (აშშ)

კაცი მანქანაა, ქალი – მანქანის სადგომი (აზიური
ქვეყანა)

მახინჯი ცოლის ქმარს გაღვიძების ეშინია (ბრაზილია)

ქმარი თავია, ცოლი – კისერი (ეს გამოთქმა ყველგან
გვხვდება)

ქალის სიმორცხვე ქვეყნის ფასია, კაცის სიმორცხვე
კვერცხის ფასია (ქართული გამოთქმა)

კაცი, რომელიც ომში არ წავა, თავზე ლეჩაქი უნდა
დაიხუროს (ქართული)

დედაკაცი თმაგრძელი და ჭკუამოკლე (ქართული)

გოგოს დაბადება ოჯახის გაღარიბებაა, ბიჭისა კი –
გამდიდრება (არაბეთი)

ვინც ბოლო, ის გოგო (ქართული)

ქალი უტვინო ძვლისგან არის შექმნილი

გენდერული /ოჯახური ძალადობის შემთხვევები

I

ქმარი უკრძალავს თავის ცოლს სწავლის გაგრძელებას და უუბნება, რომ სამსახურსაც არ დააწყებინებს, რადგან მას საკმარისი შემოსავალი აქვს და ცოლმა კი ოჯახს და ბავშვებს უნდა მიხედოს. მაგრამ როდესაც ცოლი ფულს სთხოვს ოჯახის საჭიროებებისთვის, ქმარი არ აძლევს. მას არ სჯერა, რომ ცოლი ფულს ყაირათიანად ხარჯავს და ეჭვი აქვს, რომ იგი სხვა დანიშნულებისთვის იყენებს. ქმარს სურს, მთლიანად აკონტროლოს ყველაფერი, რასაც ცოლი აკეთებს და გრძნობს. ახალგაზრდა ქალი ძალიან დათრგუნულია, მან საკუთარი თავის პატივისცემა დაკარგა, თუმცა თვლის, რომ მის ქმარს აქვს ამის უფლება და ცდილობს, შეეგუოს მდგომარეობას.

II

განყოფილების ყოველი სხდომის შემდეგ ჩემი უფროსი მთხოვს, რომ დავრჩე როთაში, როცა სხვები გავლენ და თუმცა თითქოს მხოლოდ სამუშაოზე მელაპარაკება, ძალიან ახლოს მოდის და მე იძულებული ვხდები, კედელს მივეყუდო. როცა სხვა არ გვისმენს, იგი ასევე მეუბნება რომ “სექსუალური” ვარ. ამ ყველაფრის გამო ძალიან ცუდად ვგრძნობ თავს, მაგრამ რა ვქნა? ის ხომ ჩემი უფროსია. არ ვიცი, შეიძლება ვაზვიადებ, ბოლოს და ბოლოს, მას ჩემთვის ხელიც კი არ შეუხია.

III

თემო და მაკა გარიგებით დაქორწინდნენ, თუმცა ყველას თვალში შესაფერისი წყვილი არიან. ქორწილის შემდეგ თემომ მაკა თავის სახლში წაიყვანა. თემოს სახლი სოფელშია, რომელიც მაკას მშობლიური სოფლიდან ძალიან ახლოსაა. უკვე 3 თვეა, მაკას თავისიანები არ უნახავს. არც ძველი მეგობრების ნახვის საშუალება ჰქონია. თემო ყოველთვის ეუბნება, რომ არ სცალია, რომ წაიყვანოს, მაგრამ მაკას მარტო წასვლის უფლებასაც არ აძლევს. მაკას ენატრება სახლი, თავისი ნივთები და პიანინო, რომელზეც ასე კარგად უკრავდა. დედამთილი და მამამთილი თითქმის არ ელაპარაკებიან.

თემო ხშირად მოდის ნასვამი. მოჰყავს მეგობრები და სახლშიც აგრძელებენ სმას. მას მაკასთან სალაპარაკოც არა აქვს, მხოლოდ დამე აქვს ურთიერთობა. მაკა შიშით ელოდება დამეებს, როცა თემო მასზე ძალმომრეობს. მაკას ცხოვრება ჯოჯოხეთს ჰგავს. ზოგჯერ ფიქრობს თავის მოკვლას.

IV

ეთო ორი შვილით უკვე ნახევარი წელია, ნათესავებთან იმაღლება. მისი ქმარი მთელი ეს დროა ეძებს და ყველა მის ახლობელს ემუქრება, რომ გადაბუგავს, თუ ეთოს დახმარებას აღმოუჩენენ. მას იარაღი აქვს და ყველა ნამდვილად შეშინებულია. როდესაც ეთო სახლიდან გამოიქცა, მას სახეზე და სხეულზე ცოცხალი აღგილი არ ჰქონდა. უფროს გოგონასაც მოხვდა, როცა იგი დედას გადაეფარა. მეზობლებსაც მთელი საღამო ესმოდათ ქმრის ყვირილი, იგი ეთოს უპატიოსნებაში ადანაშაულებდა, რადგან ეთო სახლში მისმა სკოლის მეგობარმა ვაჟმა მოაცილა. ეთოს პატარა უსიამოვნებები ადრეც ჰქონია ქმართან ეჭვიანობის ნიადაგზე, მაგრამ ამ შემთხვევამ სრულიად შეცვალა ყველაფერი. ეთომ არ იცის, რამდენ ხანს შეძლებს დამალვას. გუშინ მას ნათესავებმა ურჩიეს,

თავშესაფრისთვის მიემართა. მათ აღარ შეუძლიათ და არც სურთ ეთოს და ბაგშეების ასე მალულად გაჩერება.

V

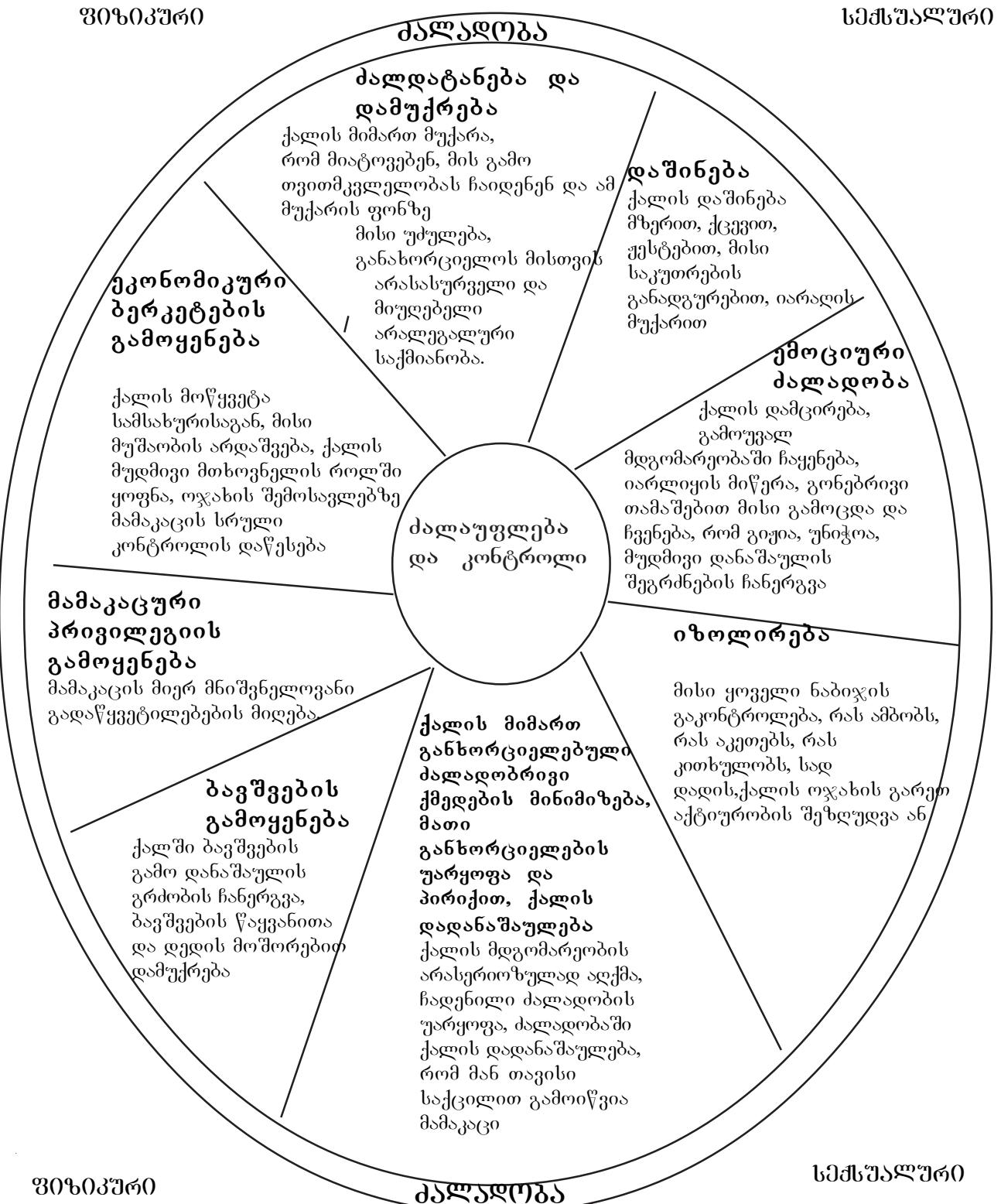
მათი ქორწინებიდან მოყოლებული, დაახლოებით ერთი წელია, ლელა და კახა იცნობენ ახალგაზრდა წყვილს, რომელიც მათ სახლთან ახლოს ცხოვრობს – მარინას და დათოს. ისინი რიგრიგობით დადიან ერთმანეთთან სტუმრად.

ერთ-ერთი სტუმრობისას ლელამ და კახამ რამდენჯერმე შეამჩნიეს დაძაბულობა მარინასა და დათოს შორის. როდესაც ლელა ცდილობდა ეკითხა მარინასთვის ამის შესახებ, მარინა არ პასუხობდა ან ნერვიულად ამტკიცებდა, რომ ის და დათო ბედნიერად ცხოვრობენ. ლელას არ სჯერა თავისი მეგობრის, მაგრამ დაუინებით არ ეკითხება.

ერთ დილას მაღაზიაში მიმავალმა ლელამ გადაწყვიტა, მცირე ხნით მარინასთან შეევლო. როდესაც მარინას კარებს მიუახლოვდა, მან ავეჯის ვარდნისა და დამსხვერევისმაგარი ხმაური გაიგო. შეშინებულმა ლელამ კარზე დააკაკუნა და სთხოვა, ბინაში შეეშვათ. იცადა რა ხუთი წუთი, იგი მიხვდა, რომ მარინა და დათო ჩხუბობდნენ და შეეშინდა მარინას გამო. როდესაც შეშფოთებული ლელა წასვლას აპირებდა, მას კარს მიღმა ხმაური მოესმა და სუსტი ოხვრა – “არ დამარტყა”. მან მარინას ხმა იცნო.

ლელა გაიქცა სახლში, რათა კახასთვის ეცნობებინა, რაც შეიტყო. იგი თვლის, რომ მათ რაიმე უნდა მოიმოქმედონ, რათა მარინა დათოსგან დაიცვან. კახამ გულდასმით მოუსმინა მას, მაგრამ შეახსენა, რომ კაცის სახლი მისი სამფლობელოა და სხვებს არა აქვთ იქ შეჭრის უფლება. კახას სურს, რომ მომავალი სადილისას პირისპირ პკითხოს დათოს, აქვს თუ არა მას ოჯახური პრობლემები. ლელა კი მიიჩნევს, რომ უფრო აქტიური მოქმედებაა საჭირო, რათა მარინა გადაარჩინონ და, შესაძლოა, მისი ოჯახიც შეინარჩუნონ.

ბალაუფლებისა და კონტროლის გორგალი

შეფასების ფორმები

№1

დღის შეფასების კითხვარი

თარიღი:

- რამდენად დირებული იყო თქვენთვის ტრენინგის დღევანდელი დღე
(გთხოვთ შეაფასოთ 5-ბალიანი სკალით, 1 = საერთოდ არ იყო დირებული, 5 = ძალზე დირებული იყო) ?

1 —————— 2 —————— 3 —————— 4 —————— 5

- გაიხსენეთ სამი რამ, რაც სამომავლოდ გამოგადგებათ:

ა)

ბ)

გ)

- გთხოვთ, გაგვიზიაროთ ნებისმიერი კომენტარი ან რეკომენდაცია.

№2

ტრენინგის შეფასების კითხვარი

- რამდენად სასარგებლო იყო ტრენინგი თქვენთვის?

არ იყო სასარგებლო

სასარგებლო იყო

ძალიან სასარგებლო იყო

- ტრენინგის შედეგად:

- მივიღე ცოდნა გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებით
დიას
არა
არ ვიცი
- შევიძინე ტრენინგის ჩატარების უნარ-ჩვევები

დიას

არა

არ ვიცი

გ) შევძლებ ცოდნის გავრცელებას გენდერული ძალადობისაგან თავისუფალი საზოგადოების განვითარებისათვის

ღიაბ

არა

არ ვიცი

1. ტრენინგზე წარმოდგენილი საკითხებიდან რომელი იყო თქვენთვის ყველაზე საინტერესო, მნიშვნელოვანი?
-
-
-

- 2. რამდენად მოგეწონათ ტრენინგის გუნდის მუშაობა?

არ მოგვეწონა

მოგვეწონა

ძალიან მოგვეწონა

1. ტრენირები:

ა) კარგად იყვნენ მომზადებული

ღიაბ   არა

ბ) იყენებდნენ თვალსაჩინოებას

ღიაბ   არა

გ) ხელს უწყობდნენ ჯგუფის მონაწილეობას/დისკუსიებს

ღიაბ   არა

დ) რაციონალურად იყენებდნენ დროს

ღიაბ   არა

1. თქვენი აზრით, რისი გაუმჯობესება შეიძლება პროგრამაში?
-
-
-

7 სხვა კომენტარი

ლექსივონი

აგრესია ფსიქოლოგიაში, სოციალურ და ბიპევიორისტულ მეცნიერებებში აგრესია წარმოადგენს ქმედებას, რომლის მიზანია მოწინააღმდეგისათვის ტკივილის მიენება ან დაზარალება. აგრესიის მრავალი სხვადასხვა ფორმა არსებობს – ფიზიკური, მენტალური ან ვერბალური.

ადამიანის უფლებები სამართლებრივი კონცეფცია, განსაზღვრული საკანონმდებლო სისტემის მიერ. იგი ადამიანისათვის მინიჭებულ უპირატესობას გულისხმობს. მორალური კონცეფცია კი მასში მოიაზრებს იმას, რაც სამართლიანი და ღირსეულია.

ზოგადი უფლებები:

სიცოცხლის, კანონის წინაშე აღიარებისა და თანასწორობის, წამებისა და ძალადობისაგან დაცვის უფლება

ძირითადი თავისუფლებებია:

რწმენის, რელიგიის და აზრის. გამოხატვის თავისუფლება მოიცავს: შეკრების, ინფორმაციისა და იდეების მიღებისა და გადაცემის უფლებას.

არაძალადობა ფილოსოფია, თეორია და პრაქტიკა, რომელიც ითვალისწინებს ძალის გამოყენების გარეშე კონფლიქტებისა და კონფლიქტური სიტუაციების და-რეგულირებას, ბრძოლის წარმოებას არაძალადობრივი მეთოდებით. არაძალადობის ფილოსოფია სათავეს განდის მოღვაწეობასა და მოძღვრებაში იღებს.

გენდერი სოციალურად კონსტრუირებული სქესი. წარმოადგენს კულტურაში ჩამოყალიბებული თვისებების, სოციალური ქცევებისა და როლების ერთობლიობას, რომელიც მიეწერება ქალსა და მამაკაცს.

გენდერული ძალადობა მამაკაცის მიერ ქალის მიმართ განხორცილებული ძალადობრივი ქცევა, იმის გამო რომ ის ქალია, მისი სტატუსიდან, როლიდან, ტრადიციებიდან გამომდინარე.

გლობალიზაცია თანამედროვე მსოფლიოს პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული მდგომარეობა, რომელიც ხასიათდება ინფორმაციისა და ფინანსების, საქონლისა და მომსახურების უსწრაფესი მოძრაობით, ღია საზღვრებითა და სახელმწიფოებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების ზრდით.

დემოკრატიული მმართველობის თანამედროვე გაგება, სულ ცოტა, ხუთ კრიტერიუმს უნდა აკმაყოფილებდეს: 1. ეფექტური მონაწილეობა; 2. თანასწორი კენჭისყრა; 3. ინფორმირებულობაზე დაფუძნებული გაგება; 4. დღის წერიგის კონტროლი; 5. საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ჩართულობა. დემოკრატიის კლასიკური თეორიის მიხედვით, დემოკრატია არის მმართველობის ფორმა, რომელიც მოქალაქეობის კონცეფციას ეფუძნება და მოქალაქეების პოლიტიკურ ცხოვრებაში აქტიურ ჩართულობას გულისხმობს. ტერმინი “დემოკრატია” ბერძნული სიტყვაა და ხალხის მმართველობას ნიშნავს.

დისკრიმინაცია: ცალკეული ადამიანების თუ ადამიანთა ჯგუფების დაქვემდებარების ან მათ მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულების ნებისმიერი ფორმა, რომელიც ეფუძნება ისეთ მახასიათებლებს, რომლებიც მიუღებელი ან შეუსაბამოა მათი ცხოვრების პირობებთან. ნიშნავს ნებისმიერ განსხვავებას, გამორიცხვას, აკრძალვას ან უპირატესობის მინიჭებას, რომელსაც საფუძვლად უდევს სქესი, რასა, ნაციონალობა, ენა, რელიგია, პოლიტიკური შეხედულებები, ასაკი ან რაიმე სხვა სტატუსი და რომლის მიზანია (ასევე, შედეგიც), გავლენა მოახდინოს ადამიანის უფლებებით და თავისუფლებებით სარგებლობაზე.

თანასწორობა: პოლიტიკური დოქტრინა, რომლის მიხედვითაც ადამიანები თანასწორნი არიან მათი კანის ფერის, რელიგიური მრწამსის, სქესის მიუხედავად, ისინი კანონის წინაშე თანასწორნი არიან. მათ თანასწორი შესაძლებლობები უნდა ჰქონდეთ. ისინი

პოლიტიკური, სოციალური, კულტურული და სამოქალაქო უფლებებით თანახმორად უნდა სარგებლობდნენ.

იდეოლოგია: შეხედულებათა ჩამოყალიბებული სისტემა, რომელიც თავის გამოხატულებას პოლიტიკურ დოქტრინებში ჰქონდებს.

მშვიდობის კულტურა ძალადობისა და ომის ალტერნატივა.

მშვიდობის კულტურა გულისხმობს:

- მტრის ხატის ნაცვლად – ურთიერთგაებას, შემწენარებლობასა და სოლიდარობას;
- შეიარაღების ნაცვლად – საყოველთაო და კონტროლირებად განიარაღებას;
- ავტორიტარული მთავრობის საწინააღმდეგოდ – დემოკრატიულ მონაწილეობას;
- ინფორმაციის გასაიდუმლოებისა და პროპაგანდის ნაცვლად – ინფორმაციის თავისუფალ მოძრაობასა და გაზიარებას;
- ძალადობის ნაცვლად – დიალოგს, მოლაპარაკებებს, კანონის უზენაესობას და აქტიურ არაძალადობრივ ქმედებებს;
- მამაკაცების დომინირების ნაცვლად – ქალების თანახმორობას;
- ომისთვის განათლების ნაცვლად – განათლებას მშვიდობისათვის;
- სუსტის ექსპლუატაციის სანაცვლოდ – მშვიდობის ეკონომიკას, მდგრად განვითარებას.

რასიზმი: რეაქციული იდეოლოგია, რომელიც დაფუძნებულია ადამიანთა რასის ვითომდა ბუნებრივ, ბიოლოგიურ, წინასწარგანსაზღვრულ არაერთფასოვნებასა და მათ დაყოფაზე “მაღალ – დაბალ”, “სრულფასოვან – არასრულფასოვან” რასებად, რაც ერთი რასის მეორებზე ბატონობის საფუძველს იძლევა.

სექსიზმი: ადამიანთა დისკრიმინაცია სქესის საფუძველზე.

სტერეოტიპი: ეს არის სქემაცური ხატი ან წარმოდგენა სოციალურ მოვლენაზე, ობიექტზე, პიროვნებაზე, რომელიც შექმნილია სოციალური პირობებისა თუ პირადი გამოცდილების საფუძველზე. იგი ემოციურად არის შეფერილი. სტერეოტიპი განწყობის შემადგენელი ნაწილია. ხშირად იგი “განწყობას-თან” დაკავშირებული მოვალეებული, ახირებული წარმოდგენაა.

ტერორიზმი: არაერთჯერადი ძალადობრივი ქმედება, რომელსაც ახორციელებს არალეგალურ ან ნახევრად ლეგალურ მდგრმარეობაში მყოფი პირი, პირთა ჯგუფი ან ის პირები, რომლებიც მოქმედებენ სახელმწიფოს სახელით პოლიტიკური ან სისხლისსამართლებრივი მიზეზებით ან მსოლოდ იმისათვის, რომ მათვის მიუღებელია არსებული სამყარო წინასწარგანსაზღვრული პოლიტიკური მკვლელობებისაგან განსხვავებით, ძალადობა არ არის ტერორიზმის მიზანი. ადამიანები ძალადობის მსხვერპლი შემთხვევით ან შერჩევით ხდებიან (როგორც ერთგვარი წარმომადგენლები ან სიმბოლოები). ტერორისტული აქტი ერთგვარი გაფრთხილება ან ნიშანია. ურთიერთობა ტერორისტებს, საზოგადოებასა და მათ მსხვერპლს შორის ძალადობასა და მუქარაზეა დაფუძნებული. ტერორისტები ძირითადად ადამიანებით მანიპულირებენ.

ტოტალიტარიზმი: აბსოლუტური ძალაუფლების პოლიტიკური იდეოლოგია. სახელმწიფო სოციალიზმი, კომუნიზმი, ნაციზმი, ფაშიზმი და ისლამური ფუნდამენტალიზმი ტოტალიტარიზმის არცთუ ისე დიდი ხნის გამოვლინებებია. ტოტალიტარული სახელმწიფო, რომლის მმართველობის სისტემა არ არის შეზღუდული კონსტიტუციურად ან არ არის შეკავებული სხვა ძალების მიერ (ეკლესია, პროფესიონალები, ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოები). ასეთ სახელმწიფოში ხელისუფლება არ მიმართავს არჩევნებს. სახელმწიფო ერევა და აკონტროლებს სოციალური ცხოვრების უკედა დონეს: ოჯახს, რელიგიას, ბიზნესს, კერძო საკუთრებას თუ სოციალურ ურთიერთობებს. ტოტალიტარული რეჟიმი ადამიანის უფლებების უკედაზე სერიოზული დამრღვევია.

ტრეფიკინგი: საერთაშორისო კონვენცია სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ განსაზღვრავს ტრეფიკინგის არსეს და ადგენს, რომ ამ შემთხვევაში ირღვევა ადამიანის თავისუფლება და უსაფრთხოება, რადგანაც პირი იმყოფება არაადამიანური მოპყრობის, მონობის და იძულებითი შრომის პირობებში.

ტრეფიკინგის მსხვერპლი არის ადამიანი, რომელიც გადაჰყავთ ერთი ქვენიდან მეორეში ან ქვეუნის შიგნით მონობის ან დამონების მიზნით. ტრეფიკინგის დანაშაული სამ ელემენტს შეიცავს:

ამგვარი ადამიანების შეგროვება, ტრანსპორტირება, გადამალვა ან მიღება; დაშინება, ძალადობა ან ძალის გამოყენების გარეშე მოტყუებით გადაყვანა;

ექსპლუატაცია: განსაკუთრებით ძალდატანებითი მუშაობა სამშენებლო, სასოფლო-სამეურნეო და საყოფაცხოვრებო სექტორში, ასევე ძალდატანებით შემწეობის თხოვნა, პროსტიტუცია და სექსუალური ძალადობის სხვა ფორმები.

ქსენოფიბია: 1. მტრობის გაძლიერებული განცდა ან აკვიატებული შიში უცნობი ადამიანების მიმართ; 2. მტრული დამოკიდებულება ყველაფერი უცხოს თუ სხვა ეთნიკური წარმომავლობის მქონე ადამიანთა მიმართ, რაც ხშირად ვლინდება ყოველგვარი უცხოს – ენის, ცხოვრების წესის, აზროვნების სტილისა და ა.შ. მიუღებლობაში.

ქსენოფილია: შედარებით ახალი მოვლენა და ცნება. ფართო გაგებით, ქსენოფილია (ბერძ. ხენოს – უცხო, პჰილეო – მიყვარს) – ეს არის სიყვარული ყველაფერი უცხოს მიმართ. ქსენოფილი არის ადამიანი, რომელსაც იზიდავს ყველაფერი უცხო, განსაკუთრებით უცხო ადამიანები, მათი მანერები, ჩვევები, კულტურა და ტრადიციები.

ძალადობა: ნებისმიერი ძალადობის აქტი, რომელიც გამოიწვევს ან შეუძლია გამოიწვიოს ფიზიკური, სქესობრივი ან ფსიქოლოგიური ზიანი. ძალადობა შეიძლება ხორციელდებოდეს დაშინება/მუქარის მსგავსი ქმედებებით, იძულებით ან ნებისმიერი სხვა ქმედებით, რომელსაც მოჰყვება თავისუფლების შეზღუდვა საზოგადოებრივ ან პირად ცხოვრებაში.

ოჯახური ძალადობა: ოჯახური ძალადობა გენდერული ძალადობის კერძო ფორმა. მისი განსაკუთრებული მახასიათებელია აგრესიული და მაკონტროლებელი ქცევა, რომელსაც ოჯახში ერთი წევრი მეორის მიმართ სჩადის.

სექსუალური ჰარასმენტი: ზოგადად, ჰარასმენტი გულისხმობს შეურაცხმყოფელ ქმედებებს ან კომენტარს. სექსუალური ჰარასმენტი კი არის სექსუალური ხასიათის არასასურველი და ძალდატანებითი ქმედება, კომენტარი, შეთავაზება, მუქარა, შეტევა ან შევიწროვება, ტიპურ შემთხვევებში სამუშაო ადგილზე, როდესაც უარის თქმა მსხვერპლისათვის, შესაძლოა, არასასურველი შედეგით დამთავრდეს.

ବାନାମ୍ବରେଦିଲଙ୍ଘି

